

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VESTRE BORGERDYD SKOLE

1787 - 1987

200 ÅR

Indholdsfortegnelse

	Side
Selskabet for Borgerdyd og Borgerdydskolen	4
<i>Kim Isenbecker og Jens Vindekilde</i>	
Borgerdyd og realisme	10
<i>Finn Jensen</i>	
”Brage” - tiden på Christianshavn	22
<i>Kim Isenbecker</i>	
Akademiet i Helgolandsgade	36
<i>Finn Jensen</i>	
Nogle træk fra de sidste 25 år, øst og syd for Valby bakke	67
<i>Jacob Appel</i>	
Skolens lærere 1962 - 1987	104

Redaktionen:

Jacob Appel

Finn Jensen

Jens Vindekilde

Fotos og omslag:

Ove Brodersen

Tryk:

Vibo Tryk

Ved skolens 150 års jubilæum udarbejdede en kreds af skolens lærere et større værk: VESTRE BORGERDYDSKOLE 1787-1937. Denne bog vil fortsat være hovedværket om de første mange år af skolens historie. Ved 175 års jubilæet førte lektor Johs. Lomholt-Thomsen denne skildring frem til 1962.

Ved skolens 200 års jubilæum har vi villet fortsætte disse arbejder. Gennem 5 artikler har vi villet belyse træk af skolens historie, der ikke tidligere er blevet belyst, samt træk af de sidste 25 års historie. Jubilæumskriftet vil således bringe glimt fra BORGERDYDSKOLEN i den indre by, BORGERDYDSKOLEN på CHRISTIANSHAVN og i HELGOLANDSGADE, samt VESTRE BORGERDYDSKOLE i HELGOLANDSGADE og på SJÆLØR BOULEVARD - en skole bliver grundlagt i en tid og kommer til at virke i en anden.

Det er mig en kær pligt at takke medarbejderne for samarbejdet og at takke KØBENHAVNS KOMMUNE, PRIVATBANKEN, TIPSFONDEN og TUBORG-FONDET for økonomisk støtte til udgivelsen af skriftet.

April 1987

Jacob Steppel.

Kjöbenhavn

Aftenpost.

Mandagen

den 21. Martii.

Udfomne Numere
i Tal-Lotteriet:

340. Træk. i Altona.
44, 42, 48, 41, 65.
453 Træk. i København.
45, 87, 7, 67, 30.

Den agende Post
gaaer til Inland
den 26. Martii.

(Indsendt.)

I mange Aar have vi læst og hørt tale om Overdaadighed, ulykkelige Virkninger paa enhver Folk Vi Danske, og især Kjöbenhavn Indvaanere, have nu endelig bragt det saaridt, at vi kjendelig see og føle vor Ulykke; men ere vi endnu ikke de samme Dødsere, i hvilken vi ere belærrede og indviklede? Vi forvare og plyndre vor Alkom, vi synke under Modens og Yppighedens trykkende Aag, men gribe ikke til Midler, disse sikre og ubedragelige Midler, som vor Fornuft og Hensyn til de ældre Dødsere anbefaler.

Vi see oprettede Blandt os saa mange Selskaber, Klubs og Foreninger; lader os endnu forrige disse Amaal med Leer! Skulde det ikke være nødt, at nogle Familier her i Byen kunde blive enige om, at sammentræde i et Selskab, der vilde foreskrive sig selv nogle Sparsommeligheds Love, lige ved et Exempel vor forrige Medlemmers Amaal, arbejde sig Tid efter anden til Læring og Lægevidenskab til den Grad af Tarevigheds, som kan paa sig paa vor Tids-Alden.

Lader os gøre et Forsøg! Der gielder kun om at udvælge Manden til Selskabets Bøgg, der er Af mange forklaret. Men jeg troer følgende Møde vilde være en belevet Jæger, og naar det er kommet til Naam under Foretagelse til H. Belung i Myntergaden No. 124; enhver, som haver Lyft til at indtræde i denne Forening, behøve at gjøre ligesaa, dog at enhver Embedet eller Carakter og Røpæl findes under Navnet. Imellem 8 a 14 Dage efter denne Publication lader jeg afvente de indkomne foreskylede Sedler. Er da Tallet under 6, saa opgiver jeg Haabet om saadan Forening, og lader igjen bekiendtgjøre, at enhver kan afstaa sit Navn ubrudd og usert. Er Tallet derimod 6 eller derover, saa skal enhver af dem kort derefter ved et Bud faae Kundskab om den Tid og Sted, hvor Selskabet den første Gang skal samles, for selv at bestaa og bestaa videre. Og jeg troer, vi Tante de med Hensyn med glæde Ansigtet ærlige og oprigtige Hjerter til vor Fædreland, os selv og vor Alkom.

Omen til den jeg gæter mig det selv for en Ære at have gjort dette Forsøg, saa skal jeg dog øvende yderrste Bødder at glemme mit Navn. Vi ville alle om og naar vi samles, efter hinanden som Mand, der paa den og samme Tid have tænkt og besluttet at rive os løs fra Fordomme, at befordre vor eget og faares Vel.

For at forekomme fælske Domme og andre Bøggere om denne nye Tarevigheds, maavilken for at til sammentræde, lader jeg Mand jeg troer, dette Selskab forekomme. Høst her til bestaa af, saa vil jeg underrette alle Velsøgende om, at Proj. omgaaen

Den anonyme mødeinkaldelse der startede det hele

SELSKABET FOR BORGERDYD OG BORGERDYDSKOLEN

Af Kim Isenbecker og Jens Vindekilde.

Slutningen af 1700-tallet var en opgangsperiode i Danmarks historie. Handelen blomstrede. Landet fik derved tilført kapital, hvilket var med til at skabe økonomisk baggrund for, at reformideer kunne føres ud i praksis

Det var oplysningstidens tanker, der slog igennem, og her var det nok det humane aspekt, som fik flest praktiske udtryk: forbedring af bondestandens kår, en mere human strafferet, forbud mod handelen med neger-slaver og reform af skolevæsenet. Ud over at nå praktiske resultater inden for videnskab, økonomi og politik fandtes et udbredt ønske om at påvirke, opdrage og formidle holdninger. Det blev først og fremmest byernes borgerskab, der fungerede som katalysatorer for oplysningen og dens forestillinger om skabelsen af nyttige samfundsborgere. Revolution var der ikke tale om. Kun i begrænset omfang blev der sat spørgsmålstegn ved det enevældige monarki, og den oplyste enevælde som formidler af befolkningens velstand var og blev idealet.

Borgerne følte, at det var dem, der skaffede staten den økonomiske fremgang. Denne selvpfattelse bidrog til, at de følte et ansvar for at virke til den almene nyttes fremme. Foreninger med alskens formål dannedes som udtryk for denne nye sociale selvforståelse, der tilstræbte at skabe nyttige borgere, dydige og nyttige for sig selv og dermed for nationen!

En opfordring til dannelse af et sådant selskab fremkom den 21. marts 1785 i Adresseavisen - et tillæg til tidens mest læste publikation Kiøbenhavns Aftenpost:

»I mange aar have vi læst og hørt tale om Overdaadigheds ulyksalige Virkninger paa ethvert Folk. Vi danske, og især Kjøbenhavns Indvaanere, have nu ende-

lig bragt det saa vidt, at vi kjendelig se og føle vor Ulykke; men ere vi endnu ikke de samme Daarer? Tænke vi paa at udvikle os af den Fortryllelse, i hvilken vi ere besnærede og indviklede? Vi forurette og plyndre vort Afkom, vi synke under Modens og Yppighedens trykkende Aag, men gribe ikke til Midler, disse sikre og ubedragelige Midler, som vor Fornuft og Hensyn til de ældre Dage fremstiller.

Vi se oprettede iblandt os mange Selskaber, Klubs og Foreninger; lader os endnu forøge disses Antal med ét! Skulde det ikke være muligt, at nogle Familier her i Byen kunde blive enige om at sammentræde i et Selskab, der ville foreskrive sig selv nogle Sparsommeligheds Love, søge ved sit Exempel at forøge Medlemmernes Antal, arbejde sig Tid efter anden alt længere og længere frem til den Grad af Tarvelighed, som kan passe sig paa vor Tidsalder.

Lader os gjøre et Forsøg!..«

Henvendelsen var anonym, men behandlede et spørgsmål, som netop da var genstand for debat: mode og luksus. Og resultatet udeblev da heller ikke. Godt 70 personer meldte sig som deltagere, og allerede den 15. april kunne stiftelsesmødet holdes.

74 medlemmer blev optaget og den 20. april endnu 84. Og tilstrømningen skulle blive endnu større: frem til 1789 optoges ialt 500 personer i selskabet. En del udtrådte ret snart som følge af de uoverensstemmelser, der prægede arbejdet. Hvem den oprindelige initiativtager var, vides ikke, men det fremgår af medlemslisten, at tilslutningen er kommet fra et bredt udsnit af først og fremmest det københavnske borgerskab. Af de mest initiativrige kan nævnes Kiø-

benhavns Aftenposts redaktør *Emanuel Balling*, etatsråd *Tyge Rothe* og professor *Abraham Kall*.

Balling oprådte som selskabets sekretær, og på et møde den 2. maj 1785 døbttes det af hovedtaleren, Tyge Rothe. Efter meget vidtløftigt og temmelig uklart at have beskæftiget sig med selskabets hovedformål sluttede han sin tale med ordene:

»..Og saa ikke for at ville være den, der gav Selskabet Navn, men for at udtrykke den Tanke, det Ønske, det Haab, den Udsigt, der i denne Stund opfylder helt min Sjæl, kalder jeg vor Forening Selskabet for Borgerdyd. Et saadant ser jeg her, m.H., i hver af eder ser jeg en Borgerdydsven! Med hver af eder ønsker jeg vort Fædreland til Lykke. Og saaledes tænkende, saaledes haabende, er jeg da højmodigen glad i denne Stund; jeg vil alstedse være det, saalænge vi i Gjærning og med Kraft, og med Visdom udgjøre et den danske Stats, et vort elskede Fædrelands

Selskab for Borgerdyd!«

I løbet af maj måned debatteredes lovene for endeligt at blive udformede i august. Selskabets formål og hensigter er formuleret her:

»Selskabet skal være *Borgerdyd* i Almindelighed og *Tarvelighed* i Særdeleshed helliget. Kjærlighed til al borgerlig Dyd skal være den fælles Drift, som bevæger og berettiger enhver god Mand til at indgaa i Selskabet; og Tarvelighed skal være det første og vigtigste Formaal for dets Bestræbelser, da den for nærværende Tid kan anses som den Borgerdyd, hvorved alle øvrige kunne fremmes, den offentlige og den huslige Lyksalighed betrygges, og den alt for meget herskende fordærlige Tænke- og Levemaade hæmmes.«

Lovene om medlemmernes forpligtelser udformedes omstændeligt, men der kom til at herske stor uenighed om måden, hvorpå ideerne skulle udformes. Et alment formål kunne man vel enes om, men når det kom til underskrift mod at indkøbe Nürnberger dukketøj og forbud mod at være medlem af teaterselskaberne, reagerede medlemmerne ved at udtræde af selskabet i stort tal.

Store planer udformedes og effektueredes delvist - bl.a. en forsørgelseskasse og et bibliotek, men de fik alle kun en kort levetid (som selskabet, der ophørte 1791) bort-

set fra et enkelt initiativ: oprettelsen af den skole, der endnu bærer selskabets navn. Tanken om at oprette en skole lå i forlængelse af den oplysende virksomhed, som selskabet drev gennem en række forelæsninger og foredrag om praktiske videnskaber. På et møde den 20. december 1786 forelagde Abraham Kall et forslag om at oprette en realskole. To anonyme mænd tilbød at betale et eventuelt underskud, og allerede den 2. februar 1787 offentliggjordes planen i Adresseavisen. Der skulle undervises i »tjenlige Kundskaber«, dvs. religion og sædelære, fædrelandets sprog, at skrive en smuk og flydende hånd, at regne færdig og efter faste og rigtige grunde, historie og geografi, fritegning og arkitektur, det nyttigste af naturhistorien, matematik, tysk, engelsk og fransk. Det var en efter tiden meget fremsynet fagrække. Hertil kom, at tilegnelsen af viden skulle fremmes ikke ved hug, men ved karakterer.

Jens Bertel Møller

Selskabet valgte en direktion til bestyrelse af skolen, til bestyrer *Jens Bertel Møller*, og den 1. maj 1787 åbnedes da Borgerdydskolen med omtrent 60 elever i Købmagergade, hvorfra man i oktober samme år flyttede til Pilestræde. I 1788 erhvervedes en gård på hjørnet af Skidenstræde (Krystalgade) og Nørregade, og ved indflytningen her deltes skolen, således at flertallet på næsten 60 disciple forblev i Nørregade, mens de resterende nogle og tyve fik til huse i et lejet lokale i Laxegade. Det er denne udflytter-skole, der senere blev til Borgerdydskolen på Christianshavn, Borgerdydskolen i Helgolandsgade, fra 1919 Vestre Borgerdydskole, fra 1970 beliggende på Sjælør Boulevard.

Om årsagen til delingen af den oprindelige skole er fremsat flere forklaringer: at beliggenheden på Nørregade skulle være for afsides for dem, der boede i den østlige del af byen, og at der var for dårlig plads til de omkring 80 elever. Disse mere officielle forklaringer anfægtes af *Johannes Helms* i hans beskrivelse af skolens barndom og ungdom, forfattet i anledning af skolens hundredårsfest. Her tilskriver han delingen en indre splid i selskabet, hvor professor *Scheel* (senere direktør ved Skoleseminariet) og pastor *Hansen* fra Hellig Geist Kirke søgte at fortrænge Abraham Kall fra direktionen. Hans teori understøttes af den kendsgerning, at Kall i den følgende tid væsentligst og siden alene beskæftigede sig med den mindre udvandrer-skole.

Hvorledes undervisningen er foregået i disse første år, foreligger der så godt som ingen oplysninger om. At de smukke idealer om human motivation ikke altid har været lette eller mulige at gennemføre, vidner nogle biografiske optegnelser fra kommandør *J.J. Paludan* om. De omhandler tiden lige inden skolen flyttede til Christianshavn:

»I mit 4de Aar var jeg kommen til Kjøbenhavn, hvor min Fader blev Provst ved Frelserens Kirke på Christianshavn. Nu blev jeg sat i Borgerdydskolen, hvor jeg ingen Ting lærte, da jeg var doven, Lærerne slette og barbariske, og min Fader, som var i fortrykte Omstændigheder, og som maatte skrive Bøger, som tog hele hans Tid, ikke kunde paasee den forkerte Skolegang. Regelmæssig fik jeg hver Dag mine Prygl i Skolen og i Hjemmet, og jeg satte mig for at trodse mine Tugtemestre.--- Prygl brød jeg mig ikke om og læste aldrig paa

mine Lektier.--- Jeg var nu en stor Dreng paa 11 Aar. Intet var mig utaaleligere end min Skolegang, hvor jeg drev Tiden hen uden at lære noget og fik mine reglementerede 4 á 6 Haandtager af et Birkeris's omsnoede Ender tillige med den inhumane Benævnelser: »Du Naturens Afskum! ræk ud« Jeg passede paa, at min Tormentor fik for det meste lige saa mange Slag over sine Been, som jeg i Hænderne ved behændig at trække Haanden bort, naar han hivede til, hvad der vakte megen Fornøjelse i Classen, især naar han gav sig og gned sine Knæer. Jeg lo med, og Spadsen gjentoges, til han og jeg vare kjede deraf. En Lærer tog mig engang ud og rev mig i Haaret. Jeg stillede mig op imod Væggen og spyttede paa ham. Han foer rasende ind paa mig, men jeg satte mit Ben mod hans Mave, saa han vaandede sig forfærdeligt og opgav Striden. At dette kunde gaa godt, begriber jeg ikke, men formentlig turde Læreren ikke klage, fordi han havde slæbt mig ud paa Gulvet i Haarene.«

Det må både håbes og antages, at kun få elever var som Paludan. I modsat fald havde skolen sikkert ikke nu kunnet fejre sit 200-års jubilæum.

Emanuel Balling

Emanuel Balling (1733-95):

Arbejdede fortrinsvis som journalist og redaktør. I »Kiøbenhavns Aftenpost« (ugeblad) skrev han talrige artikler om nutidshistorie og dagligliv, i sprog og indhold fortrinsvis beregnet for borgerskabet. Ideerne fra »Kiøbenhavns Aftenpost« praktiserede Balling ikke alene i Selskabet for Borgerdyd, men også i andre velgørende selskaber og ved sin deltagelse i tidens pædagogiske debat.

Tyge Rothe

Tyge Rothe (1731-95):

Efter at være blevet student 1744 og cand.theol. 1747 drog Tyge Rothe på en langvarig rejse til Tyskland, Schweiz og Frankrig. Her blev han påvirket af de franske oplysningsforfattere og forsøgte efter sin hjemkomst 1759 at omsætte sine

ideer til danske forhold. Som forfatter, reformator af landbruget og filosof medvirkede han til at berede vejen for nye tanker i samfundet. I konsekvens heraf var det naturligt for ham at indgå som aktivt medlem af Selskabet for Borgerdyd, hvor han dog hurtigt kom på kant med de øvrige medlemmer p.g.a. sit kantede væsen.

Abraham Kall

Abraham Kall (1743-1821):

Dansk historiker. Han blev i samtiden kendt for sin trang til at virke til gavn for sine medmennesker. Dette realiserede han bl.a. i Selskabet for Borgerdyd, og han var initiativtageren til Selskabets skole, hvis forstander han var i en årrække. (se videre: Vestre Borgerdydskole 1787-1937).

Litteratur:

Johannes Helms: Borgerdydskolen paa Kristianshavn i dens Barndom og Ungdom. 1787-1837, Kjøbenhavn 1887.

Holger Lund: Selskabet for Borgerdyd, Kjøbenhavn 1885.

Østre Borgerdydskole (Borgerdydskolen i København) 1787-1937, red. Einer Andersen, København 1937.

Vestre Borgerdydskole 1787-1937, redigeret af S. Sigtrygsson. København 1937.

Borgerdyd og realisme

Om Poul Møllerarven og Borgerdydskolen

Af Finn Jensen.

Det er en kendt sag, at *N. B. Krarup*¹⁾ reddede Borgerdydskolen, da han overtog den i 1828. Elevtallet var faldet helt ned til 68, hvoraf kun et fåtal dimitteredes til universitetet, men i 1835 var det steget til 219, og allerede i 1830 kunne Krarup med stolthed konstatere, at skolens eksamensresultat var landets bedste. Denne udvikling indebar dog samtidig, at skolen havde forladt sit oprindelige sigte som en *real*-skole med hovedvægten på de praktiske og konkret anvendelige fag og var blevet en *lærd* skole, hvilket vil sige en skole, hvor de klassiske filologiske discipliner var absolut dominerende. Der ligger noget paradoksalt i denne udvikling, for på den ene side er der ikke tvivl om, at dette ikke svarede til Krarups pædagogiske intentioner, men på den anden side var det kun ad denne vej, han i den givne situation kunne bringe skolen på et acceptabelt niveau.

Sagen er jo den, at Krarup var en af de danske skoleledere på denne tid, som var mest bevidst omkring pædagogiske problemstillinger, men han måtte samtidig sande, at modstand fra myndigheder og lærerkorps samt givetvis fra forældreside gjorde realisationen af hans ideer nærmest umulig. Det er ikke muligt på grundlag af det bevarede materiale at få noget klart billede af, i hvor høj grad Krarups livssyn kom til at præge dagligdagen, men jeg vil i det følgende søge at supplere de kendte fremstillinger i jubilæumsskrifterne fra 1887 og 1937 ved at fremdrage de betydningsfulde forbindelseslinier mellem Krarup og forfatteren *Poul Møller*²⁾ og herfra til to af deres elever: *Hans Egede Schack* og *Fritz Jürgensen*.

Poul Møllers tilknytning til skolen fremgår ikke af ju-

bilæumsskrifterne, men ifølge hans biograf *F. C. Olsen* var han knyttet til skolen til 1816 (»Efterladte Skrifter« bind 6, s.24ff), da hans stilling tilsyneladende blev overtaget af Krarup. Poul Møller blev dette år færdig med sine teologistudier, og i 1817 tog han en stilling som huslærer på herregården Espe ved Skælskør. I et brev til Krarup fra denne tid (»Poul Møller og hans familie i breve« I, s.29) tilbyder han denne stilling til Krarup, hvis han vil have den, og ifølge en tradition refereret af *Vilh. Andersen* (»Poul Møller« s. 50) trak de lod om den. Under alle omstændigheder blev udfaldet, at Poul Møller tog huslærerstillingen, og Krarup blev på Borgerdydskolen, og dette valg blev afgørende.

Der er nok ingen tvivl om, at Poul Møller og Krarup som typer var vidt forskellige, ligeså temperamentsfuld og letbevægelig som den første var, ligeså sindig og alvorlig var den sidste. Når Poul Møller i brevene kalder ham »Jydske Bygom«, er det en hædrende betegnelse, som netop hentyder til disse egenskaber, ligesom det er velkendt, at Poul Møller har udestilleret deres grundmodsatninger i »En dansk Students Eventyr« i figurerne »Den krøllede Fritz« og »Jydske Bertel«. Men hertil kommer som et væsentligt fællestræk, at de begge repræsenterede en individualistisk-kritisk distance til alle de former for mysticisme og virkelighedsflugt, som romantikken i denne periode kunne udvikle sig til, hvilket bl.a. gav sig udslag i, at de begge oplevede sammenstød med Grundtvig, ligesom de begge var med i »Tylvten's« opgør med Baggesen på Oehlschlägers vegne.

I deres menneskesyn, som Poul Møller udvikler det i sin afhandling om »Affectation«, og som Krarup arbejder med i sin pædagogik, går idealet for begges vedkommende i retning af det ægte og det sande, den harmonisk udviklede personlighed, som hviler i sig selv, og som kender sig selv. Det er umuligt at afgøre, hvorvidt der på disse områder er tale om et indbyrdes påvirkningsforhold, men der er ikke tvivl om, at skolen i Krarups tid var præget af en hu-

Strandgade 14, på hjørnet af Torvegade, var skolens første lokaler på Christianshavn.

manisme og en kritisk individualistisk indstilling, som i høj grad svarer til Poul Møllers holdning.

Krarup fik hurtigt en central placering på Borgerdydskolen, han blev ofte betegnet som skolens »første Lærer«, og allerede i 1817 fik han lovning på at afløse inspektør *Johan Chiewitz*³⁾, når man på en eller anden måde kunne slippe af med ham. Med denne forvisning drog Krarup i 1821 ud på en 3-årig studierejse, som finansieredes af offentlige tilskud. Det var tilsyneladende på denne rejse, han udformede sine pædagogiske ideer. En væsentlig inspiration modtog han ved besøg på den tyske skole *Schulpforta*, hvor man praktiserede indbyrdes undervisning på den måde, at de ældre elever hver især havde ansvaret for en af de yngres udvikling. Hans andre ideer, som man kan få indtryk af gennem hans ansøgning fra 1827 om at måtte

starte sin egen skole (se jubilæumsskriftet fra 1937, s. 21ff) går ud på at levendegøre undervisningen gennem dramatiske opførelser og ikke mindst ved at opbryde skemaet således, at fagene blev læst i store blokke eller i perioder blot ét fag ad gangen. Han foreslog også efter engelsk mønster et elevselvstyre med en rangforordning baseret på flid og evner. Om skolens opgave skriver han, at den er »at lære de Unge, der betroes os, at arbejde selv«, og et andet sted uddyber han det således: »Maalet for enhver Opdragelse maa nødvendigvis være at danne Mennesker til Humanitet, d.v.s. til al den Fuldkommenhed et Menneske ifølge sin endelige Natur er i Stand til at modtage« (jubilæumsskriftet 1937 s. 23). Disse udsagn ville Poul Møller kunne have skrevet under på.

Universitets- og skoledirektionen med biskop *Mynster* i spidsen gik kraftigt imod disse planer, og da Krarup endelig efter en række forviklinger overtog ledelsen af Borgerdydskolen i 1828, blev der ikke tale om, at han nu kunne realisere sine pædagogiske ideer. En medvirkende årsag hertil var også, at han straks mødte voldsom modvilje fra en del af lærerkorpset, samt at han blev viklet ind i en konflikt med direktionen. Men tankerne og ideerne levede videre og har givetvis præget livet på skolen, selvom vi ikke kan følge dette i detaljer. Det fremgår således af Indbydelsesskriftet fra 1841, hvor undervisningsmetoderne i de enkelte fag præsenteres, at grundtanken stadig er elevernes »Selvtænksomhed« og »Selvbevidsthed«, og at der har været praktiseret indbyrdes elevundervisning i fagene latin, historie og geografi; men nogen gennemført omdannelse af undervisningens indhold og udformning fik Krarup ikke muligheder for inden hans pludselige død i december 1842.

Den af skolens elever, hos hvem de forskellige brydninger omkring Poul Møllers og Krarups ideer har sat sig tydeligst spor, er uden tvivl forfatteren og juristen *Hans Egede Schack* (1820-59). Han gik på skolen i årene 1833-37 og oplevede her bl.a. Poul Møller som dansklærer; i et brev til litteraten *P. L. Møller* d. 14/4 1858 skriver han således: »allerede for 22 aar siden vidnede saa store Autoriteter som Poul Møller, F. J. Hansen (salig) og Niels Bygum Krarup, at Autor skrev en »classisk Stil og besad en mærkværdig Fremstillingsgave« (Kan I stikke den)« (»Omkring Phan-

tasterne« s. 97). Poul Møller havde sandsynligvis været mere eller mindre fast knyttet til Borgerdydskolen fra 1831, da han vendte hjem fra et professorat i Oslo. Han omtaler direkte sine timer på skolen i et brev til faderen d. 5/10 1833, og han har sikkert, som F. C. Olsen bemærker det, undervist i græsk og »Udarbejdelser på Modersmaalet« (F. C. Olsen s. 143) helt frem til januar 1838, da hans læge forbød ham at arbejde (brev til faderen d. 16/1 1838).

Det vil sige, at Poul Møller har været med på scenen, da den berømte strid mellem Krarup og provst *Nicolai*

Schack, Hans Egede Schacks far, løb af stabelen; den kan dog ikke have gjort større indtryk på ham, da han ikke nævner den med et ord i sine breve. Men for Hans Egede Schack, som befandt sig midt i skudlinien mellem sin rektor og sin far, må denne strid have været i høj grad pinagtig.

På overfladen var der tale om en kompetencestrid. *Johannes Helms*, som i jubilæumsskriftet fra 1887 giver en udførlig skildring af forløbet, fortæller om, at der lige fra det øjeblik, hvor Schack i 1833 indtrådte i skolens direktion, herskede en krigstilstand mellem ham og rektor Krarup. Provst Schack, som var præst ved Frelsers Kirke og medlem af direktionen for Almue- og Borgerskolevæsenet i København, ville åbenbart ikke anerkende det forhold, at skolen var et privat foretagende med Krarup som nærmest enevældig leder, men betragtede skolen som statens eller »Communens« og så det som direktionens opgave at stå for skolens ledelse i alle afgørende sager. Det ejendommelige er, at ingen har forbundet denne strid med det faktum, at provst Schack havde en søn gående på skolen og derfor har haft et intimt kendskab til undervisningen og forholdene i øvrigt. Kompetencestriden kan nemlig i virkeligheden meget vel have haft sin reelle baggrund i pædagogiske og livsankuelsemæssige modsætninger; Krarup mente selv, ifølge Helms, at de bundede i en personlig uvilje mod hans person fra Schacks side.

Det var øjensynligt provst Schacks egentlige mål at skubbe Krarup til side og indføre et direktionsstyre, idet den passive rolle, direktionen spillede, ikke stemte overens med den ære og værdighed og det »Ansvar, som hviler paa den lige over for den Commune, hvem Skolen egentlig tilhører« (skrivelse d. 24/5 1835, Helms s. 73). Krarups modtræk blev at flytte skolen til lokaler i den såkaldte »tyske Præstegaard«, som han selv havde købt, og som herefter blev skolens hjemsted på Christianshavn. Efter rasende modstand fra Schacks side gennemførtes denne flytning i 1837, og samme år, som altså betegnede Schacks endelige nederlag i striden, blev hans søn student fra skolen. Krarup fremtrådte nu som skolens faktiske ejer og ubestridte leder, og selvom vi ikke har konkrete vidnesbyrd om det, kan man med lethed forestille sig, at følelserne fra provstens side over for skolen på dette tidspunkt må have været på nulpunktet.

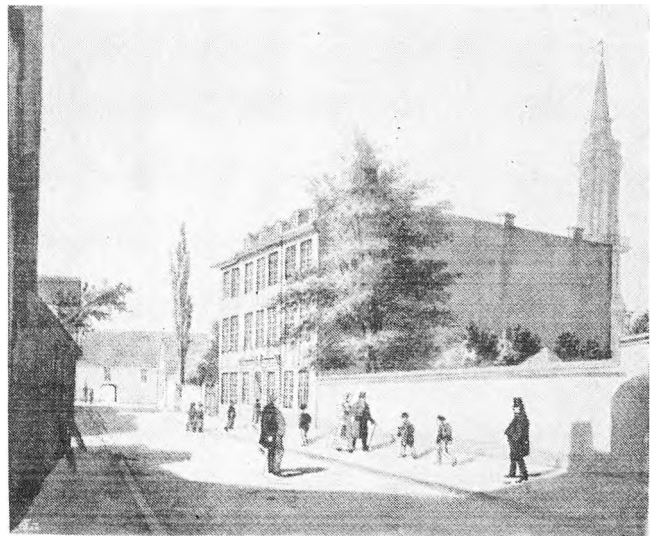

N. B. Krarup. Det eneste portræt er denne buste posthumt udført af Chr. Christensen.

Striden med Krarup er langt fra det eneste eksempel på provst Schacks stædighed og temperament. Forfatteren *Carl Dumreicher* anfører i indledningen til hans udgave af Hans Egede Schacks ufuldendte roman »Sandhed med Modification« fra 1954 en række tilfælde, som er bevaret for eftertiden. Provsten er også i familietraditionen tegnet som en streng faderskikkelse, og hans oldebarn pastor *Tage Schack* nævner i en artikel i *Tidehverv* i 1930, at H. E. Schack blev »strengt opdraget til ydre Sandfærdighed i en stiv, af Balles Aandsretning præget Gudsfrugt«. Det er derfor en nærliggende tanke, som Dumreicher da også diskuterer i sin indledning, at betragte provst Schack som et forbillede for det usympatiske præsteportræt *Provst Bjelke* i romanfragmentet. Om H. E. Schack virkelig har benyttet træk fra sin egen far i denne skikkelse, kan jo sådan set være lige meget, men det er af en vis interesse at iagttage, at striden om Borgerdydskolen kan føre lige ind i kernen af Schacks menneskesyn, hvor hovedindholdet er hentet fra Krarups nære ven Poul Møller. Set i dette perspektiv bliver den voldsomme strid i romanfragmentet mellem Provst Bjelke og læreren *Dirksen* en afspejling af en eksisterende krise, som Schack selv må have gennemlevet i sin tidlige ungdom. I det følgende vil jeg kort berøre hovedtrækkene i dette problemkompleks.

Der er ingen tvivl om, at Poul Møller, som Schack også oplevede som universitetsprofessor i 1837, har været af afgørende betydning for udformningen af hans personlighedsopfattelse og generelt har haft betydning for hans kritiske blik på menneskelivet, selvom de ideologisk i tidens liberalisme-debat stod langt fra hinanden. De tre bind af Poul Møllers »Efterladte Skrifter«, som udkom 1838-43, blev af Schack behandlet som en bibel, og *Hans Hertel* nævner i »Omkring Phantasterne«, at Schack på sin Sverigesrejse 1845-46 medbragte et antal eksemplarer til fordeling blandt udvalgte indfødte. Netop i 1837, hvor Schack har haft tættest forbindelse med ham, arbejdede Poul Møller med det skrift, som fik størst betydning for Schack og flere andre, nemlig »Forberedelser til en Afhandling om Affectation«.

Poul Møller udvikler her en moralsk og idealistisk personligheds lære, hvor udgangspunktet er, at ethvert menneske dybest i sig rummer en instans, han kalder »det

Bygningen i Wildersgade ca. 1840, manden i midten er inspektør Svenningsen, som er tilføjlet originalen.

sande Selv«. Det sandhedsbegreb, han her opererer med, er religiøst funderet, som når han siger:

For saavidt endelig Menneskets rene Selvbestemmelse er den ved Religjøsitet helliggjorte Villie, handler det i fuldkommen Harmonie med den hele Fornuft-verden.

(Efterladte Skrifter 3, s. 165)

Alle afvigelser herfra bestemmes som »Affectation«, som han opdeler i 3 grader: den uskyldige »momentane Affectation«, den farligere »faste Affectation«, hvor usandheden har fået godt fat i personen, og endelig den »vexlende Affectation«, hvor personligheden er helt opløst i en række falske roller, som man kan glide ind og ud af.

I H. E. Schacks eneste fuldførte værk romanen »Phantasterne« (1857) har han opbygget persongalleriet sådan, at de enkelte personer svarer til Poul Møllers kategorier. Ligesom Poul Møller selv gør det i »En dansk Students Eventyr«, opstiller han de mandlige hovedpersoner Thomas, Conrad og Christian som kontrastfigurer, der be-

lyser hver sin side af personlighedsudviklingen; de kan alle placeres efter affektationsgraderne, selvom man ikke umiddelbart kan sætte lighedstegn mellem fantasi og affektation. Den centrale person Conrad gennemløber alle stadierne og når frem til den sande og harmoniske personlighed efter at have gennemlevet en dyb eksistentiel krise.

I »Sandhed med Modification« kan vi, da romanen aldrig blev færdig, ikke følge en længere udvikling, men må nøjes med at betragte det dramatiske modsætningsforhold mellem Provst Bjelke og læreren Dirksen, med provstens søn Casimir som centralfigur, den hvorom slaget står.

Provst Bjelke er et studie i den »vexlende Affectation«. Hans brovtende selvretfærdighed og den nedlædne, hvormed han behandler sin søn og sine undergivne, kan antage alle mulige skikkelser fra salvesfuldhed til den voldsomste brutalitet. Han bekender sig som en stor beundrer af den reaktionære biskop Balle og hans katekismus, og han slynger om sig med Bibelciter for at retfærdiggøre sin behandling af sønnen; det er tydeligt, at han i sit storhedsvanvid ser sin egen rolle som en parallel til Guds. Når Casimir kommer hjem fra skole med dårlige karakterer og skal forklare sig for faderen, udbryder denne:

Svar! Din forbandede *Helvedes Dreng!* du Døgenicht af en forloren Søn! Kan du ikke give din Fader et Svar! er det maaske for stor en Anstrengelse for din lade syndige Krop? (s. 42).

Men alligevel har Casimir ånds nærværelse nok til efter den korporlige afstraffelse, der følger ordene, at tænke ved sig selv:

se, hvor han staaer og skaber sig! (s. 43).

Heroverfor står så Casimirs lærer Dirksen, som han får et varmt og fortroligt forhold til. Han er en utraditionel skikkelse, som aldrig har drevet studierne længere end til en cand. phil. -eksamen (en slags filosofikum), og hans levned har ikke været ganske pletfrit. Men han har stor praktisk sans, og hans pædagogik ligger i høj grad på linie med den aktivitetspædagogik, som f.eks. dyrkedes af den schweiziske pædagog *Pestalozzi*, og hvor der blev lagt vægt på forbindelsen mellem det rent praktiske arbejde og den teoretiske indlæring. Han ønsker i skolen at lære børnene

»lidt som der er Mening i« (s. 23) og at behandle dem som »Mennesker og Medmennesker« (ibid.) Over for Casimir fungerer han på den måde, at han skærper hans opmærksomhed over for al slags forstillelse og løgn, og da de to i fragmentets slutning danner et »Selskab mod Løgneren«, fremgår det direkte, hvem der er det store forbillede, når det siges af en af deltagerne:

Denne Tolk, - jeg behøver blot at nævne ham her for at fremkalde en oplivende og dog vemodsfuld Fornemmelse - er vor, desværre altfor tidlig tabte kjerne-sunde ægte humoristiske og ægte danske Skjald Poul Martin Møller.--- Med fuld Føie siger Poul Martin i sin herlige Studentervise hine ord, som vi saa tidt i Vennelag have istemt:

»Thi Løgneren som en evig Trolde
Med Legioner i sin Sold
Gaar af sin Grav i god Behold
Med hvert et Døgn«,

Men opmuntrende og vækkende, som det altid var hans Vane, undlader han ei at tilføie:

»Et Brodercorps til hver en Tid
Staar rustet til den raske Strid
Mod Løgn«. (s. 162f)

Der består naturligvis et spændt forhold mellem provsten og Dirksen, og det kommer til flere direkte sammenstød. Det er karakteristisk, at et af dem netop viser provstens indblanding i skolens forhold. Ved en eksamen er provsten og to bønder som medlemmer af skolekommissionen censorer. Det har været en fast tradition, at provsten skrev sin karakter først, og at de andre skrev af efter ham, men Dirksen bryder systemet og skriver straks sin egen karakter, hvorefter bonden ved siden af ham skriver det samme, således at provsten kommer i mindretal. På hjemturen undlader han sit raseri over denne behandling over for sønnen Casimir:

Den elendige Skvadronneur som vover her at chicanere og drive sin Spas med mig; -han, som aldrig har kunnet drive det til at tage sin Embedsexamen eller blot faae høiere end haud.illaud til examen artium, han vil her prøve

sine Løier paa mig, men jeg skal, Satan - Gud forlade mig min Synd! - annamme mig baade til Sjel og Krop, lære den Karl noget Andet!

....

Og saa tale de her om Constitution og fri Forfatning og Stænder, hvor Skolemestre og Bønder skulde regere og føre det store Ord. Gud frie og bevare os dog naaderig og afvende saadanne Galskaber fra Land og Rige! (s. 50)

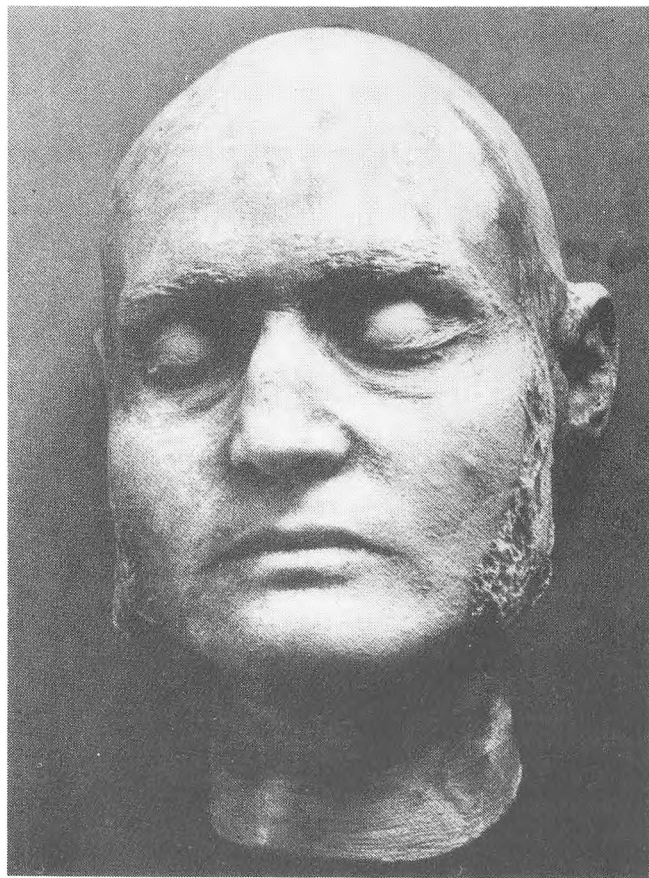
Selvom man føler, at man her ligefrem kan høre den konservative og autoritære provst Schack, kan man naturligvis ikke uden videre påstå, at provst Bjelke er et portræt af forfatterens far, og man kan endnu mindre hævde, at Dirksen svarer til Krarup. I det sidste portræt arbejder Schack meget frit, og det er f.eks. muligt, at han her har indarbejdet træk fra den navnkundige inspektør *Svenningsen*, som på en mærkelig måde forbandt et udskejende svireliv med en pligtro tjeneste på skolen og en human og lydhør indstilling over for eleverne (han er udførligt beskrevet i 1887-skriftet). Men selve konfliktmønstret i romanen med drengen spændt ud mellem en autoritær far og lærere, han sympatiserer med, mener jeg udgør en klar parallel til Schacks egen situation på Borgerdydskolen. Den centrale udviklingslinie, der er bevaret i fragmentet, udgøres netop af Casimirs indre strid mellem, hvad han kan forstå er rigtigt, nemlig Dirksens synspunkter, og hans naturlige tilknytning til faderen:

angaaende Hovedsagen, Forholdet ved Examen, da kunde han vel i sin Forstand ikke andet end til en vis Grad give Dirksen Ret, men i Hjertet maatte han dog holde med Provsten, og han havde en Fornemmelse af, at der egentlig var gjort Indgreb i dennes virkelige Ret. (s. 50)

Efterhånden udvikler der sig dog en konflikt mellem far og søn, især fordi det går den sidste så dårligt, da han kommer i latinskolen, og fordi drengen efterhånden i stigende grad gennemskuer faderens hysteri og skabagtighed. For at slippe for faderens raserianfald drives Casimir efterhånden så vidt, at han forfalsker sin karakterbog, og kulationen nås, da han dumper ved en eksamen; dette vil

ikke kunne skjules, og Casimir er næsten syg af skræk over det forestående møde med faderen. Men her udfører Schack et romanteknisk kup, for netop da drengen kommer hjem, og spændingen er på sit højeste, finder han faderen død, åbenbart af et slagtilfælde. Dette dødsfald er Casimirs store befrielse, han falder på knæ og takker Gud, og han gribes af en følelse af, at hele tilværelsen nu ligger åben for ham.

Således løses problemet for Casimirs vedkommende,

Poul Møllers dødsmaske. (Bakkehusets Billedbog).

og således har Schack gennem fiktionen kunnet skrive sig ud af forholdet til faderen.

Borgerdydskolen, som var rammen om den dybe konflikt i hans opvækst, kunne altså også først og fremmest gennem Poul Møllers og Krarups virksomhed præsentere Schack for de værdier og det livssyn, som gav ham muligheder for at løse konflikterne og forsynde ham med det grundlag, han kunne skabe sin fiktion på.

Der er mange indre og ydre lighedspunkter mellem *Fritz Jürgensen* (1818-63) og Hans Egede Schack. Måske har de kendt hinanden, for i årene 1833-35 var de skolekammerater på Borgerdydskolen på Christianshavn, selv om de ikke gik i klasse sammen. Fritz Jürgensen boede i en periode som en af Krarups private kostelever, og Krarup var en af de første til at anerkende hans talent. Krarups erklæring om ham fortjener at genoptrykkes også i dette jubilæumsskrift, fordi den siger så meget om både lærer og elev:

Georg Frederik Urban Jürgensen var i de to øverste Handelsclasser her i Skolen fra 1. Maj 1832 til 19de Januar 1835. Skjøndt han som Discipel ikke udmærkede sig, havde jeg dog, især da han i et Aarstid var i mit Huus som Pensionair, ofte Leilighed til at bemærke ualmindelige Evner hos ham. Hans Tegninger af egen Composition vare fulde af Liv og Aand, og han commenterede selv over dem på Vers. Ved sin Opfindsomhed i Legen og sine vittige Indfald, som han fremførte paa en saadan Maade, at de ikke saarede eller forbitrede Nogen, oplivede han sine Omgivelser. Da han hermed forbandt en høj Grad af Sandruhed, var fri for al Indbildskhed og Forfængelighed, trængte sig ingensinde frem og var snarere alt for beskeden og undseelig, var han meget baade agtet og afholdt af alle, der kjendte ham.

I den Overbeviisning, at han, naar hans fortrinlige Anlæg vorde heldigen uddannede, vil blive en sjelden dygtig Mand, tager jeg mig den Frihed paa det bedste at anbefale ham til Enhver, der maatte kunne have Indflydelse paa hans Fremtid.

(Jubilæumsskriftet 1937, s.36)

Provst Nicolai Schack. (Efter fotografi i familiebesiddelse).

Det er karakteristisk, at Krarup ikke hænger sig i de formelle kundskaber hos eleven, men lægger vægten på de menneskelige egenskaber, og især understregningen af »Sandruheden« er væsentlig. For også for Fritz Jürgensens vedkommende er det tydeligt, at mødet med det Krarupske og Poul Møllerske personlighedsideal kom til at præge ham for livet. Ligesom hos Hans Egede Schack bliver det skarpe blik for unaturligheden og forstillelsen i menneskelivet det bærende element i Fritz Jürgensens virksomhed. Hans tegninger er én lang serie af illustrationer af affektationens udtryksformer lige fra den uskyldige manipulation til den gennemførte uredelighed. Det karakteristiske er, at hans virkemidler aldrig overdrives, satiren føres kun så langt frem, at sprækkerne i personligheden kommer til syne; også på dette område er han i slægt med både Poul Møller og Hans Egede Schack.

Et specielt område, som både Fritz Jürgensen og Schack dyrkede som nogle af de første i deres tid, var gaden typer og liv, de menige danskere: tjenestefolk, handlende og bønder, der kom ind fra landet. Da det ikke er muligt at pege på direkte forbindelse mellem de to kunstnere, må det altså dreje sig om en fælles indskydelse, en fornemmelse af, at her i folkelivet lå et materiale af sprog og forestillinger, som levede upåagtet af de toneangivende i samfundet, men som, når det blev draget frem, kunne komplettere billedet af menneskenaturens muligheder.

Schack, som inddrog flere af disse studier i »Sandhed med Modification«, stod ofte op midt om natten for at være på pletten, når det helt tidlige torveliv gik for sig, og blandt hans efterladte papirer på Det Kongelige Bibliotek

findes hele serier af folkelivsscener, som må være skrevet af efter virkeligheden. Pointen i disse optegnelser er ofte at demonstrere den sunde sans, som disse mennesker helt uden for tidens dannelsessystem besidder, ligesom Thomas i »Phantasterne«, uden at der dog fra Schacks side er tale om nogen form for romantisering.

Hos Fritz Jürgensen er satiren graderet; tjenestepigerne er nok komiske men alligevel ægte i deres begejstring over »Urtekræmmerens Ferdinand« og »Mazbek«, hvorimod den løgnagtige hestehandler er et grelt eksempel på affektationens og selvbedragets trivsel på det helt jævne plan.

Interessen for dette folkeliv kan for begges vedkommende hænge sammen med en træthed over for deres eget miljø, de borgerlige og akademiske kredse, som de aldrig følte sig rigtig hjemme i. De havde begge en trang til at møde noget ægte og uforstilt eller i det mindste noget anderledes. For Schacks vedkommende drejede det sig også om en klar fornemmelse af, at tiderne var ved at ændre sig afgørende, at borgerskabets magtstilling ikke ville vare ved. Han demonstrerede også sin sociale interesse i en ret bemærkelsesværdig artikel i 1849: »Om Forbedringer i de arbejdende Klassers Kaar«. Som politiker var han en af de første ægte socialt-liberalt indstillede i rigsdagen, men hans tidlige død forhindrede, at hans indsats her satte sig større spor.

Hverken Schack eller Fritz Jürgensen blev særlig gamle, og for begges vedkommende har man en fornemmelse af at være blevet snydt for det bedste, de kunne yde, selvom deres værker har sikret dem en varig plads i vor bevidsthed. De var ikke harmoniske naturer, men nervøse gemytter, der aldrig rigtig fandt deres plads i samfundet. Deres synsvinkel er iagttagerens, og skarpheden i deres skildringer hænger sammen med de stærke sandhedsfordringer, som åbnede øjnene på dem, men som også forhindrede dem i helhjertet at gå ind som deltagere i borgerskabets tranedans. Denne skarphed var i høj grad en del af arven fra Poul Møller, en trolsdplint, som også *Søren Kierkegaard* blev ramt af, selvom han fik drevet sandhedsproblematikken op på et anderledes ekstremt filosofisk plan. Her er generelt tale om det begyndende opgør med den danske Biedermeierkultur, men de få oprørere stod alene

Hans Egede Schack. Maleri af J. A. Wetterbergh 1846.

Fritz Jürgensen. Selvportræt. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg).

med det, tiden var ikke moden i perioden lige efter treårskrigen med dens nationalromantiske begejstring. Først efter 1864, da romantikkens efterklang lød helt uden liv, lykkedes det for *Georg Brandes* at bringe oprøret til udførelse. Men spirene var lagt, og de groede blandt andet hos disse Poul Møller-lærlinge fra Borgerdydskolen på Christianshavn.

Noter:

1. *Niels Bygom Krarup* (1792-1842), klassisk filolog og knyttet til skolen fra 1816. I jubilæumsskrifterne fra 1887

og 1937 findes udførlige beskrivelser af hans ideer og løbebaner.

2. *Poul Martin Møller* (1794-1838), filosof og forfatter. Hans hovedværk er den ufuldendte roman »En dansk Students Eventyr« fra omkr. 1824 præget af en forsigtig psykologisk realisme og harmonisøgen. Hans personlighedsfilosofi er udtrykt i en række »Strøtanker« og korte afhandlinger. Fra 1826 til 1831 var han lektor i filosofi i Kristiania (Oslo), hvorefter han til sin død var professor i København.

3. *Johan H. S. Chiewitz* (1778-1843), officersuddannet, men afskediget i 1815, hvorefter hans hustru, som var søster til *Jens Møller*, skaffede ham en stilling som inspektør ved skolen. Stillingen skulle have været midlertidig, men kom til at vare til 1827. Han er udførligt omtalt i jubilæumsskriftet fra 1937.

Litteraturfortegnelse:

Jubilæumsskrifterne fra 1887 og 1937.

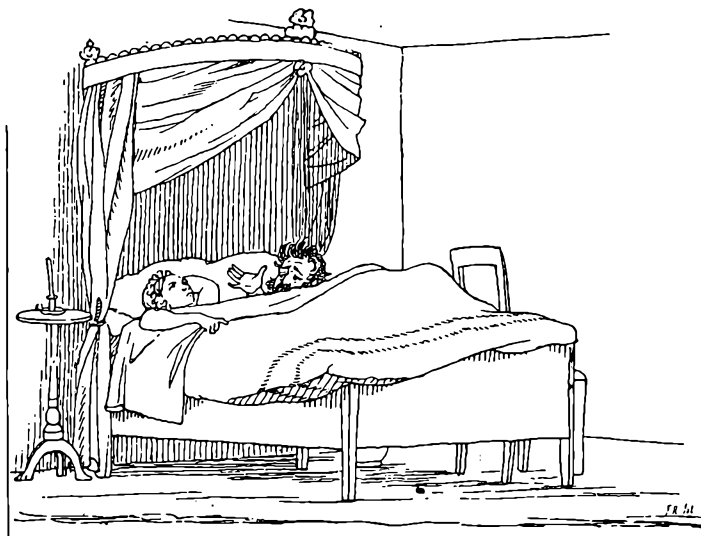
- Poul Møller: Efterladte Skrifter I-VI. 1855-56. I bind VI: F.C. Olsen: Poul Møllers Levnet.
- Poul Møller og hans familie i breve I-III. 1976. Udg. af Morten Borup.
- Vilh. Andersen: Poul Møller. 1949. (1. udg. 1894).
- Hans Egede Schack: Phantasterne. 1857. Sandhed med Modification. Udg. af Hans Hertel 1968.
- Carl Dumreicher: Hans Egede Schack. Politikeren og romanforfatteren. I udg. af »Sandhed med Modification«. 1954.
- Hans Hertel: Omkring Phantasterne. 1969.
- Tage Schack: »Phantasterne«. Tidehverv 1930.
- Nicolaj Bøgh: Fritz Jürgensen. En levnedsskildring. 1897.
- Fritz Jürgensen: 89 Tegninger og Gyssebogen. Med indl. af Godfred Hartmann. 1969.
- Ib Ostenfeld: Udenfor alfarvej. 1963.

— „Naa; af det allerede erfarnde synes
 at fremgaa, at Du har noget Begreb
 om Regning, Skrivning, Religion, Svøm-
 ning og saa fremdeles. Sig mig end-
 videre: kan Du nogen Mathematik?“
 — „Næ.“ — „Det gjør intet til Sagen.
 Men hvad bringer Dig til at smile?
 Der er aldeles ikke noget Forlystende
 ved Mathematik — tværtimod!“ —

— „Naa; af det allerede erfarnde synes at fremgaa, at Du har noget Be-
 greb om Regning, Skrivning, Religion, Svømning og saa fremdeles.
 Sig mig endvidere: kan Du nogen Mathematik?“ — „Næ.“ — „Det gjør
 intet til Sagen. Men hvad bringer Dig til at smile? Der er aldeles ikke
 noget Forlystende ved Mathematik — — tværtimod!“ —

Tegning af Fritz Jürgensen. Læreren har en vis lighed med N. B. Krarup.

- „Før nu, fæde Malle, jæg mig Din Mrs. ning gantke oprigtigt. Er det ikke en frivillig Sag om fæde vil gi'e de 250 eller ikke: jeg tvinger ham fæde jo ikke dertil?“ —
- „Du tvinger vist Ingen til at gi'e dig Noget, kjære Johan, dertil er Du altfor ædel og uegennyttig.“
- „Og Skavanken, den behøver jeg da ikke at tale om?“
- „Du veed jo slet ikke om Hesten feiler noget, Du troer det jo kun.“
- „Ja, ikke sandt? jeg kan jo ikke se Dyret indvendigt! Godnat, du er en sød Kone, Godnat!“ —
- „Hør nu, søde Malle, sig mig Din Mening ganske oprigtigt! Er det ikke en frivillig Sag om han vil gi'e de 250 eller ikke: jeg tvinger ham jo ikke dertil?“ —
- „Du tvinger vist Ingen til at gi'e dig Noget, kjære Johan, dertil er Du altfor ædel og uegennyttig.“
- „Og Skavanken, den behøver jeg da ikke at tale om?“
- „Du veed jo slet ikke om Hesten feiler noget, Du troer det jo kun.“
- „Ja, ikke sandt? jeg kan jo ikke se Dyret indvendigt! Godnat, Du er en sød Kone, Godnat!“ —

Tegning af Fritz Jürgensen.

.. "Vadskommissus Ferdinand tog mig
 hen til forhøiet Priis. Jeg saae
 Mazbek - hvor det er deiligt, og
 hvor hun spiller! Jeg kan ikke
 begribe hvor Nogen gider seet de
 Stykker, der skal grines af; er det
 noget at gaae hen for? Man har
 Griin nok hjemme, naar Fruen
 slipper Herren ud i Kjøkkenet for
 at gøre Qualm over Inganting; (hvad
 der skal til, det skal til, og Tørv
 er ikke drøiere fordi Læset koster
 mer' end mens den forrige Pige var
 her)."

- "Urtekræmmerens Ferdinand tog mig
 hen til forhøiet Priis. Jeg saae
 Mazbek - hvor det er deiligt, og hvor
 hun spiller! Jeg kan ikke begribe
 hvor Nogen gider seet de Stykker,
 der skal grines af; er det noget
 at gaae hen for? Man har Griin
 nok hjemme, naar Fruen slipper
 Herren ud i Kjøkkenet for at gøre
 Qualm over Inganting; (hvad der
 skal til, det skal til, og Tørv er
 ikke drøiere fordi Læset koster
 mer' end mens den forrige Pige
 var her)."

Tegning af Fritz Jürgensen.

»BRAGE« - TIDEN PÅ CHRISTIANSHAVN.

Af Kim Isenbecker.

»Løverdagen den 24de October 1874 kl. 6 afholdtes et constituerende Møde...Forhandlingerne drejede sig først om Foreningens Love, som blev vedtagne i den Form, i hvilken de vare forelaaede. Derefter forhandlede der om Foreningens Navn. Flere Navne blev foreslaaede, men blev alle ved Afstemningen forkastede, efter Omafstemning sejrede Navnet »Brage«. Endelig foretoges Valg af Formand...Efter et Leve for »Brage« hævedes Mødet kl. 7¼.«

Hermed var foreningen »Brage« dannet. Beretningen om begivenheden er nedfældet i den første af en række protokoller, hvori referater fra møderne er opført. Der er ikke tale om en ubrudt række, en del protokoller er gået tabt i tidens løb, de første allerede meget tidligt, idet en nummerering, der synes at stamme fra tiden før århundredskiftet, viser, at perioden fra dannelsen indtil flytningen til Helgolandsgade dækkes ind for tidsrummene 1874-1879 og 1883-1887. Foruden egentlige referater er regnskaber og indbundne eksemplarer af »Bragesnak« overleveret, dog bortset fra regnskaber fra 1891-93 alle fra perioden efter flytningen.

»Brage« var ikke den første elevforening på Borgerdydskolen på Christianshavn. Flere steder i de første protokoller hentydes til forgængerer, »Dania«, der fungerede og nedlagdes i skoleåret 1873/74. Om omstændighederne ved denne forenings oprettelse og undergang findes ingen oplysninger udover de nævnte hentydninger, som lader ane, at niveaet i dens virke ikke, efter Bragemedlemmernes vurdering, var på højde med deres eget.

Lovene, som blev vedtaget på stiftelsesmødet, er enkle og omfatter kun 7 paragraffer:

- § 1 Foreningens Formaal er at fremme Kammeratskabet og Selskabeligheden i 6te og 5te Klasse, samt ved Foredrag, Oplæsning og Discussioner at øve Medlemmerne i at bruge Ordet.
- § 2 Foreningen styres af en Formand og en Næstformand.
- § 3 Formanden leder Møderne. Han vælges paa en Maaned og kan gjen vælges.
- § 4 Næstformanden varetager i Formandens Fraværelse dennes Pligter. Han vælges paa en Maaned og kan gjen vælges.
- § 5 Dagsordenen for Møderne bestemmes af den samlede Bestyrelse. Udenfor Dagsordenen kan alle mulige Sager foretages, naar Forsamlingen giver sit Samtykke dertil.
- § 6 Det paaligger Næstformanden at indføre i Foreningens Protocol de poetiske Frembringelser saafremt Flertallet ønsker det.
- § 7 I Protocollen skal opskrives en annalistisk Optegelse over, hvad Foreningen har foretaget sig paa hvert Møde, dog uden skriftlig Kritik.

De skiftende årganges videreførelse af 1874-barnet medførte udvidelser og nyskabelser i lovene i et ganske stort omfang. Til ikrafttræden 1. januar 1900 vedtoges den 11. november 1899 en revision af lovene. De 26 års virke havde medført næsten en femdobling af paragraffernes antal til 34, hovedsagelig straffeforanstaltninger i form af

bøder og eksklusion ved uregelmæssig adfærd samt nødvendig regulering i forbindelse med den tilkomne avis.

Ved foreningens dannelse var det håbet, at skolens bestyrer Johannes Helms, ville vise den velvilje ved at overlade den et lokale.

»Dette Haab blev heller ikke skuffet, da Foreningens Formand henvendte sig til ham. Han overlod Foreningen i Stueetagen et hyggeligt lille Værelse, baade oplyst og opvarmet. Foreningen skylder saaledes Skolens Bestyrer sin Tak, fordi han paa denne

Maade har bidraget en betydelig Del til, at det blev muligt for den at eksistere.«

Dette lokale beholdt foreningen til starten af sæsonen 1876/77, hvor et nyt blev taget i brug. Efterhånden antog dette værelse i referaterne karakter af gudehal: forvandlingen skete ved Bragesønnernes ankomst og de enkle remedier, der var nødvendige for at afholde mødet: en klokke og lys til stagerne ophøjedes til relikvier af næsten ligeså højtideligt tilsnit som medlemmernes frakker og adfærd.

Skolebygningen i Wildersgade set fra skolepladsen ca. 1860. Bemærk busten af Svenningsen nederst til venstre.

Møderne afholdtes i sæsonen hver 14. dag, når eksaminer ikke forstyrrede. Mødetidspunktet var til at starte med kl. 8 om aftenen hver anden lørdag, senere ændredes tidspunktet til kl. 7.30 (sæsonen 76/77) og fra 8. december 1877 til kl. 7.

Mødetidspunktet og de dermed forbundne ritualer var fra 1883 blevet fast tilbehør til referaterne:

»Klokken manglede lidt i 7, og Bragesønnerne havde alle begyndt at samles....« (21/12 1883).

I den forbindelse fremkommer dels oplysninger om medlemmernes præcision, dels om lokalernes indretning og de med åbningen forbundne besværligheder. Næsten automatisk indledtes møderne med en diskussion om, hvor mange klokken var: årsagen skal måske søges i en tilføjelse til lovene, som kom i oktober 1876, hvorefter manglende præcision i fremmøde betød mulkt på 10 øre. Et medlemskontingent på 10 øre pr. uge var allerede vedtaget tidligere (oktober 1875). I det hele florerede straffeforanstaltninger ved uregelmæssig adfærd, hvilket fremgår af en lovrevision fra februar 1878. Her er paragraffernes antal svulmet op fra de oprindelige 7 til 28, (3§§ dog fra feb. 1879). Ændringerne består i tilføjelser, åbenbart affødt af erfaringer med forsømmelighed og diskussioner om procedure. Der er ikke tale om egentlig fornyelse af foreningens virke, snarere om en stramning af regler for at opnå kontrol med medlemmerne.

Mødelokalet har sandsynligvis været klasseværelse i dagtimerne, men mørkets frembrud og afgangsklassernes forvandling til »Bragesønner« forlenede omgivelserne med ynde og højtid. Referatet for mødet den 12. januar 1884 gengiver her stemningen:

»Den blege Maane skinned i Vildersgade ned og lyste for de brave Bragesønners Fjed, som vandred ud til Brages ærværdige Hal, hvor Brug af Ord og Pennen de lære jo skal.«

Eller fra efteråret 1887:

»Da Klokken slog 7 hin mindeværdige 24. Sep-

tember, straaede Hallen ved Hr. Steins Omsorg i magisk Belysning. Men skjønt, som ovenfor sagt, Klokken var slaaet, maa jeg dog til min Sorg sige, at adskillige Medlemmer betraadte Vildersgades skrækelige Stenbro paa et altfor sildigt Tidspunkt, saa at de saa sig tvungne til at betale Bøde til Hr. Steins skrækindjagende lille Pung, skjønt mange brugte den Undskyldning, at de havde følt en uimodstaaelig Trang til i det klare Maaneskin at vandre over den dunkle, af blege Skygger opfyldte Kirkegaard...«

Medlemmer rekrutteredes fra 6. og 5. klasse. Det er ikke muligt over hele perioden at opgøre hvor mange de var. De første år findes en statistik i protokollerne: 1874/75: 14 medlemmer, 1875/76: 13 medlemmer, 1876/77: 4 medlemmer, 1877/78: 9 medlemmer. De meget lave medlemstal skyldes dels årgangenes størrelse, dels opgørelsetidspunktet ved skoleårets slutning, hvor 6. klasse udtrådte, og de ny 5. klasser indtrådte først i foreningen ved den ny sæsons begyndelse. Bortset fra enkelte kriser ser det ud til, at de fleste afgangselever ikke blot har været medlemmer, men også har deltaget i møderne. Målt med nutidens alen er det en præstation, at så mange så tit har deltaget i forhandlingerne. Ganske vist kan de tilkomne paragraffer tolkes i retning af manglende fremmøde, men at bøder er betalt, vidner om en fortsat interesse for foreningen. Der skal nok også foretages en skellen mellem aktive og passive medlemmer. De fleste er sikkert mødt op for at blive underholdt, og underholdningen er blevet varetaget af en forholdsvis sluttet kreds.

Formandens opgaver er definerede i lovene: han ledede møderne og skulle sørge for, at der ved hvert møde forelå mindst ét diskussionsemne. Hvis ingen anden ville, var det hans opgave at forestå indledningen. Han havde desuden lov til at afbryde diskussionen, hvis taleren havde fjernet sig fra det opgivne emne. En væsentlig pligt var desuden at kalde ethvert medlem, som enten ytrede sig eller opførte sig utilbørligt, til orden. Referaterne viser, at de skiftende formænd har varetaget disse pligter med iver og omhu.

For hvert møde lå en forholdsvis fast ramme for afviklingen. Efter formandens højtidelige åbning ved klokkens

klemt fulgte næstformandens oplæsning af referatet. Det var hans opgave at indføre i foreningens protokol et udførligere referat af alt, hvad foreningen foretog sig på møderne, men uden kritik.

Protokollen, beretningen eller referatet er rygraden i de oplysninger, vi har om »Brage«. Formen var i indledningssæsonen sober, en enkelt klage over personforfølgelse gengives (17. marts 1875), hvor en foredragsholder

»paa det bestemteste maa dadle, at Referaterne af Foreningens Møder blive benyttede som Angrebsmiddel mod Medlemmerne af Foreningen...dette Referat indeholder omtrent kun en Beskrivelse af min Opførsel under Mødet, hvilket vist ikke vil have megen Interesse for Efterkommerne...«

Eftertidens interesse i møderne er naturligvis en gengivelse af facts, men uden den personlige karakter, som den efterhånden antager, ville fornøjelsen ved læsning af protokollerne være mindre. At samtiden ikke har haft øje herfor, fremgår af mødet den 2. december 1876, hvor det i forsamlingen vandt bifald, at »»Personligheder« ikke burde omtales...« Alligevel udvikledes en særlig sprogholdning i gengivelsen af det, der tildrog sig, i første omgang i forbindelse med omtalen af komedier og sold. De første to protokoller har adskillige tilløb til det, der kom til fuldt udtryk i den tredje: en distance til det formelle i gennemførelsen af møderne. Der etableredes frem til sæsonen 1878/79 en praksis - naturligvis ikke protokolført og vedtaget - hvor en bestemt tone blev fastlagt. At disse tendenser fastholdtes og udvidedes, fremgår af referatet til sæsonen 1883/84, et spring på 5 skoleår.

Der fremstod et specielt »Bragesprog«, ikke nemt at karakterisere, men måske bedste formuleret ved at betegne det som »Bragesnak«. Begrebet er hentet fra den nordiske mytologi, men fik sin borgerdydske udformning via elevernes - måske ubevidste - distance til sig selv i forbindelse med efterhånden faste formler for beskrivelsen af faste begivenheder på møderne. Referaterne udvikledes til formelt uformelt sprog og afspejlede samværrets indhold med lune og indforståethed, der for eftertiden alene fornemmes ved fortsat læsning af referaterne. Elementerne fremstår tyde-

ligst i tredje protokol - måske især fordi årgangene i 80'ernes første halvdel var specielle i den forstand, at de forekommer at have fungeret frigjort fra en strammere kontrol fra skolens side: »Brage« fremstår som en selvstændig organisme, sammen med og i overensstemmelse med den øvrige skole. Den fjerde protokol, der dækker skoleårene 1885/86, 86/87 og en del af 87/88, afspejler brydningstider: de sædvanlige elementer indgik i mødeaktiviteten, men først med besvær fandtes tonen fra 83/84. At den kom, betyder dog, at der var tale om en konsolidering af foreningen: traditionen opretholdtes, og »Bragesnakken« holdt atter sit indtog. Det referatmæssigt ganske lange spring til efter flytningen til Helgolandsgade synes ikke at have ændret foreningens virke: elevernes evne til på én gang at tage sig selv højtideligt og samtidig tage denne højtidelighed ualvorligt var fortsat levende.

Hvori består nu denne »Bragesnak«? (Om organet af samme navn senere). Det drejer sig om en munter tone med mange og dårlige brandere. Isoleret set er de nok af en kvalitet som vanskeligt kan gouteres udover en forlænget pubertet, men ved stadig gentagelse erhverver de (brandere) og tonen en æstetik helt i overensstemmelse med Den esthetiske Forenings mål, som det udtrykkes i de reviderede love år 1900: at yde medlemmerne et par behagelige timer hver 14. dag. Eksemplerne er mangfoldige. Fra 6. møde i sæsonen 1883/84 i forbindelse med et diskussionsemne med titlen »Beskyttelsen af levende Væsner«:

»...Beskyttelsen af Dyrene drives ofte altforvidt (With havde slet ikke noget med det at gjøre)... det var at drive det for vidt (With drev aldrig)... nogle Dyr faar man jo dræbe, t.ex. Faar...«

Selv om eksempler af denne slags findes i vrimmel, fremkommer tonen nok oftest i højtideligholdelsen af gøremålene ved møderne: medlemmerne benævnes »Hr«, i flertal »Sønner«, det til formålet lånte lokale får karakter af hal etc. Et eksempel er åbningsmødet i sæsonen 1887/88:

»Da de bekendte alt andet end rosenfingrede, lysbringende Aander i Danmarks Hovedstad Lørdag d. 10. September endelig viste sig og spredte det

Mørke, der hvilede over de pjaskvaade Gader, kunde man, hvis man da ellers havde Tid og Lyst, se, at der herskede et livligt Røre i den ellers om Aftenen saa stille Vildersgade. Alle Vinduer og Døre fyldtes med nysgjærrige Tilskuere, som med Forbavselse betragtede den Skare unge, haabefulde Medborgere, som alle rettede deres Skridt mod den høje, lærde Bygning i Slutningen af Gaden, der for alle Gadens Beboere staaer som et skrækeligt Sted, som med umættelig Hunger sluger alt Bagerens antiquerede Wienerbrød...

Henimod Kl. 7 kunde man ogsaa se nogle af disse unge Wienerbrødsspisere haste af Sted med umaadelige, ærefrygtindgydende Folianter under Armen og med et til Situationen svarende Udtryk paa de høje marmorhvide Pander. - Endelig fyldtes den rungende Hal af unge nysgjærrige Bragesønner, som satte sig til Rette paa de temmelig haarde, af alt andet end Salve duftende Træsæder...«

Udover den formelle indledning ved formanden og næstformandens oplæsning af referatet var møderne struktureret omkring en pause, et frikvarter, og det ideelle omfang var tre timer. I denne samværsperiode indpassedes foredrag, efterhånden oplæsning af »Bragesnak«, oplæsninger og diskussioner samt diverse. Det er ikke muligt at fastlægge et præcist omfang for eller en udtømmende karakteristik af hver enkelt disciplin, men at de alle har været genstand for løbende diskussion og tilpasning er givet. Det er heller ikke muligt at gengive blot en mindre del af alt, hvad der foregik, men eksempler fra og vurderinger fra referaterne kan give et indtryk af aktiviteternes karakter.

Den første bedømmelse findes efter første sæsons afslutning i referatet af mødet den 17. april 1875:

»...Talerne havde i sin Helhed været ret heldige og tilfredsstillende efter vore Forhold... Derimod var der vist Oplæsningen et utilbørligt ringe Hensyn... Diskussionen som dog kun sjældent havde ført til noget tilfredsstillende Resultat, da det... ofte var bleven til Haarkløveri.«

Denne vurdering blotlægger de problemer, forenin-

gen havde fra starten - og fortsatte med at kæmpe mod.

Talerne eller foredragene holdtes af aktive medlemmer, naturligvis oftest ud fra netop deres specielle interesser - måske affødt af den undervisning, man engagerede sig i. Eksempler kan anføres. Fra 1874/75: »De danske Mosefund og deres Betydning for Studiet af nordisk Oldvidenskab«, »Dyrenes Sjæleevne i Forhold til Menneskenes«. Fra 1875/76: »Assur-bani-habal, hans Betydning for Kileskriftstudiet og de Resultater, disse Studier ere komne til i de sidste ti Aar.« Fra 1876/77: »Dickens«, »Gladiator- og Dyrekampe hos de gamle Romere«, »Pierre Corneille«. Fra 1877/78: »Steen Steensen Blicher«, »Kalifferne efter Muhammeds Død«. Fra 1878/79: »Bismarck«. Der tilmeldtes ikke foredrag til alle møder, og de gennemførtes oftest som oplæsning af indsamlede facts. Eksempler fra firserne kan være »Pavernes Valg«, »Grundtvig«, »Middelalderens Poesie« og »Overgangen til nationale, staaende Hære fra Lejetropper«. I enkelte tilfælde trådte skolebestyreren eller en lærer til som talere, og opmærksomheden har da nok været større end i almindelighed, hvor der spores en omsiggribende tendens til morskab fremfor alvor.

Et andet fast indslag var oplæsningen, mere regelmæssig end foredragene, fordi den var velegnet til at udfylde huller. Dermed være ikke sagt, at deklamationer og højtlesning var andenklasses stof. I betydeligt omfang opfyldtes foreningens mål: at underholde medlemmerne på en æstetisk måde. Stoffet og evnen til at fremføre det var særdeles varieret, og referaterne kender ikke til medlidenhed ved uheldigt stofvalg eller manglende perfektion i stemmeføring. Ved det andet møde i sæsonen 1885/86 kommenteres således, at

»var der for lidt Fart i Hr. Justs Foredrag, var der til Gjengæld for meget i Hr. Jacobsens Oplæsning. Det var en af Rosenkildes Smaating, han frydede os med, hvilken ikke alene ikke havde Nyhedens Interesse for nogen men i det hele taget slet ingen Interesse for Tilhørerne. Det var imidlertid kun et forbigaaende Onde...«

Det lå ikke ganske fast, i hvilken rækkefølge møde-

Studenternes afsked med skolen 1892. Maleriet udført i anledning af Johannes Helms 25-års jubilæum af Erik Henningsen.

indslagene kom efter indledningen. Men det skete uden afvigelse, at der holdtes en pause cirka midtvejs. I de første sæsoner var den af ganske kort varighed, men fik efterhånden et omfang på 10 minutter og ofte en omtale i referaterne, der var omvendt proportional med dette korte tidsrum.

Årsagen hertil skal sikkert søges i frikvarterets funktion: dels at aflaste betrængte blærer, dels at give mulighed

for at forsøde den sene mødehalvdel med forsyninger. Sang og leg forekom også i den mørke skolegård. I frostperioder ser det således ud til, at det har været en tilbagevendende fornøjelse for Bragesønnerne at stå på glidebane. Referatet for mødet den 9. februar 1884 belyser i øvrigt aktiviteterne:

»Da jeg kom ud i Porten saa jeg en Mængde formummede Skikkelser danse i Maaneskinnet, lige-

som jeg ogsaa hørte dæmpet Sang...Der blev...afsunget mere eller mindre romantiske Sange, med hvilke man imidlertid ikke blev færdig, da ingen kendte Enden paa dem.«

Og fra det følgende møde meldes om forfriskninger i form af en vældig levering appelsiner, »Søde Messina«. Under oplæsningen blev portnerkonen sat til at pille sydfrugterne, som derefter fortæredes af »Brages poetisk stemte Disciple«.

I sæsonen 1884/85 optrappedes indkøbene. På det første møde i marts 1884 hentedes en lærke til cognac og soda samt en lagkage, og talerne indhylledes i tobaksrøg og vinånd. På andet møde blev der skaffet bajere, og på det tredje udviklede løjterne sig endnu videre:

»Efter dette...blev der holdt Frikvarter til stort Mén for Portneren, der gjentagne Gange sagde, at han nok skulde melde vore Spektakler til Bestyreren. En Gang blev han gal over, at vi brændte Papir i Gaarden... En anden Gang fordi 3 Bragesønner vilde gaa op og ringe paa store Klokke for at bekjendtgive at Kvarteret var forbi.«

Nektarkøb og Apisofring fortsatte møde efter møde, og forholdet til portner Sørensen var skiftevis godt og slet. På femte møde opstod en diskussion om afslutningstidspunktet, fordi Sørensen ville gøre rent:

»Hvor længe har vi da Lov til at blive?» spurgte man; dette fandt Sørensen sig ikke bemøjet til at svare paa, skjøndt han var snavsset nok; men han gik sin Vej.- »Han er jo møjfuld« lød det, og alle bifaldt denne Ytring.«

Senere på aftenen kom de brave sønner dog i bekneb for glas og besluttede at formilde Sørensen, hvilket, besynderligt nok, lykkedes.

Mørskaben fortsatte i de følgende sæsoner i den kort tilmålte fritid, før forhandlingernes alvor igen indvarsledes ved formandens klokke.

For at øve sønnerne i at bruge det talte ord gennemførtes på flertallet af møderne indtil 1879, i perioden 1884-87

kun sporadisk, en diskussion udfra et opgivet emne. Disse emner spænder meget vidt: »Hvorvidt er det berettiget for civiliserede Stater at føre Krig?« (1875), »Om den frie Tanke« (1875), »Hvorvidt bør der tilstedes Kvinder Adgang til Universitetet og de højere Embeder?« (1876), »Ere Mormonerne i Amerika og Tyrkerne i Europa ifølge deres Religion og hele Virksomhed berettigede til at eksistere som Folk?« (1877), »Hvorvidt har Ingemanns Romaner haft en gavnlig eller skadelig Indflydelse?« (1878), »Gives der noget overnaturligt?« (1878), »Er det muligt for Mennesket med de Midler, der nu staa til dets Raadighed, at befare Luften med fuldstændig Sikkerhed?« (1879), »Darwin« (1884).

Undertiden kunne det være vanskeligt at gennemføre diskussionerne - og ikke mindst at holde sig til emnet. Bedømmelsen efter første sæson var, som nævnt, klar: diskussionen blev ofte til hårkløveri. Alligevel forkastedes et forslag på åbningsmødet i efteråret 1876 om at indføre samtaleform. De stolte Bragianere ville holde den formelle fane højt. Her, som ved andre aktiviteter, var det et fåtal, som bidrog aktivt, men de kunne dog styrke deres ego på en mindre underholdende måde end gennem foredrag og oplæsning. Emnet kørte ofte af sporet, og formanden måtte anvende sin position til at lede fårene i folden. Det sjette møde 1884 illustrerer situationen: Aftenens emne var »Ligbrænding«, og da det var udtømt, toges der fat på at diskutere genopførelsen af Christiansborg Slot:

»Æmnet syntes ikke at interessere Foreningens Medlemmer, hvoraf nogle resigneret lagde sig til at blunde, medens andre søgte at holde Stemningen vedlige ved at byde Hr. Meisling Penge for at holde op...«

Og lidt senere:

»Da Hr. Fleischer...gjorde nogle Indsigelser, havde de samme Urostiftere som før... den Frækhed, ja man kan sige Uforskammedhed paa en højroret Maade at afbryde Forhandlingerne ved at byde Hr. Fleischer Penge for - som de udtrykte sig - at holde Kjæft. Denne de Herrers uforskammede Opfordring kan paa ingen Maade billiges, men bragte dog lidt

Humeur ind i Aftenens... stærkt nedtrykte Steming.”

Synderne blev idømt en bøde, men et sådant forløb forklarer vel, at den formelle diskussion, hvor pro et contra afprøvedes, i vid udstrækning forsvandt fra »Brages« møder.

Når dette kunne ske, uden at mødetiden derved syntes for lang, hænger det sammen med, at en nyskabelse havde erobret tid og opmærksomhed. På mødet den 13. oktober 1877 blev det vedtaget at udgive en avis:

»Bestemmelser: Avisen skal fylde et halvt Ark Skrivepapir og udkomme hver fjortende Dag og skal oplæses i Foreningens Møder af Redaktøren, som vælges paa en Maaned og kan gjen vælges.«

Efter et sædvanligt frikvarter vedtoges navnet »Bragesnak« til avisen. Fødslen var svær og fortsættelsen ikke mindre. Det er ikke muligt i Christianshavnsperioden at følge indholdet i avisen ud fra andet end mødereferaterne. Først fra 1893 er et bind med »Bragesnak« overleveret, hvor afslutningen på det sidste nummer fra Christianshavn og de første fra Helgolandsgade findes. Det første blad modtoges med stort bifald, og forsamlingen fandt et digt på otte vers med titlen »Brage taler« værdigt til optagelse i protokolien. Her gengives det andet vers:

»For Dagens Slid hos mig I finde Hvile
Var Pallas streng, hos Brage er der Fred,
Ad Vrøvl og Politik kan trygt I smile
Al Vrøvlets Færden kommer Jer ej ved.
Mod Idealet frem sig Aanden svinger
Paa Tankens lette Sommerfuglevinger.«

Med næsten fuldstændig regelmæssighed oplæstes avisen nu på møderne. At få sønnernes digtere vner til at folde sig ud, viste sig imidlertid vanskeligt. Undertiden måtte redaktøren selv fylde bladet, der i øvrigt bestod af pseudonyme bidrag (dog kendte af forsamlingen) med digterisk, dramatisk, satiriserende og romantisk indhold. Hvor mange evige digterværk, der er gået tabt ved tidens tand eller anden letsindighed, kan ikke afgøres. De få hentydninger, referaterne gør til indholdet, lader ane, at det ikke er mange.

Bladene er utvivlsomt blevet opbevaret. På 3. møde i sæsonen 1886/87 faldt et forslag om at lade »Bragesnak« indbinde på grund af sønnernes uvilje mod at yde ekstra bidrag. At avisen har ydet en væsentlig del af underholdningen, kan der dog ikke herske tvivl om. Derom vidner den dybe skuffelse, referenterne hensættes i, når mere alvorlige numre oplæstes.

Endnu en bestræbelse for at aktivere medlemmernes udtryksevne skal omtales. 20. september 1884 besluttedes det at udskrive en prisopgave: »Hvad den gamle Eg fortalte«, og en komité til bedømmelse nedsattes for den 10. oktober samme år at meddele, at et af de indkomne forslag havde vundet prisen: en teaterbillet. Opgaven kunne desværre ikke læses op, da de involverede var på bal. Dette skete så på mødet d. 1. november. Endnu en prisopgave »Sjælekamp« blev udskrevet, og endnu en pristager læste sit værk op. Der arbejdedes ihærdigt på at opretholde ideen, men enten kom der i den følgende tid ingen forslag, eller de indkomne var ikke værdige til at modtage priser.

At følge foreningens økonomi i detaljer er ikke muligt i den behandlede periode. De tidligste regnskaber stammer fra et hefte, der omfatter perioden 1891-93. Det må formodes, at der ved kassereren er ført regnskab fra starten. Inddrivelse af kontingenter, som vedtoges d. 30. oktober 1875, har krævet et bogholderi, men der er i referaterne ikke omtalt fremlæggelse heraf. De indkomne beløb (kontingent 10 øre fra hvert medlem pr. måned 1876, 20 øre pr. måned 1877 og på et tidspunkt inden 1891 25 øre samt bøder og indmeldelsesgebyr) blev forvaltet af kassereren, dels til ordinære udgifter: lys og bajere, dels til ekstraordinære i forbindelse med sold og prisopgaver.

Det eksisterende regnskab giver et indtryk af omfanget af indtægter og udgifter. For sæsonen 1891/92 androg den samlede kontingentindtægt fra 6. klasse 22 kr. 75 øre, fra 5. klasse 35 kr. 25 øre, indmeldelsesgebyr fra 6. klasse 1 kr. 75 øre, fra 5. klasse 10 kr., bøder fra 6. klasse 5 kr. 31 øre og fra 5. klasse 9 kr. 82 øre.

Typiske udgifter anførtes også her: regnskabsbog, lys, trykning af love, stemmesedler gav således i sept. 1891 en udgift på 15 kr. 75 øre. Kassebeholdning og indtægter i samme måned viser en sum på 20 kr. 16 øre, så beholdningen d. 6/9 1891 var på 4 kr. 41 øre. Måned for måned anfør-

Biblioteket i Wildersgade. I baggrunden rektor Johs. Helms.

tes udgifter og indtægter med en stigende beholdning, indtil julesoldet nærmede sig. Den 10. dec. var summen 41 kr. 90 øre, hvorefter prøven på julesoldet gjorde et indhug på 40 kr. 20 øre med det resultat, at kassebeholdningen d. 1. januar 1892 var på 1 kr. 70 øre. Selve soldet finansieredes så ved til kontingenter at føje en udskrivning og en indsamling, der sammen med et overskud fra koncerten hjalp

summa op på 47 kr. 75 øre, der straks blev anvendt på julesoldet.

Denne tendens til at leve fra hånden og i munden ser ud til at have været gældende fra foreningens start. Midlerne anvendtes næsten, så snart de kom ind, og ekstraordinære udgifter klarede ved spontane indsamlinger. Så længe aktiviteten begrænsedes til intern udfoldelse, defineredes be-

hovet stort set af indtægterne. Der var jo da heller ingen tvingende grund til at efterlade overskud til en ny årgangs fortæring.

Den største post på udgiftssiden var julesoldet. Alle-rede på det andet ordinære møde efter stiftelsen, den 28. november 1874, stilledes forslag om et julegilde og om, at »Den esthetiske Forening« stillede sig i spidsen for en jule-komedie. Hermed indledtes i foreningens første leveår en tradition, som endnu lever. Naturligvis skulle - dengang som nu - bestyrerens tilladelse opnås, hvilket - dengang som nu - ikke var problematisk. Der har eksisteret en tradi-tion for komedie før »Brages« oprettelse, og ihvertfald i de første år var soldet isoleret fra komedien, der angik hele skolen. Dette fremgår også af protokollerne, hvor komedi-erne kun er udenomsværk til foreningens årlige højde-punkt: soldet. Forløbet er forudsigeligt: Taler, sange, be-styrerens ankomst evt. i følge med udvalgte lærerkræfter eller familie, taler, viser, bestyreren fortrækker, hvorpå hu-møret stiger. De mange beskrivelser af soldene viser uvæ-gerligt det samme forløb, og det store julesold 1884 kan tjene som eksempel:

»Komedien var lykkelig og vel overstaaet, og Ak-tører og Aktricen spadserede i maleriske Grupper paa den sølede Plads, medens Klynger af Bragesøn-ner og Lærere stode samtalende i den halvmørke Port... Komiteen for Soldet... løb febrilske op og ned ad Trapperne, idet de hvert Øjeblik med nervøs Spænding kastede et Blik ind i den til Festen smyk-kede Sal for at se om alt var i Orden. Man begyndte nu at samle sig uden for paa Gangen: almindeligt Vrøvl med at tage Damer til Bords. Da de eneste tre Damer, vi havde, vare besatte, begyndte man at tage Herrer til Bords, og da alt var i Orden blev omsider Fløjdørene slaaede op og to lange smuktdækkede Borde viste sig for vore undrende og beundrende Øjne... I lang Tid sad man og ventede paa en Tale fra en af Komiteen, og endelig rejste Hr. Sthyr sig op og bad alle, som havde Ører at høre med om at lytte til hans Ord: Det var en Skaal for »Brage«... Hr. Sthyr fortalte os, at vi allerede i længere Tid havde været Medlemmer af Brageforeningen, (bekræftende Til-raab fra forskellige Sider) og det maatte vi ikke

glemme en Aften som i Aften (man forsikrede, at det havde man aldrig glemt), og da vi altsaa var »Bra-ges« Sønner (hør!) og »Brage« var vor Fader (Hør! Hør!) saa syntes han, vi skulde drikke en Skaal for »Brage«...Aftensmaden var jo som bekjendt næppe sunken før Sthyr og Nyholm viste sig i Døren hver med sin rygende Punchedolle. De blev modtagne med levende Begejstring, som snart udviklede sig til tøjlesløs Vildhed. Talere bleve holdte uden at nogen hørte paa dem, og man kunde endog saa se en tre, fire Stykker staa paa hver sin Stol og raabe i Munden paa hverandre, idet de forgjæves søgte at overdøve det forfærdelige Spektakel.«

Herefter fulgte tre til lejligheden affattede sange, og stemningen steg yderligere.

»Som Stemningen just var paa sit højeste, viste D'Hrr Helms, Leuning, Dahl og Dalberg sig i Døren, idet de vare hidkaldede ved Larmen, som kunde hø-res helt oppe i Torvegade. Dette virkede beroligende paa Gemytterne, og Hr. Helms holdt en Tale, hvori han navnlig ønskede 6te Klasse en god Examin i det kommende Aar. D'Hrr Lærere trak sig nu tilbage til Bestyrerens Værelse og dermed forsvandt ogsaa det sidste Spor af Orden og Rolighed... Klokken var nu noget over 10. Naar man kastede et Blik henover Festsalen i dens daværende Tilstand og saa tænkte tilbage paa, hvordan den havde set ud, da Gildet be-gyndte, saa fristedes man rigtignok til at sige med Steen Steensen Blicher: »Ak hvor forandret«. Paa de før saa smukt dækkede Borde herskede der nu den yldeste Uorden: de hvide Papirsduge vare fuldstæn-dig »overaskede« og i den Grad gjennemsolede, at de vist godt kunde have »givet Vin fra sig«, dersom de vare blevne vredne; Loftet kunde man aldeles ikke se for Skyer af Tobaksrøg, og Gulvet var opfyldt af Glasskaar, Appelsinskaller og lignende, saa at det hele jo tog sig i højeste Grad hyggeligt ud. Naar dertil lægges det øredøvende Spektakel, de af Punch og Ophidselse bludsende Bragesønner, der i et Anfald af »Pærekathar« løb planløst omkring som forvil-dede Faar af Israels Hus, samt den af Punchedamp og Tobaksrøg opfyldte Atmosfære, saa kan man jo

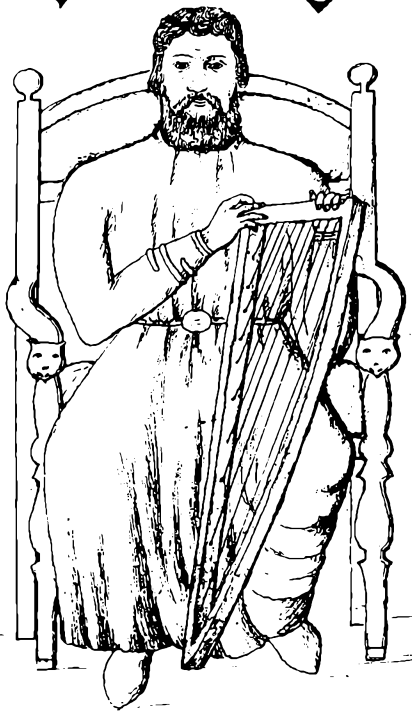
FRA FORENINGEN

Naar Brage slog sin Harpe,
Da lyled Aser fro;
Da Sværdene saa skarpe
I Balgene fik Ro.

Den bedste Tidkort var det,
Ved Arnens muntre Ild,
Naar om en herlig Læret
Gud Brage møtte snild.

Da gyldne Strænge røstes
Til Sang om Tapper Ild,
Da herligt Kvad der høstes
Om Kjærligheden blid.

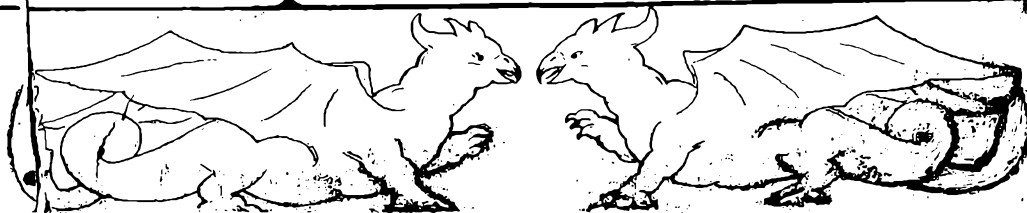
BRAGE

Er du kun Asgaards Her
I Sang og skønne Ord,
Kan ej Hloridas Kærre
Dig føre til vor Jord?

Men hvis du kan forlad
Dit Valhals høje Bo:
Hvis Heimdal vil dig lade
Gaa over Bifrast Bro.

Saa kom til os hernede
Vor Lærer være du!
Derom vi nu dig bede,
Til dig jo staaer vor Fle.

Den første Brageprotokol 1874.

I de Møde. 29 Nov. 1884.

Klokken mangede endnu nogle minutter i
Syv, og de vordende aktører vare i Hånd med Holde Prøve,
da Døren gik op og et meget tiefreds glæmst kom der
Lyske i samme, Det tiemorte Stykket, og det glade
Udtryk vidne om en al Sandsynlighed fra, at sam-
me Herre nyliq havde gjort en udinærket Handel
Med en Billigsjoven, som ^{han} al Gemytlig med havde
funds et for en Trove. De Herre Skuespillere bleve nat-
ligvis i højeste Grad opbragt over denne Afbrydelse og
lot, uden sans falou, den forretningssdivende Herre,
holde ud, at samme Vj han var kommen. Samme
Afsjone havde flere andre Bragesammer, og det var
først, da Hr. Valer's imponerende Skikkelse viste sig
i Døren, at man saa sig nødsaget til at afbryde Prøven,
idet man nemlig vidste, at det nieste Forsøg var

Referatprotokol 1884.

"Januar 1892"

"Julesold"

Kassebeholdning d. 1ste Januar 1892 1 Kr 70 Øre

Indtægter

Kontingenter 6 Kr 75 Øre

Udskrivning 18 Kr 50 Øre

Indsamling
Gave (Kantebillet + Kasse) 6 Kr 60 Øre

Overskud fra Koncerter 14 Kr 00 Øre

Summa: 47 Kr 75 Øre

Udgifter:

3 Boller Tinsch à 10 Kr 30 Kr 00 Øre

1 Kasse Cigaretter à 7 Kr 7 Kr 00 Øre

Drikkepenge 5 Kr 00 Øre

Boller 1 Kr 75 Øre

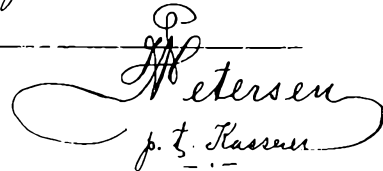
Md. Lorensen 70 Øre

Lys 80 Øre

Summa: 45 Kr 25 Øre

47 Kr 75 Øre - 45 Kr 25 Øre = 2 Kr 50 Øre.

Kassebeholdning d. 20 Januar 1892: 2 Kr 50 Øre

P. Petersen
p. t. Kasser

ikke undres over, at man fik Opfordringer som: »Maa jeg drikke en Cigar med dig«, »skal vi drikke Dus«, »Er det ikke bedre, at jeg faar dig under Armen, naar vi skal hjem« etc. etc. Under disse Omstændigheder besluttede 6te Klasse og de fornuftigste af 5te at gaa ind under Begrebet »Det Kjøbenhavn der forsvinder«, for hos Rydberg at faa en mere tempereret Afslutning paa Aftenen. Som tænkt saa gjort, man forsvandt og lod Soldet sejle sin egen Sø. Efter Forlydende blev Knejpen lukket Kl. 11, hvorefter de tilbageblevne Medlemmer sejlede hjemad i mere eller mindre oplivet Stemning, ja man vil endogsaa sige, at Kethilsen og Møller bar hinanden hjem. Voilå det store Julesold 1884«.

»Brage« var en lukket forening i den forstand, at begivenheder i omverdenen kun sjældent sporedes i forhandlingerne. Rammen var skolen, dens undervisning og lærere samt elevernes heraf afledte horisont. Det var først og sidst denne horisont, der definerede indholdet. Lærernes sporadiske medvirken i møderne medførte en alvorlig og tilbageholdende stemning, som harmonerede slet med den frie udfoldelse, der var normen.

Lukketheden gik så vidt som til en udtalt uvilje mod kontakt med andre lignende foreninger. Den 6. februar 1875 afvistes et forslag om at stå i forbindelse med andre skolesamfund i Norden. Den 13. oktober 1877 oplæstes et brev fra foreningen »Ydun« i Aalborg, og på det følgende møde vedtoges det, at man på en høflig måde skulle afbryde al korrespondance med »Ydun«. I oktober-november 1878 svarede på et brev fra »Mimer« i Odense, og den 23. november oplæstes et brev fra Borgerdydskolen i København, den nuværende Østre Borgerdydskole. To repræsentanter

herfra fik på det følgende møde adgang til at overvære forsamlingens forhandlinger, men om blivende kontakt blev der ikke tale. Måske fordi man anede holdningen over for udenforstående, da samme møde afviste en indbydelse til korrespondance med »Mimer«, da brevet var skrevet i »en for anmassende og faderlig Tone«. Både »Ydun« og »Mimer« fortsatte frierierne i firserne, men forgæves.

Bragesønnernes uvilje mod at skue andre navler end deres egne er vel ikke forbavsende. Dels har der været rigeligt arbejde med at få foreningen til at fungere, dels har skolens lilleverden haft nok i sig selv.

Det er da også med ganske få undtagelser (Christiansborg Slots brand og Madvigs begravelse) kun det helt nære miljø, der anes gennem referaterne. Wildersgade og Christianshavn med bager og kælderbutikker, portner og portnerkone, lærere og, når det gik vidt, nogle af Københavns konditorier og værtshuse.

Den aktivitet, som Brage udfoldede i sine tidlige år, må betegnes som ganske omfattende. Der blev lagt et betydeligt arbejde i foredrag, oplæsning, referater, julesold osv. Resultatet var en levedygtig forening med etablerede normer og hertil en smidighed, der gjorde, at den kunne optage og udvikle nye initiativer. At det blev tilfældet, vidner de overleverede protokoller og bind med »Bragesnak« fra Helgolandsgade om, et ganske omfattende materiale, som kan give efterkommerne stof til eftertanke og fordybelse.

Kilder:

Brageprotokol I, II, III, IV.

Brageregnskab 1891-93.

Bragesnak 1893.

Akademiet i Helgolandsgade

Strejflys over en periode

Af Finn Jensen

Så kunne de komme der om morgenen fra S-toget med deres slubrende plusfours og mapper og begynde på alt det pjat, om S-toget der var forsinket, og Valby Station og hvad ved jeg og pakke deres rædselsfulde æggemadder ud og begynde at spise og råbe, så man aldrig kunne nå og få gloet på den latin, man aldrig nogensinde nåede at få gloet på.

....

Der var alt det pjat med svampe og kridt på ens bænk og alle kællingerne, der stod ovre på den anden side af gaden, og rotterne der strøg af sted, hvergang skraldemændene kom efter affaldet nede i gården. Der var tåge udenfor på alle disse millioner og millioner af morgener i november....

(Rifbjerg: Den kroniske uskyld).

Som en sær blomst af lærdom og gamle traditioner midt på Vesterbro i et kvarter, der allerede var ved at udvikle sig til et af byens hårdeste, lå Vestre Borgerdydsskole der med sit mærkelige navn i Helgolandsgade. Men i de gamle bygninger fra 1893, som var helt forældede, udfoldede der sig fra først i 30'erne og ca. 30 år frem et skoleliv, som set med eftertidens øjne er kommet til at stå som en glansperiode med varige spor i dansk kulturhistorie. Baggrunden for disse frugtbare år lå dels i et lærerkollegium med kvalifikationer langt ud over normen i den danske gymnasieskole, dels i en interesseret og motiveret elevgruppe, som i de udfoldelsesfattige år omkring krigen fik afløb for deres

kreativitet og virketrang ved at skabe et aktivt miljø på skolen også uden for undervisningstiden.

Det var dette sammentræf af kvalifikationer og talent, der er emnet for denne artikel. Det er ikke et stykke skolehistorie i gængs forstand, men et forsøg på ved hjælp af samtaler med en række implicerede lærere og elever samt dokumenter og billeder fra perioden at indkredse en række af de forhold, der gjorde disse år så spændende på skolen. Her er naturligvis ikke tale om en dækkende fremstilling, og først og fremmest vil der være en tendens til at fokusere på »stjernerne«, de heldige og begavede, som klarede sig i systemet, og som blev belønnet af det, mens de mere anonyme og de egentlige tabere også her beholder deres tilbagetrukne plads. For glansen på V.B. havde i høj grad en bagside, skolen oplevedes også som en ubønhørlig sorteringsmaskine, som sikrede, at kun de værdige slap ind i det helligste: gymnasieafdelingen.

Netop hvad elevrekrutteringen angår, var skolen ret speciel. Den var i mange år den gymnasieskole i landet, der havde den procentvis største repræsentation af elever fra arbejderhjem, og placeringen ved Hovedbanen bevirkede, at eleverne dels kom fra hele banelinien ud til Tåstrup, dels fra Amager, og det var ofte elever fra helt studiefremmede miljøer. *Klaus Rifbjerg* (student 1950) har et skarpt blik for skolens classeskel, hvor sammenhængen mellem social placering og skolekarriere var helt tydelig:

Jeg kan tydeligt huske en uforglemmelig ople-

velse, i den første time på den nye skole blev vidnesbyrdet eller karaktererne fra mellem skolen læst op i forbindelse med at hver dreng i klassen skulle rejse sig op. Han rejste sig op, og så blev der sagt: »Peter Jensen, ostehandler, mg ÷ « Og den der ting med, at karaktererne næsten altid var i overensstemmelse i positiv eller negativ retning med deres sociale status, jeg synes, det slog ikke fejl.

....

Vi havde en fyr i klassen, som konsekvent blev kaldt »Øresundsvejens Rose« ... fordi han kom fra Øresundsvejen, og det var det mest latterlige, man overhovedet kunne, ikke! En grim vej på Amager, og så var han så lille og måske ikke den bedste i klassen og ligeså snart han altså var mindre dygtig, så kom øjeblikkelig den sociale status frem.

(Hvalerne venter, s. 217f)

Skolen i Helgolandsgade. Foto ca. 1962.

Men generelt stammede mange af eleverne naturligvis, som almindeligt i datidens gymnasieskole, fra højere middelstandshjem, ofte akademikerhjem, hvor faderen i sin tid havde gået på skolen. Eksempler på denne elevtype var i Rifbjergs univers *Niels Barfoed* (student 1949), hvis

far var arkitekt og *Jesper Jensen* (samme årgang), hvis far var landsretssagfører; de blev opfattet som de veltilpassede og integrerede i systemet, som man så op til, og deres fædre var ydermere medlemmer af skolenævnet. Den vægt, man i tiden lagde på den sociale placering, fremgår af, at man i årsskrifterne helt op til og med 1943/44 anførte forsørgers stilling udfor elevnavnene. I Rifbjergs klasse, 1. mellem i 1943/44, som han selv opfatter som stående socialt under gennemsnittet på skolen, fremgår det af listen, at forsørgerne fordeler sig således: 5 selvstændige erhvervsdrivende, 5 akademikere, 7 funktionærer, 6 faglærte arbejdere, 2 ufaglærte og 3 enlige mødre uden erhvervsangivelse. I øvrigt en fordeling, som virker ganske typisk for skolen som helhed.

Det siger sig selv, at med denne elevrekruttering kom skolen for virkelig mange elever til at repræsentere indgangen til en fremmed verden og kultursammenhæng og samtidig vejen til et socialt løft ud over deres miljø. »V.B. ændrede fuldstændigt mit liv« er en replik, man ustandselig hører, når man taler med gamle elever.

Lærerkollegiets sammensætning skyldes i høj grad de to rektorer *Oluf Nielsen* (1928-36) og *Th. Thors* (1936-47); særlig den første havde en evne til at tiltrække sig talenter, og under ham ansattes navnkundige personligheder som senere rektor *Sig. Sigtryggsson*, fagkonsulenten i dansk *E. Borup Jensen*, fagkonsulenten i historie dr. *H. H. Fussing*, *Paul Lier*, sangeren *Aksel Schiøtz*, *Frede Lauritzen*, *E. Harboe*, *Johs. Lomholt-Thomsen*, mens lærere som dr. *Holger Johansen*, *Alfred Sejersén* og *Carl Madsen* allerede tidligere var ansat. Under rektor Thors suppleredes dette korps med *Vald. Pedersen*, *Poul Kjeldsen*, *Georg Saxild*, *Ove Gjaldbæk*, dr. *Mogens Pihl*, *E. Winstrøm-Olsen* og *Ebbe Neergaard*. Af disse lærere, hvoraf 4 i perioder fungerede som fagkonsulenter og adskillige markerede sig som skolebogsforfattere og i organisationsarbejde, afgik flere i 50erne for at tiltræde professorater eller andre ledende stillinger. Det er således ikke uden grund, at *Villy Sørensen* (student 1947) kalder skolen »et lille universitet«, og det blev efterhånden almindelig kendt, at undervisningen i en række fag på skolen faktisk lå over den kvalitet, man på dette tidspunkt kunne tilbyde på universitetet. Rektor *Sikjær*, som fungerede fra 1948-60, hvorefter han blev pro-

fessor på Danmarks Lærerhøjskole, lagde også stor vægt på det høje faglige niveau. Han indførte bl.a. de kendte prisopgaver, hvor man i den bedste universitære stil hvert år udskrev en række opgaver i forskellige faggrupper. Besvarelserne blev indleveret anonymt, og de bedste blev belønnet med pengegaver. En af de store præmieslugere blev *Chr. Klíxbüll Jørgensen* (student 1950), han vandt priser i både dansk, fysik og fransk.

Men selvom det faglige niveau i høj grad blev skolens image i disse år, så havde den en række andre karakteristiske aspekter, som også har baggrund i lærerkorpsets sammensætning. På den ene side kunne skolen virke som en lukket verden holdt oppe af streng disciplin og præget af formel optræden, et miljø, hvor man stadig kunne holde festtaler med ideologisk rod i nationalromantikken og udtale ønsket om, »at Skolens gode Navn og Omdømme maatte ligge alle paa Sinde« (Thors i 1945). Men det var også en skole, hvor rektor modtog de kommende studenter med et glas portvin i privatboligen, inden man indledte eksamensperioden; hvor lærere, der opdagede social nød i klasserne, anonymt gennem rektor ydede disse elever økonomisk støtte, og hvor en række lærere ofrede enorme mængder af tid og kræfter på aktiviteter uden for undervisningen. Et par af disse fortjener at nævnes:

Rejseklubben, som fungerede fra 1937 til 1970, var først og fremmest *Frede Lauritzens* værk stærkt støttet af *Vald. Pedersen*, der blev ansat i 1941. Kun afbrudt af krigsårene arrangerede man næsten hvert år dels en skiferie i påsken, dels en sommerrejse. Stort set alle elever var medlemmer, og organisationsarbejdet var imponerende. Man sparede op sammen og indsamlede også penge ved de berømte Rejseklubaftener, hvor der blev vist film og trukket lod om præmier, ligesom der kunne være optræden. En lidt genert Villy Sørensen oplevede i forbindelse med 10-års-jubilæet i 1947 en af sine første offentlige optrædener, han havde skrevet en af sangene og optrådte desuden senere i et selvskrevet festspil.

Det er vanskeligt i vore dage at sætte sig ind i den umådelige betydning, disse rejser havde. Især i årene lige efter krigen virkede det som en hel åbenbaring at få lukket verden op; ingen af eleverne havde nogensinde været uden for landets grænser. Klaus Rifbjerg har i »Tak for turen« med

dens let gennemskuelige portrætter af Lauritzen og Vald. Pedersen skildret påskerejsen til Kiruna i 1947 som ikke blot en turistmæssig oplevelse men som et afgørende skridt i en modningsproces, hvor både barndommens og hele krigsperiodens indelukkethed bliver rystet af.

Et andet eksempel på, hvorledes Rejseklubben formidlele elevernes store interesse for omverdenen efter krigen, var et storstilet arrangement i foråret 1949. Gennem forskellige bidrag havde man skaffet midler til, at 3 elever, som repræsenterede mellemskolen, realklassen og gymnasieafdelingen kunne tage med flyver til hver sin europæiske hovedstad, hvor de blev i 14 dage, hvorefter de vendte hjem for at fortælle om deres oplevelser. Mødet, hvor der blev rapporteret fra Oslo, Zürich, Rom og Bruxelles, blev transmitteret i radioen.

En anden aktivitet, som dukker ustandseligt op i de gamle elevs erindring, udfoldede sig på et mere intimt plan, men fik for en række elever vidtrækkende betydning - det drejer sig om *Paul Liers* ekstraundervisning og berømte åbenthus-arrangementer. Liers fortæller selv, at begge aktiviteter har udgangspunkt i hans gymnasietid i Viborg. I en række år underviste han interesserede elever i græsk, hebraisk, russisk og italiensk fra 7.30-8.00 om morgenen, og ideen var udsprunget af overvejelser omkring lærere, der i sin tid kunne have bibragt andre denne type undervisning, men som ikke havde gjort det. Lier gjorde det, og en række både lærere og elever deltog med stort udbytte.

Men udbyttet var nok endnu større af aftenerne i hans hjem i Hall's Allé. Her var forbilledet positivt, en lærer i Viborg havde åbnet sit hjem og skabt et miljø for de ofte ensomme gymnasiaster; ideen var først og fremmest, at de skulle kunne hygge sig og tale sammen. Hos Lier blev dette udbygget med, at hver aften havde et bestemt emne, som blev forelagt af Lier og derefter diskuteret frit. Emnet var ofte malerkunst eller musik, men det karakteristiske var, at Liers hovedærinde dengang som senere var at opsøge de fælles grundstrukturer, som optræder i de forskellige kunstretninger. Et typisk emne var f.eks. en gennemgang af Holberg-portrætter inspireret af Th. A. Müllers »Den unge Holberg«, hvor de forskellige billeder blev sammenholdt med de værker, Holberg havde skrevet i de pågæl-

Engelsktime med rektor Thors september 1943.

dende perioder. Om det indtryk, disse aftener gjorde på eleverne i en tid, hvor afstanden mellem lærere og elever var enorm, har Klaus Rifbjerg berettet:

Der kom mange fra klassen de aftener. Det er klart, at vi også brugte det som skovtur. Det var en

udflugt - ud i Hall's Allé. Men vi følte på en helt konkret måde, at vi kom ind i varmen. Afstanden mellem lærer og elev var på det tidspunkt astronomisk. Det var utænkeligt, at sådan noget kunne lade sig gøre med andre end netop ham. At høre de der ting, få lov til at folde sig ud, at sige noget, være be-

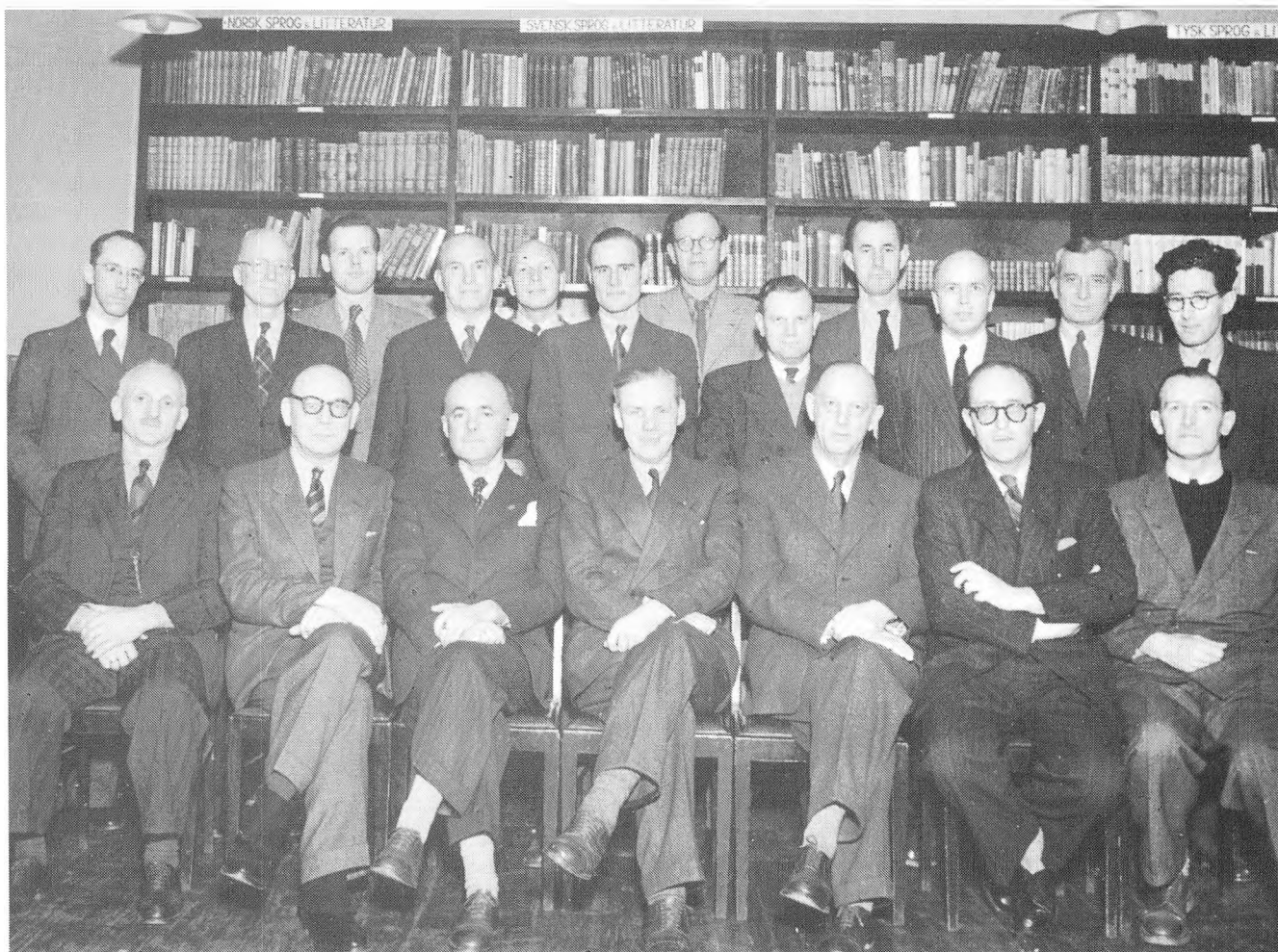
Lærere og elever i gården i Helgolandsgade sept. 1943.

gavet og morsom. Og så fik vi oven i købet blødt brød til - og te som *han lavede*. Det virker som om det var i middelalderen. Det er så længe siden, at man tror det er løgn, at det gjorde så stærkt et indtryk.

(Weekendavisen 10/8 1979)

Selv siger Lier i dag, at det afgørende for ham som gymnasielærer var at respektere eleverne og præsentere

dem for helt anderledes måder at tænke på, at give dem chancen for at opleve, at *sådan* kan jeg også tænke. Og ofte hos de begavede elever blev virkningen netop, at de fandt områder hos sig selv, som de ikke anede eksistensen af. På den måde blev Lier en fødselshjælper for en række kunstnerisk talentfulde elever, selvom man skal være varsom med at pege på direkte påvirkninger; det centrale er den *lidenskab* over for kunsten, som eleverne her oplevede. *Per*

Lærerkollegiet marts 1951.

Øverste række fra venstre: Lier, Winstrøm-Olsen, Poul Borup, pedel Frandsen, Lomholt-Thomsen, Gjaldbæk, Schousboe, Kjeldsen, Vald. Pedersen, Saxild, Carl Madsen, Poul Levin.

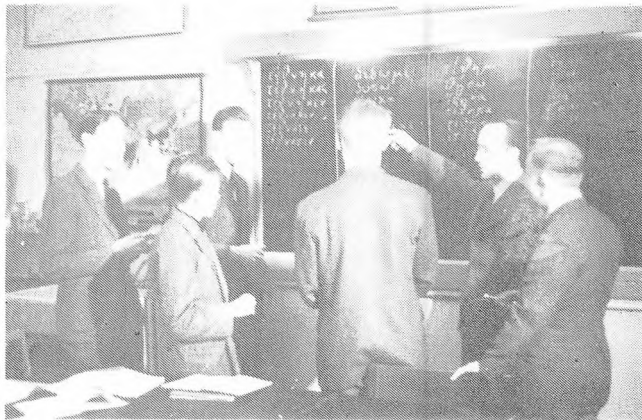
Nederste række fra venstre: Harboe, Fussing, Johansen, rektor Sikjær, Borup Jensen, Pihl, Lauritzen.

Kirkeby (student fra 1957) er en af de mange elever, der har bevaret kontakten med sin gamle lærer, og han siger direkte om ham, at »han er den mand, der har betydet mest for mig i mit liv«; også her har selve lidenskaben og den frugtbare samtale været det afgørende:

Kernen i det er en utrolig lidenskab for kunst. Det, at han tager højt kvalificeret kunst med stor investering virkelig lidenskabeligt, har et passioneret forhold til den.

(Weekendavisen 10/8 1979)

Det spændende ved Lier som personlighed er netop, at denne lidenskab er knyttet sammen med en fuldstændig nøgtern abstrakt tænkeevne og logisk sans. Et forhold, som gør ham til en absolut modsætning til hans nære ven og kollega, fagkonsulenten i dansk Borup Jensen, som var en udpræget følelsesbetonet litteraturoplever, og som ikke ville anerkende strukturbegrebets realitet i kunstsammenhænge. Den abstrakte baggrund har Lier fra sit udgangspunkt i lingvistikken som medlem af Københavnerskolen og som ven af Louis Hjelmslev, selvom det i første række var Viggo Brøndals ordklassesystemer, der dannede udgangspunkt for ham. Men de store oplevelser henter han i kunsten; Lier fortæller selv, at det var Laurence Oliviers Hamlet-film, der satte ham i gang med formuleringen af sine teorier om fælles strukturer i menneskelig tænkning og erkendelse fra fysik over logik til kunst og sprog. Han har f.eks. arbejdet med fortolkninger af så forskellige områder som Genesis, Beethovens sonater, Poul Møllers »En dansk Students Eventyr« og en lang række malere. Og undertegnede kan bekræfte, at man stadig i 1987 går fra en samtale med Lier med »et stort rum i hovedet«, som Per

Liers morgenhold i græsk 1951. Yderst til højre Poul Kjeldsen.

Kirkeby formulerer det. Det er netop karakteristisk, at *samtalen* har været Liers rette element, han har aldrig ønsket offentlig fremtræden og er først nu i de senere år be-

gyndt at offentliggøre mindre artikler, vel også fordi han har følt, at hans ideer aldrig var helt færdige og rede til udgivelse. Lier har altid været på vej og har som sådan netop kunnet virke så engagerende og inspirerende på eleverne.

En af de elever, der har opretholdt forbindelsen med sin gamle lærer, og som også har modtaget afgørende impulser fra ham, er Villy Sørensen, og som en afrunding af portrættet af Lier kan hans indsats omkring »Sære historier« udgivelse anføres.

Villy Sørensen (student 1947) havde haft Lier i gymnasiet, men det var, før der for alvor »gik ild i ham«, og hans undervisning havde været ret formel. Men i begyndelsen af 50'erne genetablerede Villy Sørensen kontakten gennem Niels Barfoed, og først nu etableredes den forbindelse, som har fungeret siden. Villy Sørensen præsenterede både Barfoed og Lier for sine skrivelser, som bl.a. omfattede en roman »Livets Melodi«, og en række af de »sære historier«, og begge forstod de, at de her stod over for noget helt usædvanligt og væsentligt, og de blev meget aktive i bestræbelserne for at få historierne udgivet. Den første kontakt gik til Wivels Forlag, hvor Ole Wivel afviste dem med en personligt dybt fornærmende karakteristisk, som han selv elegant forbigår i erindringerne »Tranedans« (s. 31f). Tage Skou-Hansen var mere forstående, men ville dog alligevel ikke trykke »Tigrene« i »Heretica«. Derefter tog Lier affære, han fik fuldmagt til at forhandle med Gyldendal, hvor han henvendte sig sammen med en anden af Villy Sørensens gamle lærere Ebbe Neergaard, og Ingeborg Andersen besluttede sammen med Otto Lindhardt en udgivelse i 1953 dog med udeladelse af »Vidunderbarnet«, til Liers store skuffelse. Men Lier fortæller selv, at da han læste Paludans anmeldelse i »Politiken«, hvor Villy Sørensen blev betegnet som en debutant »der ikke behøver at arbejde på at skaffe sig respekt - han har sikret sig den med første håndbevægelse«, følte han, at han havde været med til at sætte noget stort i gang.

Mange senere årgange med elever som *Ulrich Horst Petersen*, (student 1955), *Jørgen Bonde Jensen* (student 1956) og *Per Øhrgaard* (student 1962) har været vidne til og

nydt godt af denne særegne inspirerende og igangsættende evne, som har været Liers store indsats på skolen.

Men også andre lærere kunne interessere sig for deres elever uden for skoletiden. Da Villy Sørensen havde fået udgivet »Sære historier«, har snakken naturligvis gået på lærerværelset, og en dag blev han standset på gaden af Fussing med et »Tillykke Villy!« Han bad derefter Villy Sørensen, om han ville læse med hans datter en gang om ugen og spise middag i hjemmet. Disse middage udviklede sig altid til lange diskussioner.

Lektor Fussing var som personlighed en diametral modsætning til Lier; han var uhyre temperamentsfuld og som fagkonsulent i historie frygtet men respekteret. Det var typisk for ham at provokere med bastante og barokke udsagn som til Villy Sørensen: »Man kan da ikke bo i Valby!«, eller om maleren Edvard Munch: »Han kan jo ikke male hænder!« Han var også i modsætning til Lier ganske umusisk, og hans historiesyn var strengt materialistisk, som det kom til udtryk i hans disputats »Herremand og Fæstebonde« fra 1942. Men han havde ved siden af det frygtindgydende også en nærmest grotesk humoristisk sans, som han ofte udfoldede over for mellemskoleeleverne; særlig berømt var hans føljeton om hans tid som storvildtjæger i Afrika, som af de mest naive blev opfattet helt bogstaveligt, og som omfattede en række utrolige skikkelser bl.a. en lille næsehornsunge. Klaus Rifbjerg har i erindringskronikken »Tretten« bevaret et kosteligt minde om Fussings typiske afbrydelser af undervisningen, som i dette tilfælde foregår i en anden mellemskoleklasse:

Midt i den puniske krig slog læreren af... og med doktorringen glimtende på pegefingern afsikrede han spørgsmålet til en elev, hvem nervekulden allerede løb op og ned ad ryggen: »Hvordan ser en tyfusbacille ud?« Drengen kunne ikke svare, men mumlede noget uforståeligt. I stedet for at straffe ham med en tilintetgørende, misantropisk sarkasme valgte læreren - ikke uventet - selv at beskrive en tyfusbacille fra den puniske krig. Uden at forandre

stemmeleje eller holdning i forhold til den almindelige undervisning og uden at blinke en eneste gang til den rødflammede lærerkandidat tog han kridtet og begyndte på tavlen at tegne en sodavandsflaske. Han kommenterede ikke, men gjorde sig megen umage med flasken. Den havde den rigtige form og var forsynet med patentprop. Patentproppen var åben. Til venstre for flaskens munding begyndte læreren så at tegne noget, der lignede en stor, håret orm. Tavseden i klassen var enorm. Ormen blev tegnet færdig, og den var virkelig meget stor, behåret og bugtende. Tilsyneladende var den på vej hen mod sodavands-

Frede og Eli Lauritzen med rejseklubben på vej til Davos påsken 1954.

flaskens munding. Så kom forklaringen, og den var rolig, videnskabelig og undertrykt stilfærdig. Den behårede orm var en *tyfus-bacille*. Dog var den ikke en almindelig tyfus-bacille, men en særlig art, der var meget hyppig og tit udslaggivende for sejr og nederlag i den fjerde puniske krig. Men den kunne bekæmpes, og dertil anvendtes sodavandsflasken. Når der indgik melding om fremmarch af behårede tyfusbaciller, samlede man så mange tomme sodavandsflasker, man kunne komme i nærheden af. Og

når bacillen nærmede sig, lagde man flasken foran den, sørgede for at den kom ind i munden, *helt* ind, bugtende, vridende, behåret, og så sjup, patentproppen på, den lede bacille var fanget!

Effekten var overvældende:

Vi råbte og hujede sådan, at han blev nødt til at slå bak, gå ind i sig selv, blive strengere end han egentlig ville for at bringe os på plads og til ro igen. (dreng, s. 69f)

Påskerejsen 1954.

Som Lier diplomatisk har bemærket, kunne Fussing undertiden være *for* direkte i lærerkollegiet, hvor omgangstonen ellers var særdeles urban, og hvor man normalt holdt konflikterne inde bag vesten. Men desværre stod hans fysik ikke mål med temperamentet, han havde dårligt hjerte, og bl.a. Villy Sørensen oplevede et uhyggeligt hjerteanfald, da de efter en middag havde sat sig til de obligatoriske cigarer og diskussionen. I 1956 døde han kun 59 år gammel.

Også Borup Jensen havde flere facetter, end den noget barske fremtoning umiddelbart lod ane. Blandt landets dansklærere var han primært kendt som den frygtindgydende fagkonsulent, hvis pludselige opdukken kunne skabe angst og bæven rundt om på lærerværelserne, men Rifbjerg, som havde ham i 7 år på V.B. supplerer dette billede. I en tale ved Dansklærerforeningens 100-årsjubileum 1985: »Borup Jensen var måske *min* Henrik Stefens« understreger han det engagement, som også var karakteristisk for hans undervisning:

Jeg vil godt synge en lille hyldest til hans ære, for selv om han var ophavsmand til de berømte kommentarhefter til Falkenstjerne og kørte hvad man kunne kalde den sidste og meget firkantede udpining af det Vilhelm Andersenske litteraturapparat... så havde han den fremragende fordel, at han var - når det gjaldt noget der virkelig lå hans hjerte nær - en uforbederlig entusiast.

(Dansklærerforeningens jubilæumsskrift, s. 29)

Af betydning for Rifbjerg blev især uforglemmelige gennemgange af Blicher og Johs. V. Jensen, som netop var karakteriseret af, at ikke alt blev forklaret ihjel, men at tingene også fik lov til at beholde et aspekt af mystik:

Der var en melankoli, der var en Johannes V. Jensen, der ventede i den anden ende, der var en overdåghed, som man fik forærende og som kom til - for mit vedkommende - at få afgørende betydning.

(ibid, s.30)

Men Rifbjerg og andre elever havde i øvrigt tillige glæde af, at der på skolen også var yngre lærere med antennerne ude efter de nyeste strømninger. Således nævner Rifbjerg med taknemmelighed sin engelsklærer *Poul Kjeldsen*, der som en af de første i landet læste T.S. Eliot og Ezra Pound med eleverne. Eliots »The Hollow Men« var en åbenbaring, i 1948 var han ikke engang kendt af Heretica-folkene, men Kjeldsen havde gennem sin engelske orientering en indfaldsvinkel, som virkede overrumplende og som satte sig varige spor.

Også en ung timelærer, religionshistorikeren *Poul Borup*, huskes af mange, det er ham, Villy Sørensen omtaler som igangsætter ved hans henvisninger til bl.a. Sartre. Niels Barfoed omtaler ham som en genial Grønbech-elev, der bl.a. vakte opsigt ved at dyrke hypnose med eleverne. Ved en bestemt lejlighed havde han hypnotiseret Klaus Rifbjerg i en time, da rektor Thorski pludselig dukkede op, Borup måtte brat afbryde seancen, inden det blev opdaget, hvad der bevirkede en rædsom hovedpine hos Rifbjerg resten af dagen. Poul Borup, som var en særdeles lovende videnskabsmand, omkom tragisk i 1952 ved en ulykke i Tibet, hvor han indsamlede materiale i klostrene som deltager i en ekspedition udsendt af Oxford universitetet.

Billedet af lærerkollegiet er således uhyre afvekslende; det er karakteristisk, at lærere som *Saxild* og *Vald. Pedersen* altid huskes med hengivenhed af gamle elever, fordi de i det ellers autoritære miljø forstod at vise humor og menneskelighed uden at miste respekten. Det samme gælder *Alfred Sejersen*, som bl.a. lagde et stort arbejde i mange af de vellykkede skolekomedier. Det gjaldt også en kapacitet som dr. *Mogens Pihl*, hvis distraktion var af Niels Bohrske dimensioner, og om hvem Villy Sørensen skrev i skolebladet:

Det forlyder, at Mogens Pihl forleden forlod Lokalet uden at glemme sin Mappe. Det har dog siden vist sig, at det skyldes, at han havde glemt Mappen i forrige Lektion.

Også *Lomholt-Thomsen*, som normalt holdt stilen,

kunne gå ind på en spøg. I et berømt revynummer af *Erik Winckelmann* (student 1949), tog man gas på hans store interesse for Sønderjyllandssagen. Nummeret hed »Danmark til Donau«, og det sluttede med, at man skulle afsløre en buste af ham, og på scenen stod opstillet en plint med et klæde over. Da »busten« afslørede, viste det sig at være Lomholt-Thomsen selv komplet med cerut, og for at gøre effekten fuldendt bøjede han sig på et tidspunkt ned og fremdrog en pilsner, som han slukkede tørsten med - tableau!

En anden lærertype var dr. *Holger Johansen* og *Emil Harboe*, som holdt mere på formerne og repræsenterede en mere formel optræden i skolesammenhængen, hver især stærkt præget af deres hovedfag henholdsvis tysk og engelsk. De var begge omgærdet af stor respekt - hos dr. Johansen nærmende sig det frygtindgydende. Han fungerede i perioder som rektors stedfortræder og forlod i 1962 skolen for at blive professor ved Danmarks Lærerhøjskole.

Det kan i høj grad undre eftertiden, at et lærerkollegium, som ideologisk og menneskeligt rummede så store modsætninger, ikke brød ud i en række stridigheder eller fejder. Men selvom der naturligvis var flere personlige modsætningsforhold f.eks. på det politiske område, hvor flere bl.a. flirtede kraftigt med kommunismen, mens flertallet var enten konservative eller radikale, så er det karakteristisk, at disse forhold aldrig kom til at fremstå som skillelinjer eller konfrontationer. En årsag hertil lå nok dels i en fælles interesse i at få skolen til at fungere, dels i en gensidig respekt for de forskellige typer af kvalifikationer, de enkelte lærere repræsenterede, men hertil kommer også et fælles »gentleman-ideal«, som nok er det sværeste at forstå for vor tid. Hvad senere tider måske vil opfatte som angst for konflikter og som fortrængninger, lå i tiden som et frisindet ønske om at give plads for alle opfattelser. Paul Lier lægger megen vægt på at understrege dette forhold som et særkende for skolen og specielt dens rektorer; man kunne nok opleve diskussioner og modsætninger, men man fulgte spillets regler og accepterede hinanden. Og denne holdning afspejledes også i høj grad i forholdet til

VESTRE BORGERDYDSKOLES

REJSEKLUB

*har paa Rejseklubbens Møde d. / 19 vundet Rejselegat
stort Kroner.*

Af Lovene:

§ 11. En Legatvinder har følgende Pligter:

- a. at foretage en virkelig Udenlandsrejse for Pengene. For at sikre dette skal
- b. Rejseplanen forelægges Klubbens Bestyrelse til Godkendelse mindst 1 Maaned før Rejsen, ligesom Beløbet normalt udbetales i Form af Billeter og udenlandsk Valuta.
- c. Efter Rejsen skal han paa et af Bestyrelsen fastsat Klubmøde fortælle om sin Rejse i mindst 5 Minutter.

Legater indestaar rentefrit i Klubkassen, indtil Vinderen vil rejse . . .

Normalt skal Rejsen foretages inden Vinderens fyldte 20. Aar.

Et Rejselegat er personligt og kan ikke overdrages til andre. Er et Legat ikke anvendt inden 10 Aar at regne fra den Dag, det er vundet, tilfalder det i alle Tilfælde Klubben.

- § 12. En Legatvinder har hverken absolut Ret eller Pligt til at deltage i en Skolerejse. En Elev (nuværende ell. tidligere) kan saaledes rejse alene, med Forældre eller Venner, men paa Skolerejse kun, naar det accepteres af Rejselederen.
- § 13. Overholder en Legatvinder ikke sine Forpligtelser i Henhold til § 11, er han pligtig at tilbagebetale Legatet til Klubben.

København / 19

Formand.

Kasserer.

Rejseklubbens legat.

eleverne. Lier selv var således »De's« med eleverne, når de gik i gymnasiet, ikke for at markere distance, men tværtimod for at demonstrere gensidig respekt.

Alligevel havde eleverne et naturligt behov for at etablere modforestillinger mod skolens officielle ansigt, og denne virksomhed kom i organiseret form til udfoldelse i skoleblade, revyer og i elevforeningen »Brage«, hvorfra der desværre ikke er bevaret meget materiale.

Jesper Jensen var en aktiv modspiller i miljøet, selv om han ikke var så revolutionær, som han senere blev. Han var bl.a. medstifter af den såkaldte »Antihåndboldklub« (AHK) sammen med *Jens Erik Rosman*, *Vagn Rasmussen*, og *Erik Winckelmann* fra parallelklassen (studenter 1949).

Klubben var stiftet i opposition til den sportsidioti, lokalchauvinisme og spejderånd, som man mente prægede spillet på skolen. De opklæbede små protestmærkater på skolen og arbejdede i øvrigt efter et system, hvor man fik point efter, hvor meget man fik bolden ud af spil, og hvor det var særligt effektfuldt at »tabe« bolden ned i kælderhalsen. Jesper Jensen fortæller selv, at han nærmest fortrød sabotagen, da han oplevede gymnastiklærer Carl Madsens reaktion, efter at han som målmand i en vigtig kamp havde ladet en masse bolde gå ind. Her var virkelig tale om en opførsel, som stred både mod Carl Madsens og Harboes »gentleman-idealer«.

Jesper Jensen og den samme gruppe var i øvrigt aktive i forbindelse med et forfejlet forsøg på i 1949 at vælte bestyrelsen i det støvede »Borgerdydscoleselskab« og gøre det til en mere naturlig forlængelse af elevforeningen »Brage« - også her drejede det sig om et opgør med en række meget traditionelle skoleforestillinger.

Men en langt større og mere vidtrækkende betydning fik imidlertid det skoleteater- og revyarbejde, der udfoldede sig på skolen. Rifbjerg siger om dette:

Jeg var så heldig at Jesper Jensen gik i klassen over mig, og at vi i det hele taget gik meget, meget levende op i foreningsarbejdet i skolen. Vi havde en fantastisk god gymnasieforening. Fik det sparket ud i form af artikler og satire, revyer. Vi begyndte altså vores revysamarbejde i gymnasiet simpelthen, det

som senere blev til studenterrevy og »Gris på gaflen« og »Hvad skal vi lave« og hele pibetøjet.

(Hvalerne venter, s. 220)

Under krigen med dens udgangsforbud og perioder, hvor skolens bygninger var beslaglagt til flygtninge, lå disse aktiviteter naturligvis stille. Men i 1946 vågnede »Brage« op igen med bl.a. Villy Sørensen, *Mogens Dige* og *Harald Boas* (de to sidste studenter i 1948) i bestyrelsen. D. 20/12 holdt man det traditionelle »Bragesold«, hvor bl.a. Villy Sørensen medvirkede ved underholdningen. I størstedelen af 1947 lå foreningen stille hen, indtil en ny bestyrelse med bl.a. Jesper Jensen, Klaus Rifbjerg og Chr. Klixbüll Jørgensen satte nyt liv i foretagendet. Man fejrede således 75-års fødselsdagen med en stor fest, og ved et møde d. 5/11 blev Lier, som altid havde støttet elevarbejdet ihærdigt, udnævnt til æresmedlem; der blev igen lavet julerevy, hvor Jesper Jensen, Niels Barfoed og klassekammeraten *Jørgen Kragh* medvirkede sammen med Jesper Jensens far landsretssagfører *Eigil Jensen*, som var en kendt studenter-skuespiller. Ved revyen 1949 optrådte Klaus Rifbjerg, hans klassekammerat *Ib Ydebo*, *Henning Andersen* (studenter 1950) og *Torben Høyer* (student 1951).

Det var også i 1949, at Villy Sørensen for første gang optrådte med et længere foredrag »Eksistentialismen«; han holdt det uden manuskript, hvad der efter hans egne oplysninger viste sig vanskeligere end beregnet. I årsskriftet noterer Brage-folkene, at »Diskussionen efterhaanden fjernede sig en Del fra Emnet«. Rifbjerg, som var til stede, indrømmer, at han ikke fattede en lyd. Senere, i 1951, vendte Villy Sørensen endnu engang tilbage til den gamle skole med et foredrag om en rejse til Berlin; han havde besøgt Øst-Berlin først og fremmest med det formål at få kontakt med de spændende russere, hvad dog ikke lykkedes.

Selve skolekomedierne kom først i gang i januar 1948 med en glørværdig opførelse af Wessels »Kærlighed uden Strømper«, her optrådte Klaus Rifbjerg, som dog var syg ved den ene opførelse. Jesper Jensen, Henning Andersen og Niels Barfoed. Lektor Sejersen og organist Schousboe stod for iscenesættelsen, og adjunkt Gjaldbæk medvir-

GRATULATION

ved Rejseklubbens
10-Aars Jubilæum 19. 4. 1947.

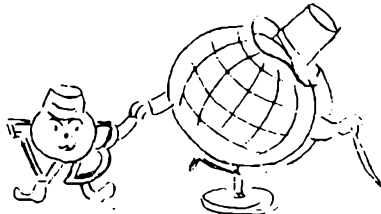
Mel.: Poul sine Høns

Damer og Herrer og ærede Gæster !
Syns, saa vor Sang indtil Sydpolen naar,
saa hele Verden ved, hvorfor vi fester :
Rejseklubben fylder sit aarlige Aar !
Ikke et kedeligt Aar, man skal lere,
ikke et kært et, -nej paa min Ære :
Aaret er rundt, lig som Jorden skal være :
ja, for den fylder sit tiende Aar !

Hvem skulde, da den var lille, ha' troet,
at den var blevet saa grændeles stor ?
Men paa den halve Snes Aar er den groet,
saa der er snart ikke Plads, hvor den bor.
Skolen - ja, den er en halvgammel Nisse, -
den har haft Tid til at vokse tilvisse,
men se til Fødselsdagsbarnet, den Bisse !
den er snart større endru end sin Mor.

Men at den fejrede "Helgolandspader"
vokser op over sin ældede Mor
er jo naturligt, thi den har til Fader
hele den veldige, udstrakte Jord.
Derfor tør stolt den med Hovedet knejse,
derfor har saadan den Mod paa at rejse, -
lad os da gøre som den ! Lad os rejse
os, - gratulere i rungende Kor !

VS

Festsang forfattet af Villy Sørensen.

kede som musiker. Erik Winckelmann skrev om forestillingen i Borgerdydskoleselskabets blad marts 1948:

Mette (Niels Barfoed) skred maskulint over Scenen, spændte de svulmende armmuskler og snød for Ariernes høje Tone. Klaus Rifbjerg, en Skrædder af Udseende, men bestemt ingen Skrædder til at spille Komædie. Skønt man hverken saa eller hørte Børn, forekom det mærkeligt, at Grethe havde hængt Børnetøj til Tørre i sin Stue; det var lidt for tidligt, men saadan er Rifbjerg jo!

Året efter havde man valgt Heibergs vaudeville »De Uadskillelige«, som opførtes i Handels- og Kontoristforeningens lokaler på Bispetorvet. Også her medvirkede bl.a. Klaus Rifbjerg og Henning Andersen, og som noget nyt havde man til elevernes store interesse inddraget piger fra Falkonergårdens Gymnasium til pigerrollerne. Denne forestilling blev i øvrigt også opført på Duborg-Skolen i Flensborg i forbindelse med en ekskursion til Sønderjylland i april. På ekskursionen stod Frede Lauritzen for den geologisk-geografiske del og Lomholt-Thomsen for den historiske, og eleverne kunne med nogen uro og undren iagttagelse de to ihærdige pædagogers problemer med at fordele tiden imellem sig. Som altid foregik disse ekskursioner på cykel, og Vald. Pedersen, som også var med, optrådte her i rollen som den, der skulle sikre, at også de langsomste kom med.

I de følgende år blev der etableret en ret stabil tradition med skolekomedier, hvor bl.a. Poul Kjeldsen var meget aktiv; der blev lagt et kolossalt arbejde i disse forestillinger, og skolen opnåede i en række tilfælde at vinde Berlingske Tidendes præmie for bedste forestilling.

Ellers kan man ikke påstå, at det musiske eller litterære miljø på skolen var særligt aktivt, og det huskes da heller ikke som sådan af eleverne. Men en række af de litterært interesserede begyndte allerede tidligt at vise digte og noveller for hinanden, og de mest modige vovede sig frem i offentligheden med produkterne. Den centrale skikkelse var her uden tvivl Niels Barfoed, som debuterede i Bordydskoleselskabets blad maj 1948 med dette lille fordringsløse digt:

Saa Kom-

Vi fik en sjældnen vaar i aar!
De sidste knopskæl faldt igaa
i sommersol og bygevej
fra Raadhuspladsens foraarstræer!

Men hvem har tid at se derpaa?
For vi maa skyndsomst hjemad gaa
til lektierne, der venter!

Mens knopper sollys henter!

Heretica-tonen er umiskendelig, den var dominerende i tiden, og også Klaus Rifbjerg var stærkt inficeret. Niels Barfoed har i årsskriftet fra 1966, da skolen købte Hans Bendix' Rifbjerg-portræt, skildret deres indbyrdes konkurrenceforhold, således som det tidligt blev etableret:

Den første gang Klaus Rifbjerg prøvede at imponere mig, lykkedes det. Han var syv og jeg var otte, og vi mødtes på en grøn sti oppe i Asserbo, hvor vores forældre lå på landet i nærheden af hinanden. Vi standsede omstændeligt »Motor«-cyklerne, som vi plejede (trak i sejl garnet, der fik klemmen med papskiven til at vippe fri af egerne). Men så sagde han: -Hvad får du til morgenmad?

-Sol-Gryn, svarede jeg vagtsomt og slap gashåndtaget.

-Ved du, hvad jeg får!

-Næ.

-En kop blod. Hver morgen.

I gymnasietiden, hvor han stadigvæk var et år yngre og nu tillige en klasse under mig, forsøgte han at tage vejret fra mig og vække min beundring med digte. De lignede imidlertid mine egne til forveksling, og dem var jeg i virkeligheden heller ikke tilfreds med, så jeg foretrak at lade det gå ud over Klaus.

Det tog ham ca. halvanden time at få værket ud af inderlommen, når vi sad på min hybel. Et øjebliks pause efter den indædte oplæsning - så fik det kniven, især sidste vers:

Tunge tanker svøber sig
svangert om min pande,
våren kommer og til mig,
blidt sig toner blande.

Replikskiftet fra morgenstunden genfindes hos Rifbjerg i »En hugorm i solen«, og som nævnt går forholdet mellem Barfoed og Rifbjerg igen flere steder i forfatterskabet, bl.a. i »Den kroniske uskyld« i Tore - Janus forholdet og næsten eksplicit i »Tak for turen«, hvor også Jesper Jensen er tegnet blandt idolerne.

Det er tydeligt, at Barfoed længe holdt en placering som autoriteten, og også over for skolen markerede sig ved f.eks. at skrive en ny kantate i 1953 holdt i en fin balance mellem det friske drengagtige og det retoriske:

På gensyn, lærdom, tavse ven,
vi mødes styrkede igen,
når efteråret kommer,
velsign nu selv vor afskedsdag,
hver fuldbragt stund vi lagde bag,
velsign vor store sommer.

Mens Barfoed fulgte linien igennem og i 1957 udgav debutsamlingen »Den tøvende dag«, hvorefter han holdt pause med lyrikken, oplevede han, at de to skolekammerater Villy Sørensen og Rifbjerg fra hver sin fløj gennemførte det oprør mod Heretica-tiden, som naturligt nok førte dem sammen i redaktionen af de epokegørende Vindroseår-gange 1959-63. Rifbjerg og Villy Sørensen kendte ikke hinanden fra skolen, der var afstand mellem en 3g'er og en fra 4. mellem ganske enkelt uoverstigelig. Men Niels Barfoed havde tæt kontakt med dem begge, hvad der hos Rifbjerg affødte en vis jalousi. Han følte i en periode, at Barfoed holdt Villy Sørensen for sig selv, og han fortæller en episode, som Barfoed karakteristisk nok ikke husker, hvor Rifbjerg mødte Barfoed og Sørensen på strøget:

På en eller anden måde - som når den ene skuespiller tager scenen fra den anden - blev jeg omhyggeligt anbragt nede i rendestenen, mens de stod der-

oppe. Der var hos Niels en vis evne til at komme ind foran Villy for at beskytte ham mod en ny tilbeder.
(Weekend-avisen 17/8 79)

Det er ganske karakteristisk for den nye rollefordeling i gruppen, der blev skabt i løbet af 50'erne, at Barfoed i 1964 efterfulgte Rifbjerg og Villy Sørensen som redaktør af Vindrosen.

Litteraturhistorisk er Vindrose-redaktionen 1959-63 kommet til at stå som et afgørende vendepunkt, hvor modernismen for alvor fejede Heretica-perioden ud og gennemførte et højst tiltrængt generationsskifte. Villy Sørensen havde måttet vente længe på en egentlig anerkendelse, han var langt forud for sin tid i 1953 med sine skildringer af splittelsen i det moderne verdensbillede. Og Rifbjerg havde allerede i 1956 humoristisk vendt alvorsmændene ryggen i »Under vejr med mig selv« samt i »Den kroniske uskyld« fra 1958, som har flere lighedspunkter med Villy Sørensens historier. Men det afgørende spring ind i modernismen tog han med den epokegørende digtsamling »Konfrontation« i 1960.

Også den anden linie, Rifbjerg fulgte efter gymnasietiden, men med rødder i denne, indebar et opgør med den overseriøse Heretica-ånd, nemlig arbejdet med studenterrevyerne, som førte til samarbejdet med Jesper Jensen. Efter et USA-ophold 1949-50, som for øvrigt var et fænomen, både Jesper Jensen og senere også Barfoed oplevede, blev Rifbjerg optaget på Studenterscenen, hvor han fungerede med stor succes. Men Barfoed, som på dette tidspunkt målte tingene med en Thomas Mann'sk målestok, måtte betragte disse udfoldelser som de rene fjællebodsløjer. Fra 1953 arbejdede Rifbjerg her sammen med Jesper Jensen, som efterhånden markerede kredsens mest artikulerede samfundskritiske holdning, og med to revyer om året med juletid og ved Sct. Hans i seks år beredte man jordbunden for den succes, som nærmest kom til at sprænge studenterrevyerne som genre: »Gris på gafflen« i 1962, hvor også Leif Panduro medvirkede som forfatter og Palle Kjærulff-Schmidt som instruktør.

For Jesper Jensens vedkommende var han aktiv fra starten i det tidsskrift, som op gennem 60'erne kraftigst markerede en venstreorienteret intellektuel holdning:

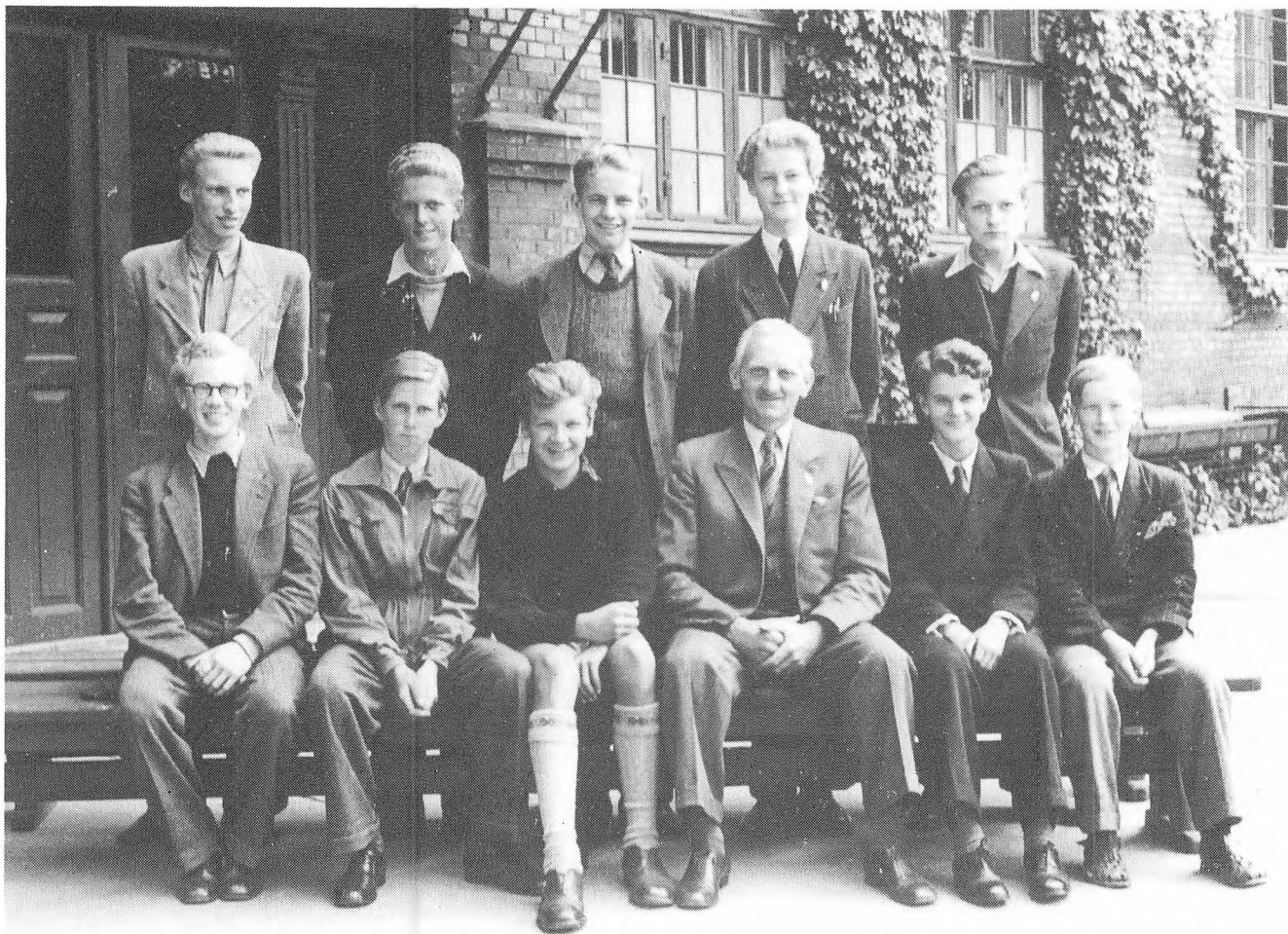

Ig 1944 med Villy Sørensen yderst til højre og over ham Alfred Jørgensen.

Politisk Revy, hvor bl.a. kritikken mod USA's Vietnam-engagement kom til orde, og hvor forberedelserne til 68-opgøret fandt sted. På den måde kom de kvikke elever fra Vestre Borgerdyd faktisk til at føre tonen an i spidsen for de centrale tidsskrifter helt frem til slutningen af

60'erne, hvor yngre kræfter tog over, uden at »de gamle« derved satte deres position over styr. De hørte nu til den etablerede kulturelle elite.

Naturligvis kan man aldrig direkte opgøre den effekt, en skole har haft på de forskellige elevårgange - så mange

I gm 1946 med Harboe, på billedet ses bl.a. Niels Barfoed og Henning Skaarup.

andre faktorer spiller ind i menneskers opvækst og modning, men det virker alligevel ganske påfaldende, at så mange linier kan trækkes fra V.B. i 40'erne og til en række fremtrædende personligheds udfoldelse i årene herefter. Som afslutning på dette kapitel i skolens historie vil vi nu anføre fire små selvbiografiske afsnit skrevet af et par af de elever, der er nået længst.

Den første er Villy Sørensen, som i 1944 oplevede overgangen fra den meget moderne Ålholm Skole i Valby med dens kæmpemæssige aula til de meget små og indeklemte forhold i Helgolandsgade. Den anden er Chr. Klixbüll-Jørgensen, professor i kemi ved universitetet i Genève og en af verdens førende forskere på sit felt. Hans optagelse på skolen var helt utraditionel. Allerede som

12-årig var han dybt optaget af astronomi og spektralanalyse, og det var ved et besøg på Niels Bohr-instituttet, at Mogens Pihl opdagede ham. Efter forhandling med skoleinspektør Inger Merete Nordentoft på Katrinedalskolen fik man overflyttet eleven, men i stedet for at lade ham indgå i 4. mellemskoleklasse, som han normalt skulle have gået i, arrangerede man med direktoratets tilladelse en optagelsesprøve til gymnasiet og rykkede ham herefter direkte ind i 1g mat. På skolen blev han lidt af en legende som en af de mest vidende og videnskabeligt udviklede i mands minde.

Hans Jørgen Helms (student 1949) er i slægt med skolens navnkundige rektor *Johannes Helms* (1828-95), som i 1893 gennemførte flytningen fra Christianshavn til Helgolandsgade. Efter afsluttet fysikeruddannelse (mag. scient. & cand.mag.) har Hans Jørgen Helms virket som adjunkt i gymnasiekolen, inden han indledte en karriere i en række internationale organisationer. Han er nu direktør for EF's fælles forskningscenter i Bruxelles.

Endvidere har et af dansk kunsts helt store internationale navne *Per Kirkeby* (student 1957) venligt udlånt et par af de tidlige ungdomsarbejder, han i sin tid udarbejdede sammen med lektor Lier, og forsynet dem med et kort erindringsafsnit.

Kildefortegnelse:

Fremstillingen er væsentligst baseret på samtaler med en række af de omtalte lærere og elever.

Anvendt litteratur:

- Klaus Rifbjerg: Den kroniske uskyld. 1958.
En hugorm i solen. 1974.
Tak for turen. 1975.
- Jørgen Dines Johansen: Hvalerne venter. Studier i Klaus Rifbjergs forfatterskab. 1981.
- Claus Westh (red): drenge - et tema i Klaus Rifbjergs forfatterskab. 1981.
- Ole Wivel: Tranedans. Erindringsmotiver. 1975.

Dansk Noter nr. 1, 1985. (Dansk lærerforeningens 100-års jubilæum).

Weekendavisen Berlingske Aften 10/8, 17/8 og 31/8 1979.

Skoleprogrammer, div. skoleblade m.m.

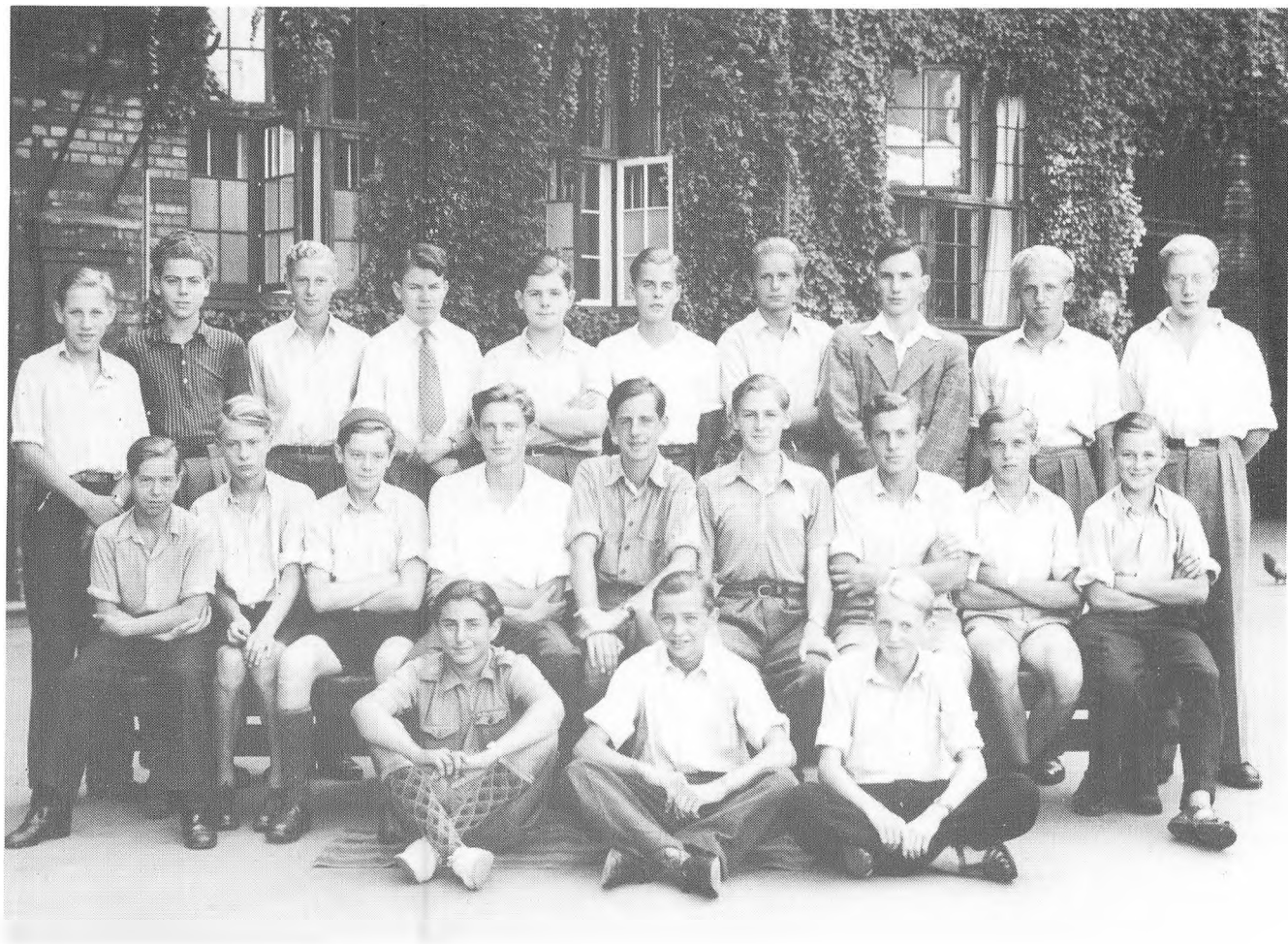
Villy Sørensen:

»Man tror det er noget fantastisk at komme i gymnasiet - indtil man kommer der!«

Det samme gælder vist mange af livets overgange. Man gør sig på forhånd, af mangel på sine senere erfaringer, overdrevne forventninger. Man kan undre sig over hvor vi får vore store forventninger fra i denne skuffende verden.

Det var en ny gymnasias replik jeg hørte i forbifarten, og den mindede mig om, hvordan jeg selv havde oplevet det 40 år forinden. Givetvis forestillede jeg mig at gymnasiet måtte være noget helt andet og bedre end mellemskolen. At især Vestre Borgerdydskole måtte være noget fantastisk, havde jeg en gartners ord for, som beskar frugttræer for den lokale grundejerforening og som havde en søn der gik på skolen og lod til at være begejstret for det. Jeg undrede mig over at man ligefrem kunne gå i skole med begejstring. Vestre Borgerdyd havde jeg kendt som et lidt besynderligt navn på en håndboldklub, nu blev det ladet med større betydning. Jeg søgte ind på V.B., skønt Frederiksberg Gymnasium var nærmere.

Dengang endte kommuneskoleåret i marts, og når man skulle i sprogligt gymnasium, gik man til latin fra april til juli, om eftermiddagen på Rysensteen. Jeg var således allerede i nærheden og kørte tit gennem Helgolandsgade, hvor skolen stod klemmt inde mellem hoteller og beboelsesejendomme. Den så ikke just imponerende ud i sammenligning med den moderne kommuneskole jeg kom fra. Inde i bygningen var jeg første gang, da jeg afleverede eksamensbevis til rektor, det gjorde man med egen hånd og blev set an ved samme lejlighed. Rektor blev også set an, han var ikke så respektindgydende som skoleinspektøren,

Ig 1947 med Klaus Rifbjerg i midten.

måske behøvede han det slet ikke. »Jamen så på gensyn,« sagde han og fulgte mig til dørs, det ville inspektøren aldrig have gjort.

Næste etape bestod i at hente bøger på bogdepotet i Nørregade, to enorme pakker som det var næsten umuligt at slæbe til Valby, jeg har aldrig følt mig mere tynget af lærdommens byrde. Til gengæld var tanken om at man efter et

år skulle »kunne« al den lærdom mere opløftende end tyngende, så længe man kunne se frem til resultatet og se bort fra den møjsommelige vej, og det kunne man, mens man bladede i bøgerne og lod sig imponere af sin fremtidige viden. Man havde vistnok en forestilling om at man med viden ville kunne løse de »eksistentielle« problemer, som man snarere havde på følelsen end egentligt begreb om. Gymna-

siærene er jo også overgangsår i mere korporlig forstand, og det gik først efterhånden op for en at personlige problemer og skolelærdom var to forskellige verdener der kun sjældent rørte hinanden.

Jeg havde læst »Det forsømte forår« inden jeg kom i gymnasiet, men opfattet Scherfigs roman som en skildring af gamle dages latinskole. Bogen var dengang ret ny, men den tid den foregik i lå 25 år tilbage, et uoverskueligt årsmål når man selv er 15. Autoritær var skolen i det hele taget dengang, men kommuneskolen dog mere. Det gjorde selvfølgelig også en forskel at vi var knap et par tusinde på kommuneskolen og godt et par hundrede på V.B. Det var de små forhold der gjorde størst indtryk i begyndelsen: at hele skolen kunne samles til morgensang hver morgen i en gymnastiksal der ikke var halvt så stor som den jeg var vant til, - at vi kun var 15 i de timer vi ikke var sammen med de ti matematikere, - at lærere og elever ikke var »fødte fjender«. Vi blev behandlet, om ikke som voksne, så dog som halv voksne mennesker, og det var ret sjældent, at en lærer fik raserianfald. Man kunne på anden sal høre, når onkel Carl fik et af sine i gymnastiksalen i stuen, men tog det ikke så tungt, heller ikke hvis det gik ud over en selv.

Som børn af vores tid var vi autoritetstro nok til at acceptere at forholdene var som de var. Vi var ikke just ukritiske, men kritikken gik mere på personerne - lærerne - end på selve »systemet«, et ord vi knap nok kendte i den betydning, og kritikken blev sjældent fremført over for lærerne selv. Konfrontationer var sjældne, men forekom dog. F.eks. da en lærer havde givet hele klassen samme karakter. Hvis det havde været en måde at hæve sig over hele karaktervæsenet på, og karakteren ellers havde været høj nok, havde vi sikkert fundet os i det, nu opfattede vi det som mangel på persons anseelse. Jeg blev i øvrigt mere kritisk med tiden, og i en stil »For og imod eksaminer«, argumenterede jeg imod. Det gjorde også indtryk at næsten halvdelen af klassen blev sorteret fra efter 2.g. Dengang var gymnasiet åbenlyst en forberedelse til videre studium (jeg vil ikke gå ind på hvad det er nu), og det var velkendt at V.B., der havde ry af »lille universitet« (med prisopgaver), stillede store krav. Man var på skolen stolt af at flere af lærerne var doktorer og tilsynsførende i deres fag.

I min tid blev der sunget en kantate af Viggo Stucken-

SKOLEKOMEDIE

Søndagen den 25. Januar 1948 i Handels- og Kontoristforeningen

PROGRAM:

Johan Herman Wessel

»Kærlighed uden Strømper«

Lodseddel

Gevinster: To Gavekort à 25 Kr. til Chr. Steinbachs Boghandel, Vesterbro-gade 19 — Lodtrækningen foretages Søndag den 25. Januar i Handels- og Kontoristforeningen — Resultatet af Lodtrækningen bekendtgøres Onsdag den 28. Januar i »Berlingske Tidende«.

Programmet til "Kærlighed uden Strømper" 1948.

berg, en digter jeg dengang satte stor pris på, men ikke når han var i det hjørne. Her rimede »arbejds værd!« på »sværd!« og viden gjaldt for det »bedste våben under striden«. Det heroisk-martialske billedsprog faldt åbentbart naturligt ved århundredskiftet, men virkede nu antikveret

»Kærlighed uden Strømper«

Sørgespil i 5 Akter af Johan Herman Wessel

Musikken af Paolo Scalabrini i Arrangement ved Adjunkt O. Gjaldbæk
og Organist C. Schousboe

Iscenesættelse: Lektor A. Sejersen og Organist C. Schousboe

Regissør: Kurt Norsker

Personerne:

Johan von Ehrenpreis, Skrædersvend	Klaus Rilbjerg
Grete, Johans Forlovede	Henning Andersen
Mette, Gretes Fortrolige	Niels Barloed
Mads, Gretes ulykkelige Elsker	Ole Høybye Henriksen
Jesper, Mads' Fortrolige	Erik Nielsen

Længste Ophold mellem 4. og 5. Akt

Programmet til "Kærlighed uden Strømper" 1948.

og måtte især gøre det efter årsprøverne i 1945. Da mødte flere lærere op med frihedskæmperarmbind og en enkelt også med maskinpistol, som han lagde på det grønne bord, som om det nu var liv eller død. I krigstid føles det ikke særlig heroisk at stride sig igennem lektier med åndens våben. Den fik os tværtimod til at føle afstanden mellem gymnasiets temmelig lukkede verden og den store verden særlig stærkt, men fik os vel også til at føle et stærkere sammenhold. En lærer kunne komme ind i en time og sige at en elev fra 3.g var taget, om nogen måske ville gå... Vi skammede os sikkert alle lidt over at vi ikke behøvede at gå,

men vi var jo kun i 1.g og ikke kommet så vidt. Strejft af krigen blev vi, da skolebygningen blev beslægtet til tyske flygtninge, og vi blev henvist til Frederiksberg Gymnasium, hvor vi gik to eftermiddage, før det blev beskadiget i forbindelse med bombardementet af Gestapos hovedkvarter den 21. marts 1945, ganske vist nogle timer før vi mødte op og fandt hele kvarteret spærret af.

I tiden omkring befrielsen gik vi på Gammel Hellerup gymnasium på Frederikkevej, hvilket var besværligt, da de offentlige transportmidler ikke fungerede normalt, de fleste kom cyklende langvejsfra, nogle med papir i cykeldækkene. Særlig besværligt var det på skolens fødselsdag, den første maj, da det skylregnede og alle blev gennemblødt til skindet. Netop den dag havde pressen meddelt at Hitler var »faldet i kampen om Berlin«, og vi var ikke særlig opsat på at gå i skole, enhver kunne forudse at krigen ville ende i den nærmeste fremtid, men hvordan? Matematiklæreren var ikke indstillet på at slække på sine matematiske krav, og netop den dag kom jeg op og var mere blank end nogensinde. Det undrede og harmede mig at han ikke nøjedes med at stikke sine ironiske syle i mig, men nød at vende og dreje dem. Da vi efter befrielsesdagene igen var i skole og rektor holdt en tale og udtalte mindeord over gamle elever, der var faldet i frihedskampen, sagde han også at matematiklæreren var død. En lærer, der sikkert har tænkt at der kunne opstå rygter om hans død hvis der ikke blev sagt mere, hviskede noget til rektor, som derefter tilføjede at lektorens død ikke havde noget med krigsafslutningen at gøre: han var »død af personlige grunde« - en klodset formulering, som blev det mest uforglemmelige ved denne mindestund.

Man kan ikke klare alle problemer med sin viden og slet ikke med matematik. Man kan dø af personlige grunde.

I begyndelsen var vi vel tilbøjelige til at mene at problemerne var på vores side og at lærerne var på den sikre side. Efterhånden blev billedet mere nuanceret, men det var kun uden for skolen - på ekskursion blandt russere på Bornholm eller på rejse med den berømte rejseklub - at vi kom nærmere ind på livet af lærerne og opdagede at de også kunne have problemer med hinanden. En enkelt lærer havde det problem at han ikke kunne tåle at møde en elev

Fra opførelsen af "Kærlighed uden Strømper" med Jesper Jensen (yderst til venstre) og Niels Barfoed (nr. 2 fra venstre).

uden for skolen. Han blev flakkende i blikket og søgte at undslippe, men hvis eleven ubarmhertigt styrede lige ind i ham, begyndte han straks at udbrede sig om et eller andet der havde med hans fag at gøre. Elevviddet fornægtede sig ikke: denne lærer var den eneste som - i omtale vel at mærke - blev kaldt ved fornavn.

Befrielsen med dens begejstringsrus kunne nok være

svær at leve op til for folk med store personlige problemer. Selv om vi andre just ikke var skuffede over at krigen ikke endte mere dramatisk, følte vi nok noget stemmet op, som vi ikke rigtigt kom af med, - måske var det en af grundene til at så mange ikke rigtigt orkede mere i 2.g og blev smidt ud før 3.

Men det var tydeligt at lærerne befandt sig bedre i

Program

Johan Ludvig Heiberg:

DE UADSKILLELIGE

Vaudeville i to afdelinger

PERSONERNE:

Buurmann, Materialhandler	Ib Ydebo
Madam Buurmann, hans kone	Enid Micke
Amalie,	Annelise Lehn Laursen
Caroline, deres døtre	Ibn Meyer
Henriette, 	Anita Sievers
Klister, Volontær i Toldkammeret	Klaus Ribbjerg
Georg v. Stein, Officer i Landetaten	Axel Koggersbøl
Poul Falkenberg, Søkadet	Henning Andersen
Hummer, Retsbetjent	Ole Høybye Henriksen

Handlingen foregår uden for det nordlige skovløberhus
i Charlottenlund.

Ved flygelet:

Organist C. Schousboe og adjunkt O. Gjaldbæk

Isenesættelse:

Organist C. Schousboe og lektor A. Sejersén

Regissør:

Børge Skov

10 Øre

Program til "De Uadskillelige", 1949.

klassen efter at den var blevet halveret. De havde mere overskud og kunne bedre tillade sig at gå uden for pensum. Det er påfaldende at man husker mere fra disse, dog ret sjældne eskapader end fra den daglige rutine. En ung vikar i et inferior fag (kristendomskundskab) gik altid uden for pensum og »hørte« aldrig, men fortalte altid, aldrig på katederet, men altid gående, forlæns eller baglæns, om alt muligt andet. Fra hans timer husker jeg uforholdsmæssigt meget, måske også fordi han var nærmere vores egen alder og gik tættere på det vi mere privat var optaget af. Han var den første jeg hørte nævne Freuds navn. En hel time fortalte han om Sartre og Saroyan som modpoler i den moderne litteratur, - det var året efter krigen, da der igen kunne udkomme udenlandske bøger og verden begyndte at åbne sig. Om Sartre, som han syntes stærkt fascineret af, sagde han at hans bøger »i virkeligheden burde forbydes«, - så dem fik man straks fat i. Det var pædagogik!

Selv om VB ikke havde meget til fælles med Grundtvigs sorte skole (og latintimerne hørte til de morsomste) og vort forår ikke blev helt forsømt, blev det levende ord i nogen grad forsømt. Der var ikke plads til megen diskussion i timerne, og det var især i Brage at vi fik lejlighed til at udfolde vore tælgaver. Gymnasieforeningen havde ligget stille i udlændighedens år, da der også tit var tale om udgangsforbud om aftenen, men lavede op i mit sidste skoleår, da jeg som redaktør forestod bragesnakken og fik afløb for en del ved at lade den satiriske mund løbe. Det var egentlig kun i Brage at eleverne fra de forskellige klasser kom i rigtig kontakt med hinanden, og det var - må man erindre - kun ved skolefester at der var piger på skolen.

Samfundet lærte vi om i samfundkundskab (i historie), næsten det kedeligste fag, - drog vi på ekskursioner uden for skolen, var det for at møde fortiden, samtiden nåede vi knap nok op til. Historielæreren brugte gerne udtrykket »damen uden underkrop« om (hvad man nu ville kalde) samtidsorientering uden historisk bevidsthed, og han havde mere ret end jeg ville give ham dengang, men man savnede i nogen grad overkroppen, for nu at blive i det lidt upassende billede. De store forventninger man havde fra begyndelsen blev så at sige forlænget og skubbet uden for skolen, til »livet« - og universitetet, som rigtignok

havde sværere ved at indfri dem end skolen. På en måde var vi vel alligevel blevet for godt vant.

På universitetet blev elever fra V.B. mødt med en vis forventning, det mærkede man snart. Da jeg var til græskprøve dér et par år efter, viste det sig at alle de høje karakterer var gået til elever fra V.B. Vi lærte skam noget - og måske især at lære noget.

Chr. Klixbüll Jørgensen:

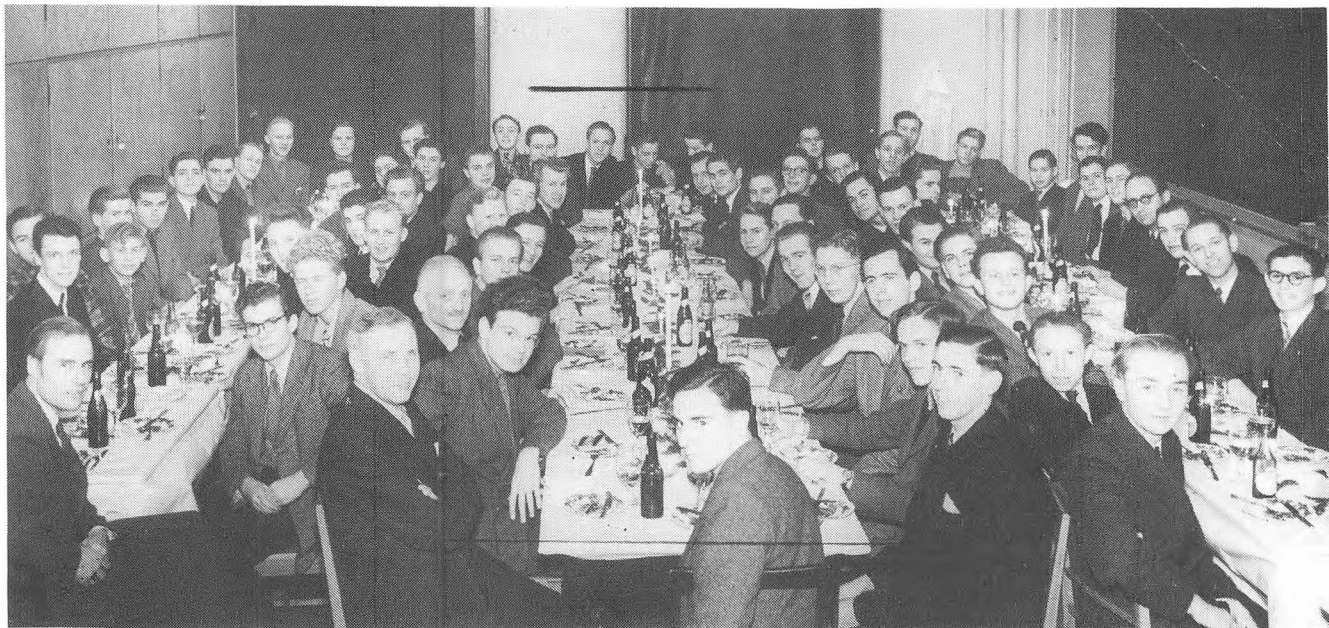
Mine tre år (1947-50) på Vestre Borgerdydskole (i Helgolandsgade) havde en afgørende indflydelse på min tilværelse. Det var skolen hvor intet var selvindlysende og alt var et muligt diskussionsemne. Lærerne var alle enere, og adskillige af dem eenspændere, mange endte som professorer ved Københavns Universitet og Lærerhøjskolen. Jeg husker dem ikke altid for deres officielle fag; i min klasse på 15 elever var jeg den dårligste i fransk (og der var hård konkurrence om den sidste plads), og det minder om krigsinvaliders revanche-anstrengelser, at jeg siden 1969 er nødt til at forelæse på fransk. Den unique Paul Lier talte om alt muligt, og jeg er begyndt at tro på Aldous Huxley's hypnopædi fra den Fagre Nye Verden ved at se tilbage på den tid. Vor tysklektor Holger Johansen diskuterede jeg mest aristotelisk og modal logik med, og jeg taler tysk ligeså ugrammatikalsk som de fleste danskere (omend noget hurtigere). Det meste, jeg skriver, er på engelsk, men jeg var en dårlig elev deri. Jeg havde Egon Winstrøm-Olsen i fysik (han underviste senere på Aurehøj gymnasium og så på Ingeniørakademiet; ingen af os var bundfaste østers) men diskuterede special relativitetsteori med Søren Sikjær, der var min rektor det meste af gymnasietiden. Begge blev virkeligt mine venner efter studentereksamen. Matematikeren Mogens Pihl bærer det tunge ansvar at have anbefalet mig som elev; han blev sendt et år af UNESCO til Monrovia, Liberia og havde da en hårdt piskende vikar (men Pihl kunne man altid distrahere med Peano's aksiomer eller Frege's fire-siders definition af tallet 1, hvis man havde glemt lektien; i nødsfald Cantor's transfinite mængder).

Senere skrev han fremragende bøger om idehistorie og erhvervede epithetet »den intellektuelle social-demokrat«. Dette er ingen uforskammedhed i min tankemåde; jeg har aldrig været medlem af noget politisk parti med mere end ét medlem, og jeg blev vaccineret i 13 års-alderen mod at tage hensyn til hvad andre siger om mig.

Jeg er uretfærdig over for lebendige sider af skolens liv; gymnastik og geologiske ekskursioner ligger ikke for mig (og det kan ses på mit livsmål), og jeg nævner ikke Rejseklubben; jeg ved endnu ikke hvad det var for et objektivt og seriøst verdensbillede historielektor Fussing prøvede at indpode mig (jeg husker kun hans vrede mod højskoledeltagere, der må minde om protestanter for en spanier) og ikke desto mindre havde vi den polychrome Brage-forening (der blussede op og blafrede ned med ret korte intervaller) med sin Bragesnak. En anden tilsyneladende selvmodsigelse var morgensangen med rektor; jeg fandt det en sjælerensende liturgi én gang om dagen at gøre noget i fællesskab. Klaus Rifbjerg var sproglig i samme årgang som jeg, og han svarede på dimissionstalen i juni 1950, medens jeg blev anmodet om at tale ved kransekagen. Vi blev betragtet som to metafysiske komplementer; det var sædvane at tænke på at tilkalde en ambulance, hvis jeg ikke havde sagt et ord i 10 minutter.

Det er egentligt ukammeratligt at nævne én kammerat; men jeg vil stadig nævne Bjørn Skov, der boede på nabohotellet Hebron (hvor hans fader var bestyrer). Vi talte i timevis, jeg fik hektolitervis the og den gode mad reserveret for personalet, og han forsøgte at psykoanalysere mig, (i det håb, at hvis han overstod det, ville han aldrig kunne blive forrykt). Ligesom jeg, fik han et helt andet arbejde end først forventet, og vi er begge tilfredse derved. Jeg kom ofte på skolen de næste 5 år efter studentereksamen, hvad der kunne tydes som en navlestreng, der var svær at klippe over. Men nu ser jeg tilbage, og jeg bliver opmærksom på mange ting, der ikke tidligere stod mig klare.

Hvad angår fysik og astronomi, var Schrödingertiligning dengang kun 25 år gammel, men idag 60, og kvantemekanikken er uden tvivl den voldsomste revolution naturvidenskaberne har oplevet. Der findes *helt* identiske små systemer, der er ingen fuldkommen determinisme, og vi kan ikke bruge sund fornuft for alle formål.

Bragesold december 1948.

Det ligger helt anderledes med den specielle relativitetsteori, der snarere var en apoteose af den klassiske (Newton & Maxwell) fysik. Igen må det tilføjes at den generelle relativitetsteori har skudt nogle sære blomster de sidste år; det er tænkeligt, siger supersymmetrikerne, at vor firdimensionale sæbeboble er omgivet af 6 eller 22 (langt de bedste odds) yderligere dimensioner. Det er endda muligt, at der findes mange adskilte universer, der danner et skumbad. Aristarchos fra Samos, og Copernicus, var en mild begyndelse.

Det skal ikke skjules at jeg forlod Danmark Nytårsaften 1958. Selv om jeg har levet i Genève siden 1961, er jeg dansk statsborger, med det lidt snusfornuftige argument, at jeg mener at den schweiziske regering begår noget færre fejlgreb end den danske, men at jeg ikke føler mig person-

ligt ansvarlig for at være født i Danmark. Man kan påstå at jeg er en nostalgiker der egentlig ville foretrække Danmark i 1925, levende i Schweiz med sporvogne, næsten forsvindende inflation, meget få arbejdsløse og yderst sjældne strejker. Hvad har det med den daværende Vestre Borgerdydsskole at gøre? Det var en meget kosmopolitisk skole i Sokrates' forstand, de mange surrealistiske træk (som jeg har givet så svage glimt af i disse ord) var måske meget mere realistiske end så meget præk vi modtager fra radio, fjernsyn, ... og døren i Helgolandsgade var måske porten til en oplevelse hvor Jorden er en interessant, vidunderlig, men ganske lille sag; hvor hver generation er et kapitel i en feuilleton hvis indre tidsskala er de 10 milliarder år siden det Store Knald; og hvor vi reddes fra kedsomhed ved ikke at kunne vide, hvad der sker i morgen.

Hans Jørgen Helms:

Skolen fejrer sit 200-års jubilæum til næste år, den 1. maj, og jeg er venligst blevet opfordret til at skrive nogle minder fra min skoletid. Det gør jeg gerne; jeg er skolen meget taknemmelig, tænker af og til tilbage på skoledagene, og ved at blade i en mappe med gamle papirer fra skolen rinder minderne mig rigtigt i hu.

Der er næppe noget, der præger et menneske så meget, som de omgivelser, hvor det har færdedes i de helt unge år, og skolen er ét af de miljøer. For mig har det været Vestre Bordyds skole, den røde kasse inde i Helgolandsgade, hvor jeg begyndte i 1942 i det, der dengang hed 1. mellem-skoleklasse, og gik frem til studentereksamen i 1949.

Skolen var lille dengang. Da jeg begyndte, var der ialt godt 200 elever. Vi startede 28 elever i min klasse, og jeg kan huske de fleste af dem, når jeg ser på det gamle billede. I det sidste år var vi 13 elever i klassen, og dem husker jeg alle tydeligt. Jeg har noteret, at vi var seks, der gik hele vejen i samme klasse, og det er dem, jeg har allerflest fælles minder med.

Det var jo en ren drengeskole dengang; men ved festlige lejligheder kunne der jo rådes bod på denne situation ved gæster fra nærliggende pigeskoler, f.ex. Rysensteen gymnasium (hvor jeg forresten kom til at undervise i nogle år som nybagt kandidat senere hen). Den mindeværdige studenterfest i 1949 blev holdt ude i Dragør sammen med studenter fra Nørre G. og Christianshavn gymnasium, og det var skoler med piger i.

Til daglig færdedes man i bygningen som »sønner af huset« (udtrykket blev engang brugt af rektor Sikjær), hvor vel selve skolearbejdet var det centrale. Man blev overvåget af rektor, der boede med sin familie på øverste etage og havde kontor på 1. etage ved siden af lærerværelset, og man havde stor respekt for inspektør Madsen i det lille kontor nede ved indgangen i stueetagen.

Skolen var meget anset. Fra min egen familie husker jeg, hvorledes den ældre generation var optaget af, at de andre drenge i familien kom til at gå i Vestre Borgerdydskole, og efterhånden var vi fire fætre, der samtidig gik i skolen. Reputasjonen havde måske noget at gøre med sko-

lens glørværdige fortid, hvortil iøvrigt en af mine forfædre har bidraget (Johannes Helms, forfatteren til »Jeg elsker de grønne lunde«), men skyldtes vel især det fremragende lærerkollegium, der virkede ved skolen.

Herom er det svært at fremhæve den ene eller den anden. Det vil imidlertid være urimeligt af mig ikke at omtale nu afdøde professor Mogens Pihl, vor matematiklærer fra 4. mellem og fremefter. Han fik en afgørende indflydelse på mit senere valg af studium, støttede mig på faderlig vis i en vanskelig situation, der opstod i min familie, nogle år efter jeg var gået ud af skolen, og blev siden hen en god ven, der interesseret fulgte mit virke på forskellige felter. Jeg fristes til at nævne nogle flere af mine lærere. Takket være hr. Borup Jensens undervisning i dansk har jeg under mange års virke i udlandet kunnet videregive den danske litteratur til mine børn, og også lært betydningen af god sproglig udformning og præcis udtryksmåde. Vor fransk-lærer Lier var navnkundig; måske havde jeg svært ved at følge hans filosofiske interesser, men noget fransk fik jeg da lært - og det har jeg også haft megen glæde af senere hen i livet. Jeg bemærker, at der i dag kun er én tilbage på skolen af det gamle lærerkollegium. Jeg husker med glæde hr. Gjaldbæks fysiktimer, og fortryder i dag, at jeg dengang ikke var optaget af hans store musikinteresse, som han også lod eleverne tage del i - dog udenfor fysiktimerne.

Hvad lærte vi i skolen? Pensa, klasstrin for klasstrin kan man finde ved at slå op i de gamle skoleprogrammer, og har man bevaret sine karakterbøger, kan man finde sine læreres vurdering af forståelsen og indlæringsgraden. Alt dette er nu kun én side af sagen, omend jeg må indrømme, at nogle elever, herunder jeg selv, var ret optagne af det. I notater til en temmelig naiv takketal, jeg holdt efter veloverstået studentereksamen, ser jeg udtryk for taknemmelighed over, at skolen ikke blot meddelte os kontante kundskaber, men også lærte os glæde over fagenes indhold. Videre især, at skolen prægede os i retning af en livsholdning, hvor tolerance var hovedsagen. Dette er måske trods alt det vigtigste af det hele, og når jeg ser tilbage noget af det, jeg er skolen mest taknemmelig for.

Som i enhver anden familie, hvor man færdedes som »sønner af huset« har man i de syv år i skoletiden gået rundt, kammeraterne imellem, og påvirket hinanden. Man

Jeg er student fra 1957. Tegningerne er fra påsken 1956. Jeg gik på Vestre Borgerdyd de tre år i gymnasiet. Kom fra en kommunal skole, havde altså ikke gået i mellemskolen på Vestre Borgerdyd. Så jeg hørte ikke rigtigt til, fik jeg tydeligt at vide. Det var også rigtigt. Jeg har aldrig følt nogen tilknytning til skolen. Den skole jeg skulle have følt mig knyttet til er heller ikke mere. Jeg gik i Helgolandsgade.

Tegningerne er altså fra den gang. Set med mine øjne udtryk for en sødmefyldt og forventningsfuld tristesse. Drømmen om at blive kunstner og berømt. Nu er jeg da kommet så langt i så henseende at den skole

som jeg tilbragte sølle tre år på, har bedt mig bidrage til jubilæumsskriften. Dette er hvad jeg kan bidrage med. Hvis dette dokumentariske bidrag giver noget fra sig på trods af sit hæmmede og ungdommeligt ufuldkomne, ja næsten pinlige udstråling og årenes støv, så skyldes det Poul Lier. Denne lærer fyldte mine tre gymnasieår med en åndrigdom som blev medbestemmende for mit liv. At tegne et træ er som bekendt ikke nogen naturlig sag. Mine træer fra 1956 blev tegnet med Poul Lier som samtalepartner. Lier er min erindring om Vester Borgerdyd, som man nu forstår erindring i jubilæumsanledninger.

Per Kirkeby

Brages 80-års fødselsdag 1953.

kan være taknemmelig for sine lærere, og det er jeg; men jeg skylder også stor tak til mine klassekammerater. Vi var nok meget forskellige - sådan følte jeg det - vi havde ret forskellige interesser, men alt ialt sleb vi nogle kanter af hinanden. Jeg var vistnok den yngste i klassen, og der var nogle af mine kammerater, der på god måde lærte mig, at livet er andet og mere end lektier og karakterbøger.

Vi var dog ikke mere forskellige, end at vi fandt sam-

men i hold om skolearbejdet. Mine læsekammerater var Hjortenberg og Schnedler Nielsen, og dette samarbejde fortsatte i de første universitetsår. Meget af det foregik pr. telefon. I de gode gamle dage debiterede KTAS endnu pr. opkald og ikke for samtaletidens længde, hvilket effektivt fremmede det, man med et moderne udtryk kalder distancarbejde.

I klassen og de omgivende klasser, parallelt med os el-

Villy Sørensen og Chr. Klixbüll Jørgensen fotograferet 1949 af skolekammeraten Børge Skov.

ler over og under vort klassetrin, var der dengang en del markante personligheder blandt eleverne, hvilket også har manifesteret sig senere hen i tilværelsen. En af dem vil jeg gerne nævne. Det er Christian Klixbüll Jørgensen, i dag professor ved universitetet i Genève. I skolen holdt han lange foredrag for os om naturvidenskab og logik m.v., f.ex. husker jeg et berømt foredrag i elevforeningen Brage i

marts 1948, hvor han i 2½ time belærte os om »Spektralanalysen og Atomfysikkens Udvikling« og derefter ledede en længere diskussion om emnet. Chr. og jeg var sammen på universitetet, siden »arvede« jeg min første ansættelse i en international organisation efter ham. Omend vi nu bor langt fra hinanden, ses vi fra tid til anden, og samtalen vender altid tilbage til skoletiden i Vestre Borgerdyd.

Jeg tror forresten, at min interesse for internationalt virke også kan spores tilbage til skoletiden, og bl.a. Rejseklubben. Her kunne man vinde hele 100 kr. (mange penge dengang) i det årlige lotteri. Pengene skulle omsættes på en udlandsrejse. For mit vedkommende blev det anledningen til min første rejse til Frankrig - et land som jeg siden familiemæssigt og på anden vis er blevet knyttet tæt til.

De fleste minder hidrører fra de tre gymnasieår; jeg har kun mere spredte minder fra de fire mellemskoleår, af hvilke de første faldt under besættelsen med alt hvad det medførte. Der var to af vore lærere, der forsvandt i efteråret 1943 på besøg i Sverige, og en af vore klassekammerater måtte samme vej. Ved befrielsen opdagede vi, at en del lærere havde haft anden tjeneste, men det var ikke noget, der blev talt om under besættelsen, og ej heller, hvad en del af de ældre elever var engageret i. Men man talte om og fornemmede klart gennem besættelsestiden, at skolen havde en fast og klar dansk holdning, og tog afstand fra landets »gæster«. En særlig oplevelse var »landflygtigheden« i 1945-46, hvor skolebygningen var beslaglagt til brug for tyske flygtninge. Undervisningen foregik dels ude i Hellerup på Gl. Hellerup gymnasium (den gamle bygning på Frede-

rikkevej), dels i Frederiksberg Gymnasium, så vi fik lært forskellige andre bygninger i datidens skolestil at kende.

Jeg har forresten også gået de første år i underskole i den bygning i Wildersgade ude på Christianshavn, der oprindeligt husede Borgerdydskolen på Christianshavn. Det var en skrækkelig grå kasse, og lidet anede jeg som elev i 1. underskoleklasse i en kommuneskole, at jeg siden skulle komme til at gå i Vestre Borgerdydskole. Jeg husker, at det var en brat overgang at komme fra underskolen til Vestre Borgerdydskole, og jeg fandt mig egentlig ikke ret godt tilpas i skolen i de første mellemskoleår. Derfor mener jeg, at omlægningen til det nye skolesystem var en god ting. Jeg har iøvrigt selv haft den glæde at medvirke ved forskelligt reformarbejde for gymnasieskolerne engang i anden halvdel af 1950'erne, iøvrigt sammen med Mogens Pihl - og det har for mig været en af måderne at betale gælden til skoletiden tilbage.

Meget er forandret siden min skoletid; jeg håber nutidens elever engang vil tænke tilbage på deres skoletid med lige så varme tanker som jeg gør det, og at eleverne også i dag har bevidstheden om, at Vestre Borgerdyd er en god skole for samtiden og for livet.

NOGLE TRÆK FRA DE SIDSTE 25 ÅR, øst og syd for Valby bakke

Af Jacob Appel

1. Perioden 1962-70

1962 var et skelsættende år i den danske gymnasieskoles historie. Ganske vist var der kun få, der bemærkede det. De to Borgerdydskoler fyldte 175 år og markerede jubilæet. Det skete 1. maj, den engang vedtagne fødselsdag. Det er jo ikke usædvanligt eller opsigtsvækkende for jubilerende institutioner. Nej, det skelsættende var, at mellemskolen forsvandt.

Siden I. C. Christensens skolelove i 1903 havde et gymnasium bestået af en 4-årig mellemskole (de fleste skoler havde dertil en realklasse) og et 3-årigt gymnasium. Hvis man i perioden 1903-62 kan tale om et typisk gymnasium, bestod det af en dobbeltsporet mellemskole (8 klasser), en realklasse og en tresporet gymnasieafdeling, oftest bestående af en nysproglig og to matematiske klasser. Enkelte skoler havde den klassisksproglige linie (nu den klassisk-sproglige gren); den havde som regel få elever, men det klarede man gerne ved at lade dem undervise separat i de klassiske fag, medens man i fællesfagene lod eleverne undervise sammen med en mindre nysproglig eller matematisk klasse.

Mellemskolen byggede på 5 års undervisning i folkeskolen; ved afslutningen af elevernes femte skoleår blev der afholdt en prøve, mellemskoleprøven, og de elever, der klarede sig bedst, kunne komme og søgte at komme ind på gymnasieskolernes mellemskoleafdeling. Man kan derfor sige, at gymnasiet kom til at "skumme fløden", fik de dygtigste elever, der endnu var i den undervisningspligtige alder (den havde fra 1814-1971 en varighed af 7 år); og ikke overraskende viste det sig, at de ikke alene klarede sig godt i mellemskolen, langt de fleste blev senere udmærkede gymnasieelever. De heldige elever, der kom ind i gym-

nasiets mellemskole, kunne blive gående på samme skole i 7 år, og gymnasiet blev i deres bevidsthed "den gamle skole".

En mellemskoleklasse var som regel på 24-28 elever, alt efter lokalernes størrelse, gymnasieklasserne meget mindre. Det var usædvanligt, at man nærmede sig 24 elever; som regel var holdene under 15. Da de fleste af en gymnasielemmeskoles elever fortsatte i gymnasiet, havde flertallet af et studenterhold tilbragt de fleste af deres skoleår på gymnasiet; der kom ganske vist nye elever ind i 1. g. fra private realskoler og kommunale mellemskoler, men de var normalt i mindretal og måtte tilpasse sig de "gamle elevers" jargon og skolens undervisningsvaner. Og det er tilsyneladende gået uden større problemer for de fleste.

Gymnasiets realklasse var oftest lille; den bestod af de elever, der havde besluttet sig til at gå ud i det praktiske liv med realeksamen, af de elever, der efter skolens skøn endnu ikke var tilstrækkelig modne til at klare gymnasieundervisningen, samt af enkelte udefra kommende elever, der som regel gennem dette år i gymnasiets realklasse søgte at kvalificere sig til gymnasieundervisningen.

Pensum i mellemskolen og realklassen lå ganske fast, uanset hvor i landet en skole var placeret. Der blev konkurreret hårdt på lærebogsmarkedet; forfatterne kunne være folkeskole-, realskole- og gymnasie lærere. Der var loft over sidetallet på lærebøgerne, ret præcise krav til stofmængden, og bøgerne skulle holde i mange år, både indholdsmæssigt og fysisk. Der blev skrevet mange virkelig gode lærebøger.

Set med gymnasiets læreres øjne var ordningen med mellemskolen behagelig; man havde en dygtig og homogen

elevskare, der fagligt ganske simpelt var den bedste, man kunne få; sigtet for de fleste elever (og deres hjem) var studenterhuen - med et moderne ord var motivationen god. Lærerne var som nu cand. mag'er med et hovedfag og et eller to bifag. Det kunne være en herlig afveksling at få en første mellemskoleklasse i timen umiddelbart efter en 3. g. Nogle gymnasier havde enkelte såkaldte gymnasielærere eller gymnasieoverlærere; det var dygtige seminarieuddannede lærere, der normalt kun underviste i mellemskolen og realklassen. Men de særlig dygtige kunne avancere og komme til at undervise i gymnasiet og blive adjunkter og lektorer. Lektor Carl Madsen er et endog særdeles godt eksempel på gymnasielæreren, der blev adjunkt, lektor og konstitueret rektor i rektor Hellners sygdomsperioder.

Lader vi fortsat det typiske gymnasium bestå af 18 klasser, var de 9 klasser gymnasieklasser og de 9 mellemskolen og realklassen. En lærer kunne således have henvend halvdelen af sine timer i mellemskolen, halvdelen i gymnasiet. Det kunne få den betydning, at lærere og elever kunne komme til at kende hinanden særdeles godt; de kunne "have hinanden" i 7 år, og når det gik allerbedst, kunne det blive til gensidig inspiration, der rakte langt ud over skoletiden. Lektor Liers virke ved Vestre Borgerdydskole er vel et af de allersmukkeste eksempler herpå. De "skæve" virkninger, der selvfølgelig også kunne opstå, kan man læse om hos Hans Scherfig.

Mellemskolens bortfald betød en voldsom forrykning af balancen i gymnasieskolen. Hvordan man end så på det, mistede gymnasiet nogle alderstrin; gymnasieafdelingen kom til at fylde mere på skolerne, og det åremål, som skolerne kunne udgøre i elevernes liv, blev mindre. Mellemskolen blev erstattet af realafdelingen, der var 3-årig; men de fleste elever valgte at gå i gymnasiet efter 2. real; derfor kunne man fra 1959/60 få gymnasieklasser, hvor ingen elever havde en fortid på en gymnasieskole. Lærerne havde ingen gamle kendinge fra mellemskolen at støtte sig til, hvis der var noget, der knirkede i undervisningen. Man begyndte allerede da at tale om, at det kunne blive vanskeligt at holde niveauet. Der var ganske vist unge lærere, der hævdede, at det kunne være inspirerende at få helt nye klasser. Deres røster havde svært ved at trænge igennem den gang. Det ændrede sig hurtigt.

Det store brud i 1962 var imidlertid omhyggeligt forberedt; lige så uønsket det var fra én side, lige så nødvendigt og velkomment var det fra en anden. Diskussionerne i 1950'erne havde været lange, de politiske forhandlinger besværlige, men skolelovene i 1958 blev vedtaget med et bredt flertal - og man gav sig tid til at udforme indholdet af den nye skole.

Man kan i tilbageblikkets perspektiv finde mange og vægtige argumenter for ændringerne. Man kan for så vidt undre sig over, at de ikke var kommet før, og det kan se ud, som om en slags nødvendighedens lov fremtvang afgørelsen i 1958. Det er let at få øje på svaghederne i den tidligere ordning, hvor tilfredsstillende den end kan have været for flertallet af gymnasiets lærere. For det første springer det i øjnene, at man allerede i barnets 5. skoleår skabte et skel mellem dem, der så at sige blev udvalgt til en lang videregående uddannelse, og dem, der ikke kunne få en sådan. Man kan heldigvis påpege talrige eksempler på at "udskilte" elever kom ind i systemet alligevel. Men det var normalt elever fra hjem, der ville sætte meget ind på at få deres børn længere frem i verden, eller elever, der havde en lærer eller præst, der sørgede for, at de gode evner blev udnyttet.

Man kan også sætte spørgsmålstegn ved den egnethed, de autoriserede prøver ved afslutningen af det 5. skoleår havde til at afgøre et barns videre uddannelse. Det flittige og velbegavede barn kunne let klare prøven, men hvad med det velbegavede barn, hvis modningsproces ikke fulgte det gennemsnitsmønster, man må have opereret med, og som var lidt bagefter de andre, eller det begavede barn, der ikke havde brugt sine kræfter på de umiddelbare færdigheder, der krævedes, men på andre sysler? Endelig må det da også - selv om der kan nævnes utallige andre kritiske punkter - fremhæves, at der geografisk var meget uensartede muligheder for de unge; mange kommuner, især de med stor afstand til et gymnasium, kendte slet ikke mellemskolen fra andet end avisomtale og diverse anordninger og bekendtgørelser.

Så set i et større perspektiv end det enkelte gymnasiums interne balance var skolelovene i 1958 et vældigt fremskridt.

Når dette store skridt først blev foretaget i 1958, hænger det sammen med flere ting. Væsentlig var, at vi i 1957

havde fået en flertalsregering (trekant-regeringen mellem socialdemokratiet, det radikale venstre og retsforbundet); den kunne gennemføre reformen alene. Regeringen havde en undervisningsminister Jørgen Jørgensen, der ville have reformen igennem og helst med et bredt flertal. Det var med til at skabe baggrunden for et bredt politisk forlig. Måske har det også været medvirkende, at man kunne forudse en mangel på uddannede gymnasielærere (der var endda arbejdsløshed blandt cand. mag'er i 1958). Man måtte nødvendigvis bygge nye gymnasier, både i storbyerne og i de gymnasieøde egne - de store fødselsårge fra 1940'erne bankede på - og selv med inddragelse af alle arbejdsledige ville man ikke kunne finde lærere nok til de stillinger, der ville komme; det var i denne sammenhæng lidt spild af ressourcer, at cand. mag'er ansat i gymnasieskoler underviste i mellemskolen, hvor folkeskolens lærere udmærket kunne forestå undervisningen. Set under den synsvinkel var det noget nær i sidste øjeblik, at reformen blev gennemført.

Læseplaner blev udformet, både for folkeskolen, den nye realafdeling og gymnasiet. Det var "Den blå betænkning" for de to første og "Den røde betænkning" for gymnasiet. Det var kapaciteter som daværende statskonsulent for folkeskolen K. Helveg Petersen og undervisningsinspektør Sigurd Højby, der stod i spidsen for arbejdet med disse betænkninger. I denne sammenhæng skal kun enkelte træk fremhæves. Det var bredt sammensatte udvalg, der stod bag udarbejdelsen af disse betænkninger - og allervigtigst var nok, at man i de "nederste" udvalg, fagvalgene, der skulle behandle læseplanerne for de enkelte fag, ikke alene placerede fagfolk, anerkendte og dygtige lærere i fagene og repræsentanter for de faglige foreninger, men også ikke-fagfolk - man kunne næsten kalde dem notabler. Det var udpegede personer, hvis hovedopgave var at holde igen på fagfolkene, således at disse ikke skruede kravene i de enkelte fag for højt op; det var ligeledes disse notabler, der lavede oplægget til den time- og fagfordeling, der blev det endelige resultat, og hvor notablernes hovedfortjeneste blev, at man varetog elevernes muligheder for at tage - hvad man ud fra den tids forudsætninger kunne se - en faglig velfunderet og alment bred studentereksamen, der kunne være et godt grundlag for en videregående ud-

dannelse, og som kunne have en værdi i sig selv. Det skal i denne forbindelse nævnes, at blandt notablerne var den tidligere lektor ved Vestre Borgerdydskole, professor Mogens Pihl, og V.B.'s rektor 1960-69, W. F. Hellner.

Den nye gymnasieordning skulle træde i kraft august 1963. Arbejdet med betænkningerne foregik i årene til 1961, hvor den nye bekendtgørelse blev underskrevet og de vejledende bestemmelser blev udsendt. Gymnasiets lærere skulle have tid til at forberede sig på det nye - der skulle laves efteruddannelseskursus for lærerne, fordi der i det enkelte fag var inddraget helt nye stofområder, og de faglige foreninger gik igang med at forberede disse. Her kom den første forhindring; hvordan skulle disse kurser finansieres? De for 1962 planlagte kursus, der skulle finde sted i sommerferien (hvornår ellers?) måtte aflyses, fordi man ikke kunne blive enige. Først i 1963 kom man igang og på det besynderlige grundlag, at de deltagende lærere kunne få deres rejseudgifter betalt og dertil 15 kr. i tilskud pr. døgn. De øvrige udgifter måtte lærerne selv betale. 1963 var året med den berømte politiske helhedsløsning, hvor der blev holdt igen på alle udgiftskrævende foranstaltninger, så gymnasieskolernes lærerforening "købte" betalingsordningen, lidet anende, at de 15 kr. pr. døgn for lærere ved statsskolerne skulle forblive tilskuddet til al efteruddannelse indtil 31. december 1985.

Men hvad var så det nye ved 1961- (1963-) ordningen? Først og fremmest var det en ajourføring af bestemmelserne for fagene - den var i høj grad påkrævet; matematikundervisningen blev f.eks. helt lagt om, moderne litteratur skulle indgå i dansk, og historieundervisningen kunne ikke mere afsluttes med udbruddet af 1. verdenskrig, men skulle føres op til den allernyeste tid.

Lige så vigtigt eller måske endnu vigtigere var, at man indførte det grendelte gymnasium. Gymnasiet kom til at bestå af to linier, den sproglige og den matematiske. For hver linie var undervisningen fælles i 1. g. Efter 1.g kunne eleverne så - efter eget ønske og lærerpersonalets sammensætning - vælge sig ind på en gren. Det kunne være de gammelkendte, nu moderniserede, nysproglige og klassisk-sproglige grene på den sproglige linie, og den matematisk-fysiske og den naturfaglige gren på den matematiske. Der til kom, at man på begge linier ville danne en samfunds-fag-

Skolen på Sjælør Boulevard.

lig gren. Den kunne dog tidligst påbegyndes i 1967, fordi man først skulle have uddannet lærere til det nye fag. (Der havde været gjort forsøg med den naturfaglige gren i flere år, så her havde man erfaringer og planer for efteruddannelse af lærere klar, ligesom man havde omformet universiteternes uddannelse af lærere i biologi med henblik på det nye grenfag).

Der lå en række hensyn bag disse grendannelser. Dels kunne man påvise, at den systematiske grundtræning og den begyndende indføring i videnskabelige tankebaner kunne foregå i andre fag end de hidtil kendte. Dels kunne man imødekomme elevers ønsker om valg af fag, de havde særlig interesse i. Endelig kunne man se, at samfundet udviklede sig og blev stadig mere specialiseret. Her tænkte

man især ved de samfundsfaglige grene at sikre, at specialister i forskellige erhverv i deres gymnasietid havde fået en bred viden, faglig indsigt og forståelse af samfundsmæssige sammenhænge. Det kunne være nyttigt for et demokratisk samfund.

Med dette brud på det gammelkendte mønster blev der også lige så stille banet vej for, at nye grene senere kunne dannes - her kom den fransk-sproglige, den musik-sproglige, musikmatematiske, idrætsfaglige og kemiske gren. Det var muligheder, der skabtes. Man forestillede sig, at nogle skoler skulle have en af de nye grene, andre en anden osv. Virkelighedens verden kom her helt til at overgå forestillingernes. Skolerne fik langt flere grene, end man havde tænkt. Elever og lærere havde lyst til og mod på at gå

i lag med langt flere nydannelser, end ordningens fædre havde forestillet sig.

Endelig skabte man endnu en valgmulighed. Man kunne vælge russisk i stedet for fransk, selvfølgelig hvis man havde kvalificerede lærere. Her havde man også arbejdet med forsøg i flere år. Det banede vej for de senere valgmuligheder med spansk og italiensk.

Der var forventning til og glæde over den nye ordning, der skulle træde i kraft i sommeren 1963. Man følte sig tryk og rolig ved overgangen til den nye ordning. Som et led i omorganiseringen af undervisningsministeriet blev den hidtidige undervisningsinspektion omdannet til "Direktoratet for Gymnasieskolerne". Direktoratet kunne gennem den økonomiske styring af statsskolerne følge intentionerne op - og gjorde det.

Forventningerne var også store på anden måde. En folketingsbeslutning havde fastslået, at alle "egnede" elever skulle optages i gymnasiet. Man kunne således se frem til nye skoler og modernisering af de gamle; og afgørelsen af, om en elev var egnet eller ej, blev nu ikke et suverænt gymnasieanliggende. Der blev lagt afgørende vægt på den afleverende skoles skøn, og et alsidigt sammensat fordelingsudvalg sørgede for, at elever fik rimelig ensartede muligheder for optagelse i gymnasiet. Der kom vækst i gymnasierne. Og bekendtskabet med den nye realafdeling lovede godt. Selv om alle realklasser var ligestillede og gav adgang og principielt lige adgang til gymnasiet, var realafdelingerne ved gymnasieskolerne nok noget særligt. Pladserne dér var som regel meget eftertragtede; det kunne give en ekstra chance for at komme ind på netop det gymnasium, man gerne ville, og for mange elever var der noget dejligt i at skifte skole efter det 7. skoleår. Gymnasiet fik ikke de dårligst udrustede elever i sin realafdeling, tværtimod. Skolen kunne således også for en del elever blive til fem års skolegang i samme skole. Selv om det var lidt mere besværligt, var det stadig muligt at bevare gamle traditioner og en rimelig god kontakt til den forældrekreds, der havde sit (sine) barn (børn) på skolen i mindst 5 år. Det gav en tryghed og sikkerhed i arbejdet.

Man fik dog hurtigt (4. februar 1963) et problem i hele skoleverdenen, den nye karakterskala, 13-skalaen. Den gamle karakterskala fra "slet" til "ug" skulle afskaffes.

Det skulle den af flere grunde; først og fremmest fordi den ikke havde præcise definitioner af de enkelte karakterer, dernæst fordi den med sit væld af gradueringer, kombineret med de manglende definitioner, kunne give sig udslag i uhyre forskelsbedømmelser fra skole til skole, ja fra lærer til lærer. Man kan f.eks. anskue det ved at belyse dumpekriteriet. Det lå for studentereksamen ved en kvotient på 11.25., dvs. et gennemsnit mellem karakteren g og g- (man kan også sige det på den måde, at g var den laveste bestået karakter, g- den højeste ikke-bestået karakter). Af sidstnævnte art (ikke-beståede karakterer) var der mange; foruden g- var der tg +, tg, tg-, mdl +, mdl og slet (karaktererne mdl- og slet + havde man dog ophævet; dem kunne man slet ikke hitte ud af); men 7 grader af ikke-beståede karakterer var mange, og de kunne trække gevaldigt ned på et gennemsnit. Mens afstanden mellem ug og mg var 1 point, delt op i trediedele ($ug = 15$, $ug- = 14 \frac{2}{3}$, $mg + = 14 \frac{1}{3}$ og $mg = 14$), var afstanden fra mg til g opgjort til 2 points, fra g til tg til 4 points, fra tg til mdl var afstanden 8 points og endelig var der 16 points forskel på mdl og slet. Man kan let ane, hvilke konsekvenser en lav karakter kunne få for en elev - og det kunne være skræmmende, at definitionerne af de enkelte karakterer var upræcise, i realiteten traditionsbestemte, og det var direkte anstødeligt, at man arbejdede med direkte negative vurderinger af præstationer (slet var lig -16).

Nu fik vi i stedet 13-skalaen, og vi fik at vide, at karaktererne skulle gives således, at karaktermedianen skulle ligge på 8. Det vil med andre ord sige, at halvdelen af karaktererne i et fag skulle ligge fra 8 og op mod 11 (evt. 13) og halvdelen fra 8 og ned til 03 (evt. 00). Det gjaldt ikke for den enkelte klasse, men for et fag i hele landet. Karaktererne 13 og 00 skulle kun gives i absolut undtagelsestilfælde, for det helt ypperlige eller det totalt umulige. Det var virkelig en omvæltning. Man kan måske bedst illustrere forskellen på de to skalaer på den måde, at en elev, der trådte ind i et eksamenslokale, efter den gamle skala mødte op med karakteren ug, som så mere eller mindre gradvist kunne blive pillet fra vedkommende; efter den ny skala mødte han/hun op med karakteren 8 og kunne så hæve sig over niveauet eller gøre det modsatte. Det tog nogen tid at nå frem til den rette brug af skalaen; meget mod sin vilje

måtte direktoratet lave en uautoriseret oversættelse fra den gamle karakterskala til den nye. Ved debut'en havde det vist sig, at karakteren 03 var blevet anvendt i en statistisk set usædvanlig stor målestok - og det kunne bringe og havde vel bragt for mange i klemme over for den nu så indøvede 13-regel, der siger, at summen af de to laveste karakterer + gennemsnittet af resten skal være mindst 13, for at eksamen er bestået.

Der er ofte blevet henvist til 1960'erne som Danmarks gyldne årti - med noget nær fuld beskæftigelse og en real-lønstigning, der battede. Der er den sandhed i det, at optimismen i hvert fald i begyndelsen og midten af 1960'erne var stor, også i gymnasieskolen. En stadig større procentdel af ungdomsårgangene meldte sig som ansøgere til gymnasiet; der byggedes gymnasier i stort tal; det kneb med at skaffe lærere nok; mange lærere påtog sig et utal af overtimer (til en god betaling); man lokkede studenter, der havde taget deres hovedfagseksamen, ud for at undervise - så kunne de senere vende tilbage til universiteterne og tage bifaget mod betaling i en kortere periode. Man indførte løn til lærerkandidater, halv løn i 1962, fuld løn i 1963. Man brugte studenter som vikarer, pensionerede lærere fortsatte som timelærere, man lavede omregningsfaktorer, så lærerne fik en "skjult" lønforhøjelse. Men det kneb stadig med at få lærere nok; samlæsning af klasser blev bragt i anvendelse, men kunne kun bruges i begrænset målestok, da de færreste skoler havde lokaler, der kunne rumme to eller flere klasser på én gang; klassekvotienten blev forhøjet, man kunne være op til 28 i klassen nu - alle egnede skulle optages og undervises. Presset var stort og skulle blive endnu større. Flere og flere uddannelser begyndte at kræve en studentereksamen som forudsætning. De alternative veje - præparandklasser på seminarier, adgangskurser til farmaceut-, ingeniør- og andre uddannelser blev også godt besøgt; mange bestod de adgangsgivende eksaminer, men blev ikke optaget på den uddannelsesinstitution, de havde forberedt sig til, fordi denne kunne få studenter i stedet og ikke havde pladser nok. Det var de såkaldte blindgydeuddannelser.

Det var undervisningsminister K.B. Andersens fortjeneste, at disse blev fjernet. I stedet oprettede man Højere Forberedelseseksamen (navnet viser, at det især var på se-

minariernes forberedelseskurser (præparandkurser), man havde det store problem). HF skulle på samme tid fjerne alle blindgyderne, give et uddannelses tilbud til dem, der efter nogle år i det praktiske liv havde fået lyst til og mod på at skaffe sig en videregående uddannelse, og den skulle endelig være en alternativ uddannelsesvej for dem, der ikke følte sig tiltrukket af gymnasiet, men godt kunne tænke sig at læse videre. Loven blev vedtaget i 1966, og uddannelsen

Nye lærere i nye omgivelser: Lone Mortensen og Jørgen Olesen 1973.

gik igang på nogle udvalgte gymnasier og seminarer i 1967.

HF blev bygget op om en kerne af fag, alle HF'ere (der i det officielle sprog hed studerende og ikke elever) skulle have: dansk, matematik, engelsk, tysk, historie, samfundsfag, kristendomskundskab, geografi, biologi, dertil musik, formning og idræt. Udover disse obligatoriske fag skulle den studerende vælge et vist antal fag som tilvalgsfag: engelsk, tysk, fransk, biologi, fysik, kemi, matematik, samfundsfag, psykologi, idræt, formning og musik. Tanken var, at elever skulle vælge tilvalg efter interesse og evner - og den toårige uddannelse skulle sigte mod at give de studerende sådanne studievaner og kundskaber, at de på de fleste videregående uddannelser kunne undervises sammen med studenter.

Der var en lang kø af studerende, der meldte sig. De første HF-kurser kunne langt fra optage alle egnede ansøgere - der skulle oprettes endnu flere kurser, og det blev der de følgende år; et stadigt stigende antal elever meldte sig, uden at det fik et fald af gymnasieansøgere til følge. Det fremkaldte et yderligere lærerbehov, og i gymnasiedirektoratet arbejdede man for fuld kraft med at løse dette problem, samtidig med at man udbyggede gymnasie- og HF-sektoren. Nogen hjælp fik man fra politisk hold; der blev rejst krav om, at studietiden på universiteterne skulle forkortes, at eksaminer skulle kunne aflægges undervejs i studiet, så man kunne modvirke det store frafald under studierne. Endelig ville man lave en modulopbygning af disse. Forprøver i de forskellige fag afskaffedes; studenterne skulle i stedet begynde studiet af et bifag; når det var afsluttet, kunne man fortsætte sit studium af faget til hovedfag, eller man kunne begynde på et nyt bifag, som så senere kunne gøres til hovedfag. Man ophævede begrebet skoleembedseksamen, og man kunne søge ud i gymnasiet med en hovedfagsuddannelse alene. For at sætte skub i foretagendet lavede man overgangsordninger fra den gamle til den nye studieordning - de blev lempelige - og fra 1970 begyndte ansøgerbunkerne til de ledige stillinger at vokse, og antallet af nødløsninger svandt hurtigt ind.

Det hang nu også sammen med, at man havde grebet til andre forholdsregler. I 1967 blev gymnasiernes realafdeling begrænset til ét spor - det var begyndelsen til et farvel til realafdelingen; skoler, der fik oprettet HF-kursus, kun-

Fra trivselsfesten 1973, Vald. Pedersen og Laust Riemann Hansen ser på auktionsgenstande.

ne endda nedlægge afdelingen. Det frigjorde lærerkræfter til gymnasie- og HF-undervisningen - men ikke nok. I 1969 indførte man den såkaldte nødplan; man gik fra 36 ugentlige timer ned til 31, for at sikre lærerkræfter til det stadig stigende antal unge, der søgte ind i skolen. Der blev fileet lidt på kravene i alle fag, ikke meget, men sådan at man mente at kunne holde et nogenlunde uforandret niveau, trods den

kraftige beskæring af undervisningstiden. I dag må det nok erkendes, at 1969 med rette blev kaldt en nødløsning, lavet under pres: alle egnede skulle optages - og at nødløsningen har fået en meget lang levetid, trods de korrektioner, der kom i 1970, 1971 og senere.

Sammenfattende kan man om udviklingen op til 1970 sige, at det var en ekspansionstid. Gymnasiet udvidede sig; fra at tiltrække 4-5% af en ungdomsårgang, kom procenten op over de 15 - dertil kom nydannelsen HF. Gymnasielærerne var nøglepersoner i uddannelsesbilledet i disse år. Nye fag var draget ind, der var kommet nyt indhold i mange fag, nye grene var startet. Samtidig var skolen ændret totalt på en anden måde. Mens et flertal af en skoles elever i 1960'ernes begyndelse blev undervist i 7 år på skolen, havde hovedparten af eleverne i 1970 kun tre år i gymnasieskolen - og fra 1970'ernes begyndelse kom det til at gælde alle offentlige gymnasier (med få undtagelser). Endelig kan man som 1960'ernes sidste reform nævne indførelsen af lærerråd ved bekendtgørelse af 23. december 1969. Men det fik først betydning fra 1970.

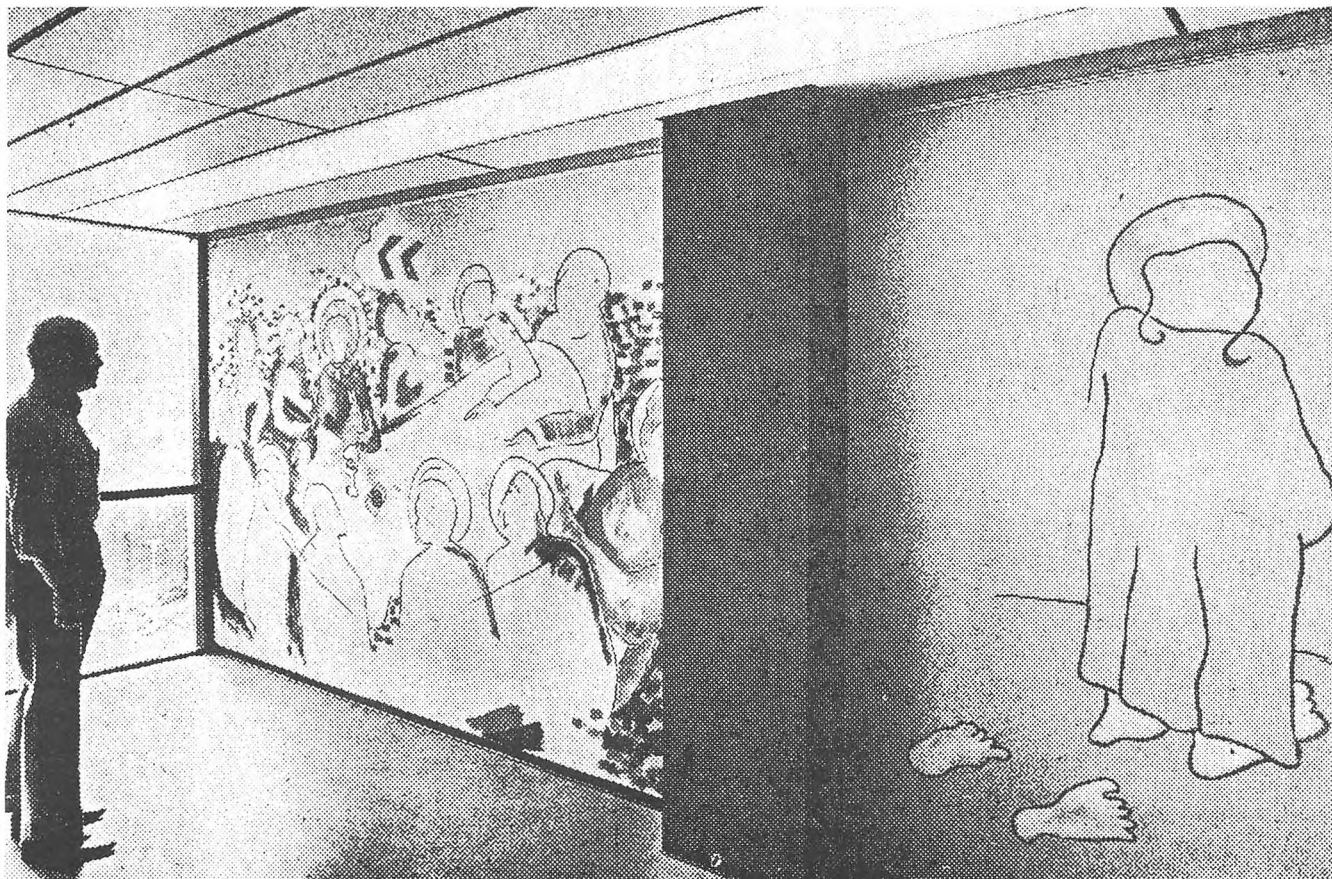
Hvordan passede Vestre Borgerdydskole så ind i dette billede? Skolen havde haft sit hjem i Helgolandsgade siden 1893. Der var plads til 10-11 klasser; da rektor Hellner flyttede ud af rektorboligen, blev der plads til 13. Elevtallet var ikke stort, ca. 250 elever. Det var en drengeskole; helt rigtigt er det nu ikke, fordi man fra 1957 havde optaget piger i det nysproglige gymnasium; men man optog kun få piger. Man begrundede det først og fremmest med et toilet- og gymnastiksproblem. Pigerne måtte dele toiletter med lærerne; og der er som bekendt grænser for, hvor mange kunder selv et velfungerende toilet kan betjene i et frikvarter (toiletbesøg i timerne var et næsten ukendt begreb), og gymnastiktimerne for pigerne måtte placeres enten fra 8-9 om morgenen eller fra 14-15 om eftermiddagen. Der skulle nøje passes på, at alle drengene var væk, inden pigerne tog omklædningsrum og sal i brug. Pignernes begrænsede "indtog" på skolen betød også, at der nu nødvendigvis måtte være mindst én kvindelig lærer på skolen, nemlig en lærer i idræt for piger. Reelt blev antallet fordoblet, idet fhv. rektor Antoinette Dickmeiss fortsat og indtil 1965 underviste en del klasser i matematik (lærermanglen), men indtil Kir-

sten Tingleffs ansættelse i fast stilling i 1964 var kvinder henvist til timelærerstillinger. Rigmor Skaarup Knudsen sørgede i mange år ved morgen- eller sene eftermiddagstimer for at få motioneret skolens piger.

Ved optagelsen af piger i 1957 fordelte elevtallet sig iøvrigt med 121 elever i gymnasiet, 111 i mellemskolen og 11 i realklassen. Selv om skolen var lille, havde den alligevel samme balance som det, vi tidligere har omtalt som den typiske gymnasieskoles. Til sammenligning kan anføres, at tallene i 1969 var 218 i gymnasiet og 64 i realafdelingen (og i alt 34 piger). Når mellemskolen og realafdelingen talmæssigt fyldte så relativt meget, skyldtes det ganske simpelt, at man pressede mange ind i klasserne. De små lokaler i Helgolandsgade kunne godt få 30 elever presset ind - det kunne give visse "pakkingsproblemer", f.eks. måtte vi i nogle lokaler stryge det normale startsignal på en time: at alle rejste sig op; der var ikke plads til så store fysiske udfoldelser. Det kan tilføjes, at den elev, der i en sådan klasse havde fået sig placeret strategisk godt, praktisk talt var sikret mod at blive kaldt til tavlen ret mange gange i løbet af et år. Der gik for lang tid med det.

Denne ordning med at rejse sig op ved undervisningens start hørte vist fuldstændig op i 1970. Den blev af mange opfattet som en autoritær start på en time; af andre blot som en praktisk foranstaltning, der skulle markere, at nu var alle klar til at begynde undervisningen. I de større lokaler, der blev taget i brug i 1970, og hvor katedret ikke var placeret på en forhøjning, og hvor bordene kunne opstilles på forskellige måder, hørte den ikke rigtig hjemme, i hvert fald ikke uden et vist autoritært træk. Tilmeld var der åben plads ved dørene, så det var let at se, når læreren kom ind, og så kunne man jo bare gå i gang med arbejdet, og det gjorde man.

Lærerpersonalet var meget stabilt, omkring 20 lærere. Enkelte udskiftninger fandt sted, men som helhed var der stabilitet på lærersiden. Som rektor Sikjær i 1960 blev lektor Johansen i 1962 hentet ud til et professorat på lærerhøjskolen, og som tidligere blev enkelte af skolens lærere hentet ind til tjeneste i gymnasiedirektoratet; det gjaldt Frans Handest, der var fagkonsulent i matematik 1962-67, og Poul Kjeldsen, der var undervisningsinspektør 1966-71; de bevarede en trediedel af deres undervisningstimer her på

*Lektor Bent Anker-Møller var initiativtager til udsmykningen af gangene. Her betragter han Finn Hjortkærs version af Nadveren.
Foto Erik Gleie. Politiken 27/8 1973.*

skolen, de øvrige timer måtte læses ved vikarer. Her lå skolen godt placeret - studenter og universitetslærere befandt sig i nærheden og var interesserede i at tjene en skilling, enten til studierne eller oven i den normale løn.

Lektor Johansen var det vanskeligt at finde en afløser for; der var ingen cand. mag'er med tysk som hovedfag ledige, men her muliggjorde en af nødløsningerne, at Tonny Melsvik kunne ansættes. Han havde taget hovedfagseksamen i tysk, var ikke kommet i gang med bifaget, og han lod sig lokke og blev ansat som etfagskandidat - og er som be-

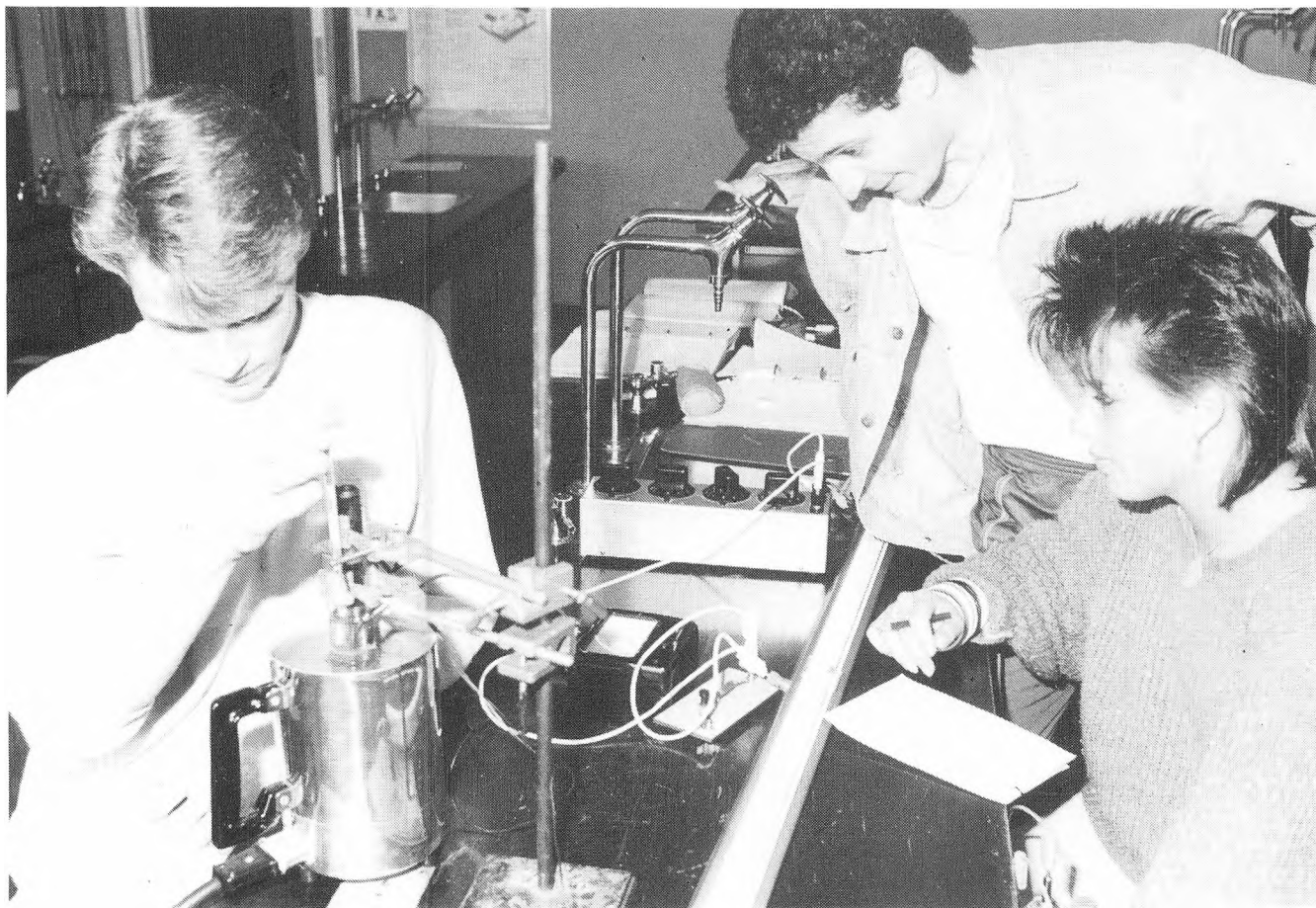
kendt blevet her siden. Det var det nærmeste, skolen kom lærerkraftmangelen - nødplanen i 1969 med de 31 lektioner om ugen fik kun den betydning, at man skulle bruge lidt færre vikarer, og at overtimetallet for lærerne blev reduceret en smule.

Lektor Harboe måtte i 1966 tage sin afsked på grund af alder. Når han skal nævnes i denne sammenhæng, der ellers ikke skal være en lærerbeskrivelse, skyldes det, at han sammen med Carl Madsen nok var den lærer, der kraftigst talte mellemskolens og realklassens sag. Særlig i de år, hvor

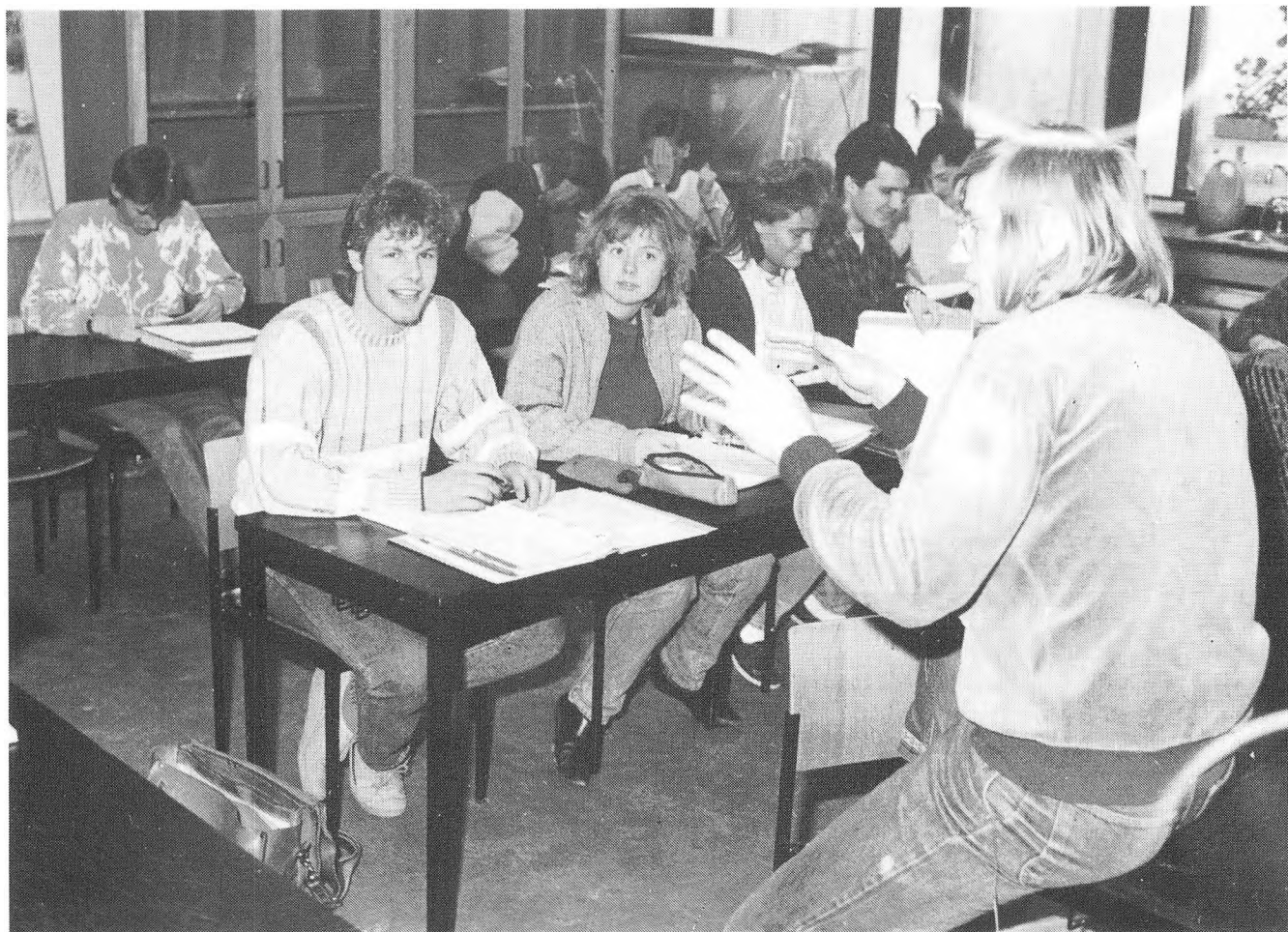
gymnasieafdelingen voksede, vogtede de meget over, at også de yngste elevers interesser blev varetaget. Carl Mad- sen, skolens eneste seminarieuddannede lærer, der var ble- vet lektor, var rektors stedfortræder og øvede som sådan og som skolens administrative inspektør stor indflydelse. Un- der rektor Hellners sygdomsperioder fungerede han som rektor - og i en af disse funktionsperioder døde han pludsel- lig 4. marts 1969 (se skolens årsskrift). Lektor Waldemar Pedersen trådte i hans sted og fungerede som rektor, indtil jeg tiltrådte i august 1969.

1960'erne bragte - trods den tilsyneladende ro og stil- stand - flere fornyelser i Helgolandsgade.

Som tidligere omtalt havde folketingset besluttet, at alle egnede elever skulle optages i gymnasiet. Der skulle skaffes plads til alle. Møn gjaldt det samme for elever, der søgte studenterkursus? Skulle man afvise modne menne- sker, der efter nogle år i det praktiske liv havde fået lyst til at tage studentereksamen på kursus? Spørgsmålet blev ak- tuelt i 1963, hvor alle studenterkursus ved afslutningen af sommerferien var fyldt til mere end sidste plads. Og der var

Fysikundervisning 1986.

Per Geckler 1987.

stadig egnede, der ikke var kommet ind. I folketingets sommerferie er det jo "stof" til aviserne. Det kunne man da ikke acceptere. Forsiderne fik imidlertid kun stof til dette emne et par dage, så var alle blevet optaget på kursus. Der er få skriftlige kilder til disse hændelser; man har brugt telefonen. Undervisningsminister K. Helveg Petersen og direktør Sigurd Højby kontaktede rektor Hellner på Vestre Borgerdyd. Han sammenkaldte øjeblikkelig hele persona-

let, der bakkede ideen op, og Vestre Borgerdyd husede i et år studenterkursus. Enkelte af skolens lærere påtog sig undervisning om aftenen, nogle vikarer blev hentet ind, og skolens nye pedelpar fra 1962 (efter pedel Frantzens afsked) Anna og Børge Vest fik ekstra lange arbejdsdage. De købte for øvrigt et ekstra stort køleskab for at kunne sælge sodavand til kursisterne (og lærerne kunne få afkølet mælk til frokosten), og da kursisterne i 1964 flyttede til det

nye Toftegård statskursus, fortsatte familien Vest med sodavandsalget ved indgangen til pedelboligen, indtil de overtog kantinen på Sjøelør Boulevard i 1970. Oprettelsen af det nye studenterkursus blev således umiddelbar årsag til fornyelse til gavn for eleverne.

Måske blev det også årsag til en anden fornyelse. Oprettelse af nye grene i gymnasiets 2g.-klasser begyndte i 1964 - det nye var dengang den naturfaglige gren og oprettelsen skete udelukkende på de store gymnasier. Der skulle jo kun være tilbud særlige steder. Og så dukkede den naturfaglige gren op på V.B. i 1965, på en lille skole med kun 38 elever på den matematiske linie i 2g. Det ligger snublende nær at øjne kombinationen: skolens lynhurtige hjælp til ministeriet - som fra dadel og ris p.g.a. manglende forudseenhed m.h.t. kursister fik ros og anerkendelse p.g.a. handlekraft og beslutsomhed - og ministeriets tak for hjælpen ved oprettelsen af den naturfaglige gren på en lille skole, der på grund af udflytningen fra storbyen og oprettelsen af gymnasier i omegnen havde svært ved at tiltrække elever. Lektor Frede Lauritzen kom på efteruddannelseskursus og var i øvrigt til sin afsked i 1970 nøglepersonen på den naturfaglige gren.

Også på anden måde havde Frede Lauritzen været en central figur. Fra 1937 til 1970 var han leder af rejseklubben, som han selv havde taget initiativet til. Før turismen satte ind, tilbød rejseklubben interesserede elever mindst én årlig oplevelse i form af en udenlandsrejse, ja, man var faktisk startet nogle år før 1937; her blev virksomheden kaldt skolerejser. Elever kunne opleve skiture i alperne eller i Sverige, besøge italienske byer, indvi vejen over Grossglockner osv. Rejserne var planlagt med omhu og skulle sikre eleverne en oplevelse samt give dem en erkendelse af, at der var værdier at hente uden for landets grænser. Mange elever har fået virkelig gode oplevelser gennem denne aktivitet. Selvfølgelig blev klubben også kritiseret. Det var kun for dem, der havde råd - og for at tilfredsstillte læreres rejselyst, sagde kritikerne. Der kan måske have været noget om snakken, men så må det i denne sammenhæng erindres, at der blev vist stor opfindsomhed, og der blev lagt konstruktive evner for dagen, når elever viste rejse-længsel, men ikke havde råd. Og i Klaus Rifbjergs bog "Tak for turen" mærker man bag alle "spidserne" en

varme og glæde. Der kan ikke herske tvivl om, at rejseklubben i mange år var et af de vigtigste kendetegn ved skolens profil.

Et andet kendemærke ved skolen (som for Schneekloth) var håndboldspillet. Carl Madsen havde været en af initiativtagerne ved spilllets indførelse her i landet, og han, Harboe og Waldemar Pedersen havde en særlig evne til at vække elevernes interesse for og til at udvikle deres evner i dette spil. I de år, hvor V.B. kunne have eleverne i 7 år, var skolen altid med i de afgørende turneringskampe for gymnasieskolerne. Det betød intet, at der var et lille rekrutteringsmateriale - man kunne klare sig alligevel. Efter mellem skolens bortfald begyndte det at knibe - så fik de store skoler også deres chance.

Et tredje banner var elevforeningen "Brage", stiftet i 1874 - og indtil slutningen af 1960'erne en forening af særlig art. Den ville som rejseklubben udvide horisonten - og man kan i tilbageblikkets perspektiv imponeres over at se de vidtgående elevinitiativer - også efter at fællesarrangementerne havde holdt deres indtog i 1961. Et blik i programmet 1963-64 vil vise, at der blev holdt aftener med møder, film, diskussioner om Grønland, "Brigitte Bardot", folketingspolitikere diskuterede, kampagnemøde, foredrag om "Jazz, Sex og Sødme", opvisning i jazzballet, teaterforestilling, foredrag om modernismen, om "én Verden", Afrikas problemer og et besøg af en hypnotisør. Prøv at tælle op og læg dertil Bragerevyen ved juletid, en tradition, der endnu eksisterer, samt endnu et par fester. Imponerende.

Lægger man dertil, at 2g. normalt opførte en skolekomedie hvert år i december måned, får man et billede af den store aktivitet. Skolekomedien blev instrueret af en af lærerne: "Melodien, der blev væk", "Du skønne Ungdom", "En inspektør ringer på", "Frokost på slagmarken", "Den skaldede sangerinde", "Musefælden" osv. Ragnar Bonnichsen, Ove Gjaldbæk og Poul Kjeldsen har tilbragt utallige timer med elever under forberedelsen af disse festforestillinger, der til forskel fra de klassiske tragedier altid blev opført to gange, en gang med efterfølgende bal, en gang med efterfølgende spisning. Altid med succes. Men timerne inden; ja, det var for deltagerne bare "sagen"; der kom man ind på hinanden, lærte helt nye sider og talenter

EDB-undervisning 1987.

at kende og følte den værdi og varme, et ægte samarbejde giver.

2. Flytningen til Sjælør Boulevard.

1960'erne var som sagt en ekspansionsperiode for gymnasieskolerne; der var 'run' på dem. Men selv opgangsperioder kan godt give enkelte skoler problemer.

Vestre Borgerdydskole havde ved sin placering ved Hovedbanegården et spredt opland. Der var gode trafikale muligheder for at komme til skolen. Denne fik sine elever fra den indre by, Vesterbro og det indre Frederiksberg, dertil en del elever fra Amager, Hvidovre og Rødovre.

Men 1950'erne og 60'erne (samt de følgende år) viste en stor befolkningsflytning. Storbyen blev forladt af stadig flere indbyggere (Københavns befolkning toppede i 1950

med over 760.000 indbyggere og nåede i 1986 ned på ca. 480.000), og det var fortrinsvis familier med børn, der flyttede ud til forstæderne. Og hvad var mere naturligt, end at man så begyndte at bygge gymnasier dér. Gladsaxe kommune lagde ud med opførelsen af Gladsaxe gymnasium i midten af 1950'erne. Rødovre og Virum statskoler fulgte efter i 1957, Ballerup og Søborg kom i starten af 1960'erne, Tårnby i 1966 og Vallensbæk i 1969. Det fjernede kunder fra de gamle skoler, og man kunne se i øjnene, at der ikke fortsat kunne være elever til de eksisterende gymnasier. Hvis alle skoler skulle overleve, måtte nogle af dem flyttes væk fra det indre København. Østersøgades gymnasium flyttede til Gentofte, Marie Kruse til Farum for at tage de private gymnasier først, Schneekloth kom til Brøndbyerne (1969), mens Nørre G. og Vestre Borgerdyd flyttede til udkanten af Københavns kommune. Sådant mente man at tilgodese regionerne bedst. Planerne om vores skoles placering havde konkret form i 1962, men allerede rektor Sikjær var i midten af 50'erne gået i gang med forberedelserne. Han var i det hele en af dem, der havde en evne til at forudse problemerne, før de reelt opstod. Han var standset op ved de arealer, hvor skolen nu har sit hjemsted, og som i hvert fald var bestemt dertil senest i 1962.

Der var mange grunde til, at skolen kom til at ligge netop her. Københavns kommune var interesseret i at bevare V.B. og Nørre G. i kommunen (man opererede en overgang med at flytte Østre Borgerdyd væk fra kommunen). Herfra kunne man betjene det ydre Vesterbro, Valby og Sydhavnskvarteret; takket være Sjællandsbroen kunne elever fra Amager fortsat have let adgang til skolen, og endelig kunne skolen bevare sin meget nære kontakt til skoler og elever i Hvidovre kommune. Dertil kom, at Køge Bugtbanen, der var planlagt til indvielse i 1970, kunne muliggøre det for elever langs banelinien at få nem adgang til en gymnasieskole. Grundlaget i Københavns kommune syntes også solidt; man havde planlagt endnu en kommuneskole i kvarteret, nærmere bestemt på Sjælør Boulevard 135, idet kvarterets skoler var overfyldte, og det planlagte nybyggeri på Sjælør Boulevard (de gule huse), der også skulle indbefatte et butikscenter ved den kommende Sjælør station, ville yderligere bringe elever hertil (planerne om at flytte Sct. Annæ hertil er en senere historie; sådanne forestillin-

ger eksisterede ikke, da man besluttede at placere V.B. her).

Endelig kan man som kuriosum nævne, at der var en indre logik i placeringen på Sjælør Boulevard. Vejen er på strækningen fra Carl Jacobsensvej til Vigerslev Allé en ret ny gade, fra begyndelsen af 60'erne. Den løber langs Vestre Kirkegård, som ligger 2-3 meter højere end vejen. Langs skolens vestside kan vi også se, at villaerne på Bjørnsonsvej befinder sig et tilsvarende antal meter over skolens niveau. Det skyldes, at man omkring 1890, da man planlagde bebyggelsen omkring hovedbanegården, ønskede gadeniveauet hævet over jernbanen. Derfor hentede man jord til at fylde op på det indre Vesterbro - og noget af den jord hentede man netop herude. Vi har også en 'forkert' nummerring af husene på Sjælør Boulevard. Det er en af de få gader i København, hvor begyndelsesnummeret ikke ligger i den ende, der er nærmest Kgs. Nytorv, og det skyldes ganske simpelt, at gaden er anlagt fra Sjæle-øret indad mod byen og først fik sin endelige udstrækning for ca. 25 år siden.

Skolen fik kgl. bygningsinspektør Sv. Eske Kristensen som arkitekt, og han var allerede i fuldt sving i 1966. Som led i ministeriets daværende byggeprogram skulle skolen opføres efter fagklassesystemet, som var en blanding af en fiks, måske endda en god idé og en økonomisk fortrinlig løsning. Fra gammel tid havde fysik, kemi, biologi, geografi, musik og idræt deres faglokaler. Når eleverne skulle have disse fag, forlod de deres hjemmeklasser for at komme til faglokalet, der selvfølgelig var indrettet, således at faget fik de bedst mulige arbejdsvilkår: størrelse, apparatur, inventar osv.. Men hvorfor skulle ikke alle fag have det på den måde? Det var da egentlig kun en naturlig ting; hvorfor skulle f. eks. historielæreren slæbe rundt på bøger og historiske kort, når geografilæreren havde sine ting lige ved hånden? Og hvad var mere naturligt, end at matematiklæreren fik rigelig tavleplads til rådighed, og at sprogfagene fik både ordbøger, opslagsværker og litteratur ud i lokalene? Det kunne da kun befordre den mere laboratiemæssige undervisningsform.

Ordningen havde tilmed en økonomisk fordel; man udnyttede skolen bedre; der stod mange tomme lokaler rundt om i bygningen, når klasser var i faglokalene, og man kunne fjerne det "vandreklassesproblem", der var op-

stået på mange skoler, hvor enkelte klasser ganske simpelt ikke havde hjemmeklasser, men "vandrede" fra lektion til lektion til de klasser, hvis elever var i faglokale. Og vandreklasserne lavede altid rod i klasserne, sagde eleverne i hjemmeklasserne. Nu blev alle klasser på en måde vandreklasser; det krævede noget større fællesarealer; men centralgarderoben og kantinen var billige i indretning og kunne sammen med den store samlingsal blive mødestedet for skolens elever på tværs af klasser og klassetrin. Det viste sig da også i praksis, at de skoler, der blev indrettet efter fagklasseprincippet, kunne rumme flere klasser end forudset, og sådanne gevinster er jo aldrig uvelkomne. Om denne indretning så var en fordel for skolens elever i det

daglige, er en anden sag. Den drøftede man ikke. Det er mit indtryk, at elever godt kan lide at vide, hvor de hører til. Det er rart at vide, at der er en bestemt plads, beregnet lige netop til én. En sådan plads fik man ikke i dette system - man overvejede vist ikke den side af sagen.

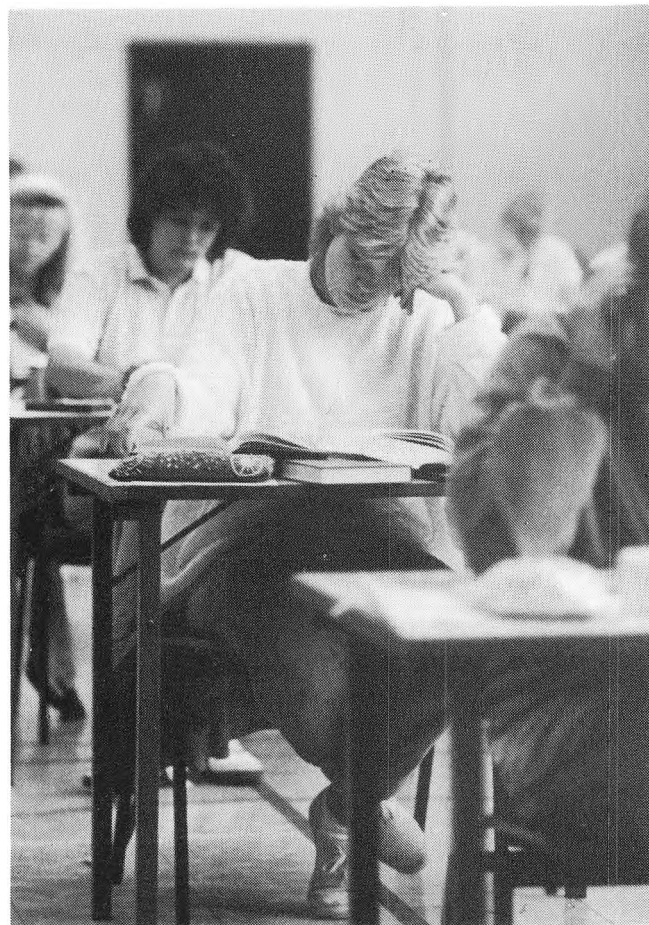
Gymnasiebyggeriet i slutningen af 60'erne var stort, og det var sat i system. Roskilde katedralskole og Vallensbæk statsskole, der begge havde kgl. bygningsinspektør Preben Hansen som arkitekt, skulle foretage visse fællesindkøb af byggemoduler, døre, ventilationssystemer, inventar mv. sammen med Schneekloth og Vestre Borgerdyd, som havde Eske Kristensen som arkitekt. Det gav billigere priser og færre manøvrer muligheder ved uforudsete ting

Idrætsdag sept. 1986.

undervejs i byggeriet. Roskilde, Vallensbæk og Schneekloth blev alle færdigbyggede i 1969, og da ministeriet (VKR-regeringen) besluttede, at der skulle foretages besparelser på V.B. - det drejede sig om et par hundrede tusind kr. - var gode råd faktisk meget dyre. Der var nemlig ved fællesindkøbene disponeret over næsten alle penge på forhånd. De eneste steder, man kunne spare det ønskede beløb uden at begå kontraktbrud, var overfladen på boldbanerne og belægningen på taget af skolebygning og centralgarde-robe. Der sparede man så, og det viste sig i det lange løb at være kostbare besparelser. Boldbanerne var direkte farlige at benytte - og taget blev ganske simpelt utæt. Kombinationen med asfalt oven på tagpap er dårlig; asfalten ødelægger tagpappet; derfor har man så atter lagt tagpap ovenpå asfalten. Det har været kostbare reparationer. Istandsættelsen af den ene boldbane (1982) var mere kostbar end den samlede besparelse i 1970.

Ellers må man konstatere, at Eske Kristensen løste sin opgave godt. Det var et solidt byggeri, dertil en spændende kombination med nye materialer. Afstandene i bygningen blev rimelig korte, lokalerne var store og lyse, rimelig godt isolerede og ventilerede. Først en senere tid afslørede, at alle termoruder var dårligt fabrikerede og forkert sat på plads. Staten har ikke villet bruge penge nok på at udbedre dette, ligesom man ikke har villet bruge penge på maling og dermed en ordentlig vedligeholdelse af bygningen. Det kan ikke falde tilbage på arkitekt eller skole. Derimod kan man nok undre sig over, hvad man har tænkt sig med cykelkælderens størrelse, placering og adgangsforholdene til den. Hvis man tænker sig kælderen fyldt med cykler, kan man få ca. 250 cykler pakket ind i rummet (jævnfør antal elever i Helgolandsgade); alle skal passere en smal dør og en i oprindelig udførelse meget sælsom rampe; knallerter, som var "in" o. 1970, var der ikke beregnet plads til. Det er forklaringen på de håndtegnede felter i bilkælderen. Endelig kan man undre sig over, at så stor en skole er placeret på så lille en grund, at man har måttet give dobbelt dispensation til byggeriet: man har givet dispensation for at bygge for nær skellet til naboerne i vest, nord og øst, og man har fået tilladelse til at udnytte grunden med for megen bebyggelse. Der er ingen kilder, der kan give nogen ordentlig forklaring på spørgsmålet. Den mundtlige overlevering, jeg har fået,

Eksamen 1986.

fortæller følgende, hvoraf noget er ubestridelig sandt, andet kan være det: Skolen skulle efter datidens regler finansieres på den måde, at staten dækkede 75% af udgifterne, kommunen de 25%. Da bygningsudgifterne var anslået og vedtaget, fortæller overleveringen, at kommunen derpå målte så stort areal op, at det kunne dække dennes andel af de samlede udgifter. Derved fik skolen det begrænsede areal. Om overleveringen er rigtig, kan ikke afgøres; men arealet blev urimeligt lille, og man kom for let om ved flere

problemer; f.eks. er det fortsat uklart, hvem der ejer adgangsvejen til skolen. Pergolaen er vores, men adgangsvejen? Da skolen startede herude i 1970, var der ingen. Vi traskede bogstavelig over stok og sten og igennem mudderpøle. Den vej, man anlagde i 1971 i forbindelse med opførelsen af parkeringshuset og de sidste af de gule beboelsesejendomme, havde skolen ikke på sit budget, og det var uklart, hvem der skulle rydde den for sne; men den blev ryddet, når vi tog fat. Vejen var imidlertid så skrøbelig, at den dårligt kunne bære de tunge lastbiler, der leverer varer til skolen. Den brød sammen i løbet af 70'erne, og det var umuligt at få den ordentligt repareret, fordi ingen ville vedkende sig ejerforholdet. Da den endelig blev gjort ordentlig i stand, betalte staten regningen - under protest. Vejen er blevet særdeles solid.

Skulle man undre sig over den højst sjældne og ejendommelige placering af riste og kloakdæksler i den forreste skolegård, har det såmænd også en logisk forklaring. Alle dæksler var nemlig efter de oprindelige tegninger placeret, således at de ikke kunne ses. Hele forgården skulle nemlig være et stort grønt område - uden biler - og alle dæksler skulle derved blive usynlige. Men der er bygningsvedtægter med forskrifter for antal af parkeringspladser og brandvedtægter med krav om adgangsveje; derfor blev gården stort set en stengård. Dækslerne var imidlertid placeret; de lå, hvor de nu ligger. Skulle man endelig undre sig over, at skolen i 15 år havde en skæv flagstang, hang dette sammen med, at flagstangen blev sat for tidligt op og var hypermoderne i sin konstruktion. Den var ved et simpelt led sat fast i en cementklods, så den skulle pr. definition være let at lægge ned, når flagsnoren skulle udskiftes, eller der blev vrøvl med fundamentet. Men dels havde man ikke fået en tilstrækkelig stor cementklods i jorden, dels havde man fået anbragt klodsen forkert. Man havde nemlig glemmt, at der skulle køres sten og sand og lægges fliser, så det smarte led, der skulle gøre alt lettere, kom til at ligge ca. 30 cm. under fliseoverfladen; derfor kunne flagstangen ikke sådan lige justeres, så den kom til at stå lodret. Der blev gjort et par billige forsøg på at rette dette; de holdt hver gang, indtil vi havde fået et stormvejr. Men da Københavns Kommune gav os et nyt flag - det var den 30. december 1985 - blev flagstangen bragt i sikker og lodret balance.

Det var spændende, sjovt og udfordrende at komme til noget nyt. Vi glædede os. Det var dog en stress-periode, vi skulle igennem. Det var besluttet, at bygningen i Helgolandsgade skulle bruges til studenterkursus fra 1. august 1970, så vi skulle bare se at komme ud. Og tidsfristerne for aflevering af de forskellige arbejder blev ikke overholdt. Det er der jo intet sensationelt i. Men der var den ubehagelighed for os, at vi skulle væk fra Helgolandsgade, og det offentlige havde lige sat en offensiv ind, for at få tidsfristerne respekteret. Nu skulle priser og frister holdes, ellers vankede der dagbøder. Det gjaldt altså bare ikke V.B., som var den sidste skole, der blev opført uden dette system. Da de fleste af firmaerne var engageret i nyt byggeri andetsteds med de nye klausuler, foretrak de ofte at lade håndværkerne gå til det nye byggeri og lade vores ligge. Det var der set fra deres side da også rimelig fornuft i. Vi pressede meget på. Bønner og trusler. Familien Vest blev overtalt til at flytte ind i den færdiggjorte pedelbolig 1. maj - vi flyttede skolens samlinger ud i juni, under og efter eksamen. Nogle af samlingerne blev sat på plads i færdiggjorte lokaler, andre blev placeret på gulvet i næsten færdiggjorte lokaler. Sommerferien gik med bygge- og forligsmøder - i forsøg på at få tingene til at glide, og det lykkedes da også at få linoleumsfolkene til at arbejde over til sidst. De havde ellers forladt arbejdet, fordi de ikke ville finde sig i de urimelige arbejdsvilkår, de fik - hele tiden at skulle rydde op efter de andre håndværkere for selv at kunne komme til. Det blev efterhånden klart, at vi ikke kunne komme igang til tiden. Gelændere til trapperne manglede, og selv om sikkerhedsudvalg ikke var oprettet, udskød vi starten en uge; men så kom vi igang med skoleåret 1970/71, og det var en dejlig fornemmelse at få elever og lærere ind i bygningen og få skolelivet igang.

Vi var allerede begyndt at tage skolen i brug, før byggeriet var færdigt. Vi holdt translokation i den store sal i juni. Den var færdig, og flyglet havde været med det første flyttelæs herud; håndværkerne holdt fri om lørdagen, så der var tilmed ro. Nogen festlig forestilling var det nu ikke, selv om solen skinnede. Studenterne ville ikke have studenterhuer på - de ville ikke have eksamensbeviserne overrakt. Det var for højtideligt. Det var en mærkelig oplevelse at gå langs et par bænkerader og række kuverter ud; men sådan

blev det. De fik heller ikke en munter køretur i den ellers glade by.

Det var et udslag af ungdomsoprøret fra 1968, vi mødte her. Det kom ellers meget langsomt ind i gymnasieskolen. Det var startet i det små med, at man strøg den daglige morgensang. Det var gammeldags, og der var noget indoktrinerende i, at man sang en salme eller fædrelandsang. Det har givet en senere tid problemer, for det var nu godt nok, at hele skolen samledes hyppigt, og det er rart at synge en fællessang. Ellers gav oprøret sig udslag i, at det lange hår dukkede op hos drengene, cowboy-tøj blev lidt af en uniform, pandebåndet var på vej til det, og der var til løb til endnu en ting: bare fødder. Ikke at det i sig selv føltes særligt skadeligt eller oprørsk, men det var noget tosset noget, fordi det faldt sammen med, at København blev en mindre ren by. Fortove og gader modtog stadig mere henkastet affald, deriblandt flasker, og knuste flasker og bare fødder er en rigtig dårlig kombination. Denne side af oprøret blev da også ret tidsbegrænset.

Måske hørte "Brages" overgang til kun at være festarrangør sammen med ungdomsoprøret; man kunne ikke være "finkulturel" i fritiden; måske kunne det også hænge sammen med, at mange af temaerne fra de tidligere "Brageaftener" nu blev taget op i skolens fællestimer.

En ny side af oprøret viste sig, da vi i september-oktober 1969 havde den første akademikerkonflikt. Som led i bekæmpelsen af manglen på gymnasielærere og som led i et forsøg på at skabe en fællesakademisk lønramme havde man i 1960'ernes begyndelse lavet ændringer i lærernes ansættelsesforhold. Alle lærere havde indtil da været tjenestemænd; nu kunne man vælge ansættelse som tjenestemand eller på overenskomst; det sidste gav en højere løn, men knap så stor ansættelsessikkerhed; men hvad betød det sidste i en periode, hvor man var en efterspurgt vare? Snart kunne man kun blive ansat på overenskomst. I forsommeren 1969 vedtog man en ny tjenestemandsløve, hvor man fra statens side søgte at gøre sig konkurrencedygtig med det private erhvervsliv, hvad lønninger angik. Løven trådte i kraft 1. juli 1969. Denne lov trak naturligt nok også spørgsmål for de overenskomstsatte med sig. Og her stod man med et problem - hvem skulle forhandle på disses vegne? Hvem havde forhandlingsretten? Det var

egentlig det, konflikten drejede sig om, og så selvfølgelig nogle løntal. Da staten nægtede at forhandle direkte med de overenskomstsatte, fordi organisationen ikke var forhandlingsberettiget, foregik konflikten på den måde, at en række overenskomstsatte akademikere sagde deres stillinger op - punktopsigelser - og organisationen betalte dem så løn i konfliktperioden. Vestre Borgerdyd var udtaget som "punkt", og de daværende 4 overenskomstsatte lærere måtte sige deres stillinger op; de måtte forlade deres arbejde, og deres timer måtte ikke læses af andre. Nogle klasser kunne mærke det meget, andre slet ikke. Men det blev hurtigt klart, at der var elever, der kunne se, at de kom bagud i deres læsning, at konflikten ramte dem, og de ville handle.

September måned kan være lidt af en politisk agurketid for pressen, så den opsøgte nyheder. Men eleverne var også interesserede i at aktionere, og der gik mange rygter om sælsomme foreteelser andre steder i landet. Eleverne fik stillet gymnastiksalen til rådighed for at se, om de kunne skabe fodslag. Det var svært. Derefter dannede et udvalg sammen med mig en komite, og vi fandt på den løsning, at vi ville holde et pressemøde i spisefrikvarteret næste dag; temaet skulle være, at eleverne ville have deres lærere tilbage og have undervisning i alle timer; de gik i gymnasiet for at få en uddannelse. De følte det helt tosset, at de ikke kunne blive undervist, fordi lønningsministeren ikke kunne finde ud af at forhandle med rette vedkommende. Vi lavede beregninger over, hvad det kunne føre til økonomisk og uddannelsesmæssigt for eleverne, hvis konflikten ikke blev afblæst. Det var selvfølgelig kun elever, der deltog i pressemødet. Der kom nu ikke så mange journalister, men nogle af de vigtigste, deriblandt TV-avisen. Vi "kom på" med et 5 minutters indslag først i TV-avisen samme aften. Kåre Mortensen (2z) forelagde problemerne roligt og sagligt (hvis man kan det i den situation), og det havde en ikke ringe effekt, da klokken ringede til time. Da afbrød eleverne konferencen, fordi de måtte se at få den undervisning, de kunne få. De ville selvfølgelig være til rådighed næste frikvarter, hvis der var interesserede journalister, hvad der selvfølgelig var. Det var ikke med utilfredshed, vi drøftede resultatet næste dag. Konflikten varede 5 uger. I tilbageblikkets perspektiv kom

der noget godt ud af den konflikt i elev/lærerforholdet. De havde arbejdet hver for sig om en sag, og de havde uden formalia arbejdet sammen - og de følte, at de havde vundet. Og det kunne de med en vis berettigelse.

Praktisk talt alle lærere flyttede med ud på Sjælør Boulevard. Kun Frede Lauritzen valgte at gå på pension lidt før tiden; men det skulle gå stille af. Kun i rejseklubben, der blev opløst, og ved et beskedent "Skål" ved en lærerfrokost måtte denne begivenhed markeres. 4 klasser i 3g, 3 i 2g, en anden og en tredje realklasse flyttede med, og 9 nye klasser skulle begynde på skolen efter ferien, 6 gymnasieklasser og 3 HF-klasser. Over halvdelen af skolens elever ville være nye, og det var ikke en ensartet flok. HF'erne var dengang en meget heterogen elevskare. Der var nogle elever, der kom direkte fra realklassen og 10. klasse. Der var mange, der havde været ude i erhvervslivet et år eller to; der var nogle, der havde været ude i mange år. Alderspræsidenterne var over 30 år og således ældre end nogle af de nye lærere. Gennemsnitsalderen var knap 20 mod gymnasiasternes 16. Med HF-uddannelsen fik vi også skolens første studievejleder, Tonny Melsvik. Han fik meget at se til; der dukkede et væld af problemer op: Skulle en 30-årig mor med 2 børn og egen gynækolog virkelig gå til undersøgelse hos skolelægen? Gymnasiasterne var barnlige, hvad skulle man gøre ved det? Kunne det være rigtigt, at man kunne vælge tilvalgsfag efter lyst? Ville de aftagende institutioner acceptere det? Kunne vi få alle tilvalg? Osv.

Det var noget vanskeligere med transporten hertil. Køgebugtbanen kom først igang i 1972, og afstanden til Valby station er lang, uendelig lang, når den skal tilbagelægges til fods ad Sjælør Boulevard, og det går op ad bakke, når man skal hjem. Elevrådet kom imidlertid godt igang og fungerede. Kantinen blev taget i brug, det var dejligt, men utilfredsheden meldte sig hurtigt; vareudbudet var for lille - man skulle kunne købe frugt, tobak, smørrebrød og varm mad. Der var HF'ere, der tog fat på at løse problemerne, da vi andre var skeptiske, og de organiserede "ekstra-salg". Varerne var gode, men efterspørgslen for lille; den var der et par dage, så ebbede den ud. Selv om 1970'ernes begyndelse var en velstandstid, var elevernes pengepunge for slanke. Frugt skal være frisk og skal ikke sælges med tab.

Rektor Appel uddeler eksamensbeviser juni 1986.

3. Perioden 1970-82.

Perioden var ikke de store reformår; der var mange tilpasningsproblemer; nogle af dem kunne tilmed virke gennemgribende. I 1970 blev 5-dagesugen gennemført. For gymnasiets vedkommende var det arbejdsmæssigt kun en lille ændring fra nødplanen med en enkelt time om ugen. I et større perspektiv var det imidlertid en vidtrækkende ændring af den danske skole. Folkeskolens undervisningstid blev ganske simpelt beskåret med 1/6. For en students

vedkommende vil det sige, at han/hun mistede et antal undervisningstimer, der svarede til to års undervisning.

Ændringen blev sløret med lidt kosmetik. Undervisningspligten blev fra 1971 udvidet til 9 år, og det kunne måske siges at være en bestræbelse på at give alle elever i folkeskolen en bedre undervisning, flere kundskaber og større indsigt i nogle fag; men der var ikke tale om meget mere end en ajourføring af 1814-loven med senere ændringer. Havde man nøjedes med en udvidelse af undervisningspligten til 8 år, havde der været tale om en klar forringelse. Ændringerne i HF- og gymnasiebekendtgørelser 1970-71 var først og fremmest justeringer under hensyntagen til det nedsatte timetal, og ser man nøje efter, blev kravene til elevernes selvstændige hjemmearbejde skærpet. Der blev nemlig ikke tale om en reduktion i pensum svarende til den nedsatte undervisningstid, og reduktionen i eksamenspensum blev heller ikke særlig omfattende. Man ville holde "niveauet". Det er muligt, at man gjorde det et par år. De første årgange efter 1970 havde jo også inden deres gymnasietid fået den fulde undervisning med 6-dagesugen i de første 9 skoleår, og de havde et godt grundlag at gå videre på. Men den reducerede undervisning i folkeskolen satte sine spor, ganske stille - og de friere undervisningsformer, der havde vundet indpas i 1960'erne, medvirkede til, at eleverne i gymnasiet og på HF mødte op med langt mere uensartede kundskaber end før. Overgangen til den gymnasiale undervisning blev vanskeligere både for elever og lærere. Mange elever begyndte at tale om det store spring fra folkeskole til gymnasium, og mange lærere om den afstand, de følte, der efterhånden blev mellem det, man fik udrettet i timerne, og bestemmelsernes krav.

Og alt dette skete, medens man i samfundet talte om den øgede fritid til alle. Arbejdstiden var i løbet af godt 10 år blevet nedsat fra 48 timer til 40 - og ferierne var blevet længere. Udbudet af ting og sager, der kunne påkalde interesse og fremkalde behov, var også steget betydeligt. TV, radio, stereo, elektronisk musik, rock, græsrodsbevægelser af forskellig art - og forbrugersamfundets masseudbud af varer, og her måske særligt, hvad der hørte ungdomsårene til. Der er ikke noget mærkeligt i, at man kunne føle sig usikker, og at mange kunne være i tvivl om, hvor de skulle lægge deres kræfter. Eleverne tog mere erhvervsar-

bejde end før; ved siden af de måske helt nødvendige bidrag til den samlede familiehusholdning var der brug for flere penge til øget forbrug, til udenlandsrejser, måske egen bolig. Og mindstelønnen til alle over 18 år øgede efterhånden efterspørgslen efter elevernes arbejdskraft.

Det kan i dag se ud til, at de unge blev sat under et ekstra pres fra o. 1970. Der var så forfærdelig meget, der trak, og som der skulle vælges imellem, og der var dårlig tid til at overveje, inden man foretog et valg. Derfor blev det undertiden slet ikke truffet. 5-dages ugen blev i hvert fald ingen lettelse for vore unge. Læseplanerne lagde faktisk et ekstra pres på dem, og samfundet og hjemmene gjorde det samme, fælles for alle: man gjorde det i den bedste mening eller uden at vide bedre.

Elevtilgangen til gymnasiet og HF under ét fortsatte med at stige. Gymnasiet/HF nåede i løbet af 1970'erne op over de 30% af en ungdomsårgang; det at fortsætte med en boglig uddannelse efter folkeskolen blev mere almindeligt, og rekrutteringen af elever var ikke begrænset til de hjem, der traditionelt eller pr. honnet ambition sendte deres børn til gymnasiet. Der var mange familier, der så deres første student i 1960'erne, og der var endnu flere i 1970'erne - 1970 dannede på ingen måde skel i den henseende. Der kom noget slinger i valsen efter oliekrisen 1973/74; tilgangen i 1974 var ikke helt så stor som de foregående år. Mange hjem har nok følt sig usikre. Oliekrisen kom da også til at sætte flere spor i skolen end vinterens lave indetemperaturer og savnet af det varme vand.

I første omgang viste det sig ved, at en del elever valgte at gå i 3. realklasse, før de meldte sig til gymnasiet. Det rettede sig nu hurtigt op igen. Mere afgørende var ændringen i tilgangen til HF; den havde hele tiden været stigende. Måske har friheden i valg af fagsammensætning spillet en rolle; man begyndte allerede da at tale om, at gymnasiet var for stift; måske har det toårige uddannelsesstilbud, der gav samme adgang som studentereksamen til de videregående uddannelser, tiltrukket mange - måske har det betydet noget, at ordet "selvstændighed" var en meget benyttet glose både i bekendtgørelser og undervisningsvejledninger på HF. Det er heller ikke afgørende. Det er det derimod at slå fast, at vi gennem HF-uddannelsen fik endnu flere unge til at tage en videre-uddannelse.

Men der kom en ændring her i midten af 1970'erne. En del af det hidtidige klientel svigtede de to-årige kurser. Og det var især de ældre studerende, der udeblev. Der er gode forklaringer på dette. For det første betød den række af HF-kurser, der blev oprettet rundt om i landet, at den kø af lidt ældre studerende, der eksisterede i 1960'ernes slutning, ret hurtigt forsvandt. For det andet ændrede beskæftigelsessituationen sig; fra august 1974 viste de månedlige opgørelser fra Danmarks Statistik, at antallet af arbejdsløse voksede. Der skulle nu ekstra mod og selvsikkerhed til at sige en stilling op og begynde en længere ulønnet uddannelse til et erhverv, hvis beskæftigelsesmuligheder i en senere fremtid også forekom usikker. For det tredje eksisterede der også mulighed for at tage HF-eksamen over en længere årrække, at stykke den sammen fag for fag - eller at nøjes med det eller de fag, man havde lyst til eller brug for. Enkeltfagskurserne, der var startet i det små, var blevet udbygget; de passede bedre til de lidt ældre årgange på tre måneder: de studerende kunne beholde deres job, mens de uddannede sig; de kunne tage uddannelsen i det tempo, der passede dem, og de kunne blive undervist sammen med jævnaldrende. Enkeltfagskurserne var en gevinst i det danske uddannelsesbillede, men det skal da indrømmes: de kom til at konkurrere med de ordinære kurser.

Endelig mistede den 2-årige HF-uddannelse måske lidt af sin pionerglans. Det smidige tilvalgssystem havde også sine skyggesider. De aftagende institutioner fik hurtigt opdaget, at der kunne tages "lette" og "tunge" HF-eksaminer; og med den voksende strøm af veluddannede unge kunne uddannelsesinstitutionerne tillade sig at være kræsne ved optagelsen af studerende. Man begyndte at stille krav om bestemte tilvalg for at godtage en HF-eksamen som adgangsgivende til visse uddannelser, og det kunne endda være sådan, at kravene om fagsammensætningen af tilvalg kunne være forskellig fra institution til institution. Det kunne f.eks. konstateres inden for sygeplejeuddannelserne.

Til sidst kan det nævnes, at det tog en del år at slå fast, at HF-uddannelsen ikke var en nem uddannelse. Frafaldet blev efterhånden meget stort, især blandt de yngre studerende, der i tvivl om egne muligheder for at kunne klare gymnasiet efter 2. real (9. klasse) valgte at gå i 3. real (10.

klasse) for derefter at gå på HF. Der var for mange af dem, der ikke kunne klare sig; skolerne har været for dårlige i deres vejledning, og rektorerne har været for usikre i bedømmelsen af disse elevers egnethed. De skulle have haft et bedre fagligt grundlag, inden de begyndte på HF-uddannelsen.

Nedgangen i søgning kan også have en sammenhæng med beskæftigelsessituationen inden for lærergerningen i folkeskolen. HF fik jo sit navn og sin delvise tilknytning til seminarierne, fordi uddannelsen først og fremmest skulle erstatte præparanduddannelserne og forberede eleverne til seminarierne. Og både i folkeskolen og på gymnasierne var man begyndt at ane beskæftigelsesproblemer.

Mens lærerne i 60'erne og i begyndelsen af 70'erne læste mange overtimer, og pensionister og studenter bistod dem for at få alle undervist, begyndte et stigende antal studenter fra 60'erne - godt hjulpet af den nye studieordning fra 1968 - at gøre sig færdige, blive lærerkandidater og melde sig som ansøgere til de ledige stillinger; og udviklingen gik hurtigt. Ved overenskomstforhandlingerne i 1973 blev der indført et loft for antallet af overtimer, og man begyndte at lægge en plan for afviklingen af dem, og allerede i 1975 var der et reelt arbejdsløshedsproblem blandt G.L.'s medlemmer; det gjaldt kandidater med næsten alle fag - kun matematik, fysik og kemi gav ikke beskæftigelsesproblemer. Perspektiverne var ikke lyse; studenterindtaget på universiteterne havde i mange år været stort, og så man længere frem, kunne iagttagere af statistiske tabeller se, at der kom en drastisk nedgang i fødselstallet i slutningen af 60'erne; denne nedgang ville naturligt sætte sig spor i fallende elevtal i folkeskolen, og selvfølgelig ville dette med usvigelig sikkerhed forplante sig videre til gymnasieskolen. Man talte her om 1982/83 som det skelsættende år. Men tilgangen til gymnasiet var fortsat stigende, klassekvotienten blev 28 hvert år, og man fortsatte ufortrødent med oprettelsen af nye gymnasier. HF havde derimod mindre søgning; her begyndte man allerede i 1976 at indskrænke nogle kursus til kun at have to spor; det var en dårlig løsning, idet den indebar, at det kun blev begrænsede tilvalgsmuligheder, man kunne tilbyde eleverne. I 1978 tog man sig omsider sammen og stoppede tilgangen til en række kurser; i det storkøbenhavnske område hele 8: Efterslægten, Herlev,

Nørre G., Sct. Jørgen, Schneekloth, V.B., Virum og Østre Borgerdydskole. Nu var det ikke alene de ældre årgange, der svigtede, men også de yngre. Måske kan den nye folkeskolelov fra 1975 have spillet en rolle her. Den afskaffede realeksamen og indførte i stedet folkeskolens afgangsprøver efter 9. og 10. klasse - og det kan se ud, som om hjemmene og erhvervslivet havde svært ved at acceptere dette. Usikkerheden om EFG/mesterlære kan også have spillet en rolle, ligesom den stigende arbejdsløshed kan have tilskyndet elevhjemmene til at lade deres børn søge den bedst mulige uddannelse, inden det endelige erhvervsvalg skulle finde sted, og en uddannelse, man kendte: gymnasiet.

Den stigende tilgang må i hvert fald skyldes andre faktorer end lysten til at begynde et videregående studium på universiteterne, de højere læreanstalter eller seminarierne. Her begyndte man nemlig at slå bremserne i. Man begrænsede adgangen til studierne. Hidtil havde en studenter- og en HF-eksamen givet umiddelbar adgang til de fleste studier. Nu indførte man i 1976 adgangsbegrænsning til lægestudiet, og fra 1977 blev der begrænsning i adgang til alle videregående studier. Man brugte ganske vist ordet "adgangsregulering" de første år, og måske med en vis ret, fordi man var i stand til at optage næsten alle studerende på en videregående uddannelse; det var bare ikke sikkert, at det var på den uddannelse, de studerende helst ville have. Man brugte elevernes eksamenskvalitet til at afgøre, om de kunne få lov til at studere, hvad de gerne ville. Det var i mangel af bedre; karakterskalaen var jo slet ikke udarbejdet med henblik på noget sådant; man har imidlertid endnu ikke kunnet finde noget bedre, derfor eksisterer ordningen stadig.

Denne adgangsregulering var med til at skaffe os den studievejlederordning, vi fra 1977 fik i gymnasiet. Ordningen havde virket fortrinligt på HF; her havde den oprindelig haft sin begrundelse i den heterogent sammensatte elevskare og tilvalgsproblematikken. Nu meldte noget af det samme sig i gymnasiet, elevernes baggrund havde ikke mere samme ensartede præg som før, grendelingerne var blevet langt flere end forudsat, og nu kom så dette, at beskæftigelsessituationen og adgangsreguleringen til de videregående studier ligesom fordrede en ekspertise på sko-

lerne, der kunne støtte eleverne dels i deres tilrettelæggelse af skolegangen her, dels i deres valg af fremtid efter afsluttet eksamen. Studievejlederordningen har været en stor gevinst for eleverne og skolerne. Det er der ingen tvivl om. Man kan sætte et spørgsmålstegn ved, om ordningen fungerer godt nok. En af forudsætningerne for, at vejledningen kan være god, er, at der eksisterer et tillidsforhold mellem elev og vejleder, dvs. de skal kende hinanden godt. Det kræver bl.a. også tid. Det er en god ting, at man er i gang med at lave en virkelig studievejlederuddannelse; det kan godt blive virkelig godt, hvis man vil følge denne uddannelse op med at afsætte rigelig tid til studievejledningen på skolerne. Ikke alene skal studievejlederne have god tid; eleverne skal også føle, at de har det.

Sammenfattende kan man om tiden op til 80'ernes begyndelse sige, at den nok var præget af en vis optimisme, og at man fortsat mærkede ekspansionen; men det var en optimisme, der var i aftagende, og det var en ekspansion af tidsbegrænset varighed. Dertil kom, at man gradvist kunne mærke det stramme på forskellige måder; der kom noget mindre bevillinger, især til vedligeholdelse af bygningerne, arbejdstidsforkortelsen i 1974 blev omsat til en forkortelse af lektionerne (igen ekstrabyrde på eleverne), fra 1975 kom for lærernes vedkommende oven i reduktionen af antallet af overtimer et reallønssald; det var ikke mere så velanskrevet at være ansat i det offentlige; der kom flere reguleringer af holdstørrelser i undervisningen; time- og fagfordelingen var nok fortsat et pædagogisk anliggende, men den fik mere og mere et hensyn til decimalregning på lærernes timetal inddraget; gymnasiet havde eleverne et kortere åremål, og man skulle konkurrere om elevernes interesser og kræfter med massemedier, erhvervsarbejde, politiske bevægelser, miljøbevægelser osv. i en tid, hvor det kunne synes, som om samfundet ikke rigtig havde brug for alle unge. Det blev efterhånden sjældent, at der kunne forløbe et år, hvor der ikke var aktioner mod politiske beslutninger, besparelsesforslag for skolen, begrænsning i uddannelsesstøtte el. lign. Det havde i nogen grad rod i den usikkerhed, der rent beskæftigelsesmæssigt opstod efter oliekrisen, og den mangel på politisk stabilitet, der kom til at råde efter decembervalget 1973; det var, som om man på uddannelsesfronten havde fået langt større

Peter Weincke ved flyglet. Translokationen 1986.

vanskelighed ved at finde den kurs, man ville styre efter.

På Vestre Borgerdydskole kan vi konstatere, at der skete en forrykning af en meget gammel balance - nemlig balancen mellem kønnene, og det skete både i sammensætningen af elevskaren og af lærerkollegiet.

Der kom piger i alle klasser; allerede i 1972 var der talmæssigt balance mellem kønnene, så kunne det vippe lidt - snart var det ene køn i et beskedent overtal, snart det andet. I begyndelsen af 70'erne var søgningen til det sproglige

gymnasium ganske stor - den nærmede sig i tal det matematiske, men nåede dog aldrig helt op; det var lige ved i 1973. I årene 1971-73 kunne vi hvert år oprette 3 sproglige og 3 matematiske klasser samt 3 HF-klasser. Så begyndte tilgangen til den sproglige linie at svigte. 1974 kunne vi oprette 2 sproglige og 4 matematiske klasser, og dette forhold mellem linierne har stort set holdt sig siden da. Da optagelsen af HF-studerende på V.B. blev standset i 1978, fik vi 4 sproglige og 4 matematiske klasser; men det var undtagel-

sen. Siden var fordelingen 3-5 den normale. Man kan studse over, at denne ændring i søgningsmønstrer kommer netop i 1974 - og at den har holdt sig siden. Det er påfaldende, at denne ændring finder sted, samtidig med at arbejdsløsheden begynder at vise sig. Hvad der har været årsag, ved vi ikke. Der kan peges på flere muligheder, f.eks. en fornemmelse af, at den matematiske linie kunne give umiddelbar adgang til flere uddannelser, at chancen for at få et job ad denne vej kunne forbedres, at den sproglige linie var den, der havde fået den mindste fornyelse gennem årene. Der kan måske også ligge noget i, at den sproglige linie efterhånden havde fået lidt karakter af en "pigelinie", hvorfor drengene i vid udstrækning har holdt sig væk, mens pigerne i kampen for ligeberettigelse i stigende grad søgte ind på den matematiske linie. Endelig kan der måske ligge helt andre faktorer gemt, en aftagende modvilje mod naturvidenskaberne, en øget vejledning i folkeskolen, en ændring af matematikundervisningen mv. Nok er det; ændringen kom; der kom flere elever til gymnasiet og skolen her; men balancen mellem kønnene blev bevaret, ja fra begyndelsen af 1980'erne var pigerne i overtal. Elevtallet var fordoblet i forhold til i Helgolandsgade. Det betød, at der også måtte ske en del i lærerkollegiet.

Der var 15 fastansatte lærere, der flyttede med fra Helgolandsgade til Sjælør Boulevard, og i flytteåret 1970 blev der ansat 10 nye lærere i faste stillinger, det følgende år 11, og samtidig fik vi flere vikarer. Ved midten af 1970'erne havde skolen 52 lærere, hvoraf kun 11 havde virket i Helgolandsgade, og der var 20 kvindelige lærere. Udflytningen havde bygningsmæssigt betydet en omvæltning; den havde også m.h.t. elevtal, dettes sammensætning og lærerkorps betydet en stor ændring: Den foregik nok lige så stille, men det var en forandring, der kunne mærkes.

To kolleger tog i denne periode deres afsked på grund af alder. Lektor Paul Lier og lektor Johannes Lomholt-Thomsen, i 1972 og 1974. Lektor Lier vil af kolleger og af gamle elever huskes som en personlighed. Han kunne ved sin viden, der rakte langt ud over hans fag, ved sit engagement, fagligt og menneskeligt, inspirere og sætte igang. Han er nok den lærer, der ved sin person har sat det stærkeste præg på skolen. Lektor Johs. Lomholt-Thomsen var en kendt skikkelse langt ud over skolen her; som lærebogsfor-

fatter var han kendt over hele landet for bøger såvel for gymnasiet som mellemskolen; hans virke som udgiver af kildesamlinger nyder fortsat respekt i faghistorikernes kredse. Karakteristisk for begge var, at de tog deres afsked i stilhed; kolleger og elever kunne få besked om deres afsked efter endt ferie. Der skulle ikke skabes en lejlighed til evt. at komme med for store ord.

Omgangsformerne på skolen ændredes stærkt. Det havde været almindeligt, at lærerne brugte "du" i tiltaleform til eleverne i mellemskolen medens eleverne brugte det velkendte "De" til læreren - og ved direkte tiltale indledte med "Hr".... Ved overgangen til gymnasiet opstod der imidlertid et problem. Mange lærere ville gerne markere, at de fra nu af betragtede eleverne som voksne, og så brugte de "De"-formen i tiltale. Der var mange elever, der havde haft en lærer 4 år i mellemskolen, og som fortsat skulle have vedkommende som lærer i gymnasiet. For dem kunne det virke noget stødende, nærmest afstandsskabende, at læreren nu pludselig anvendte "De"-formen (som sikkert har tiltalt andre elever. Nogle elever har sikkert været aldeles ligeglade med dette 'udvendige' træk), og mange elever har bedt den gamle lærer om at bevare det hidtil anvendte "du". Nogle lærere gav sig, andre ikke. Hvem der gjorde det klogeste, er svært at sige. Det var et virkeligt problem. Der var nemlig også elever, der ikke kunne tage, at en ung lærer tiltalte dem med et "du" og forlangt et "De" tilbage, og der var lærere, der følte sig sårede, når gamle elever fra mellemskolen ikke bad om at måtte blive tiltalt ved et "du". Nu kom der i løbet af et par år ca. 40 nye lærere, de fleste helt nyuddannede (og veteraner fra 1968-oprøret). De tiltalte eleverne med "du", og de forventede (forlangte) at blive tiltalt med fornavn, andre meddelte kun deres fornavn; det var en omvæltning. Den var populær hos et flertal af eleverne, men den gav også anledning til usikkerhed hos nogle elever og hos nogle lærere. Der var ældre elever, der havde været ude af skolen i mere end 10 år - de brød sig ikke om at blive "duttet", i hvert fald ikke af en helt ung lærer, der kun havde et fornavn, og der var ældre lærere, der ikke kunne lide at blive "duttet" af en elev, og slet ikke kunne tage tilmed at blive tiltalt med fornavn. Der gik en del år, før det hele fandt sit nuværende "du"-leje, som når alt kommer til alt nok er det mest enkle.

Det er i hvert fald ukompliceret. Om det så har løst det spørgsmål, mange mente, det ville løse, at mindske afstanden mellem elev og lærer, er en anden sag. Du-formen er jo også slået igennem uden for skolens mure. Den har ikke altid mindsket de afstande, der eksisterede der.

Med til at fremme du-formens benyttelse var vel også, at skolen ud over de faste lærere og en del unge vikarer i årene fra 1971 fik et stort antal lærerkandidater, som skulle have kursus i praktisk undervisningsfærdighed. Med den stigende kandidatproduktion fulgte naturligvis et stigende antal lærerkandidater, og selv om direktoratet begyndte at sende nogle af dem ud på provinsgymnasier, fik universitetsbyernes gymnasier broderparten. Vi fik en halv snes stykker om året, mod før 2 eller 3. For dem forelå der slet intet problem i tiltaleformen til elever og kolleger.

Samtidig med stigningen i lærerkandidaternes antal fik vi studieelektorordningen. Hver gymnasieskole fik i 1971 1 studieelektor, senere blev tallet 2 (1973) og 3 (1975). De fik med det samme overdraget arbejdet med vejledningen af lærerkandidater. Der var tanker om at give deres stilling en betydning af langt større rækkevidde; det var stillinger i 36. lønramme (kontorchefniveau); men gymnasieskolernes lærerforening ville ikke tillade, at studieelektorerne fik direkte ledelsesfunktioner; derfor blev den endelige stillingsbeskrivelse noget vagt formuleret, og da amtskommunerne i 1973 overtog de kommunale gymnasieskoler, fandt de hurtigt ud af, at de ikke ville udnævne flere studieelektorer, medmindre disse fik et udvidet arbejdsfelt.

Her på skolen blev Bent Anker-Møller udnævnt til studieelektor i foråret 1971, og da Poul Kjeldsen 1. august samme år vendte tilbage til fuld stilling efter 5 års virke som undervisningsinspektør, fik skolen faktisk 2 studieelektorer allerede i første ombæring. Og de tog sig ikke alene af lærerkandidaterne. Anker-Møller tog f.eks. initiativet til (og lagde penge ud til) udsmykningen på 3. etage - de små billeder fra Helgolandsgade passede ikke rigtigt til de store vægflader herude - her inspirerede de store vægmalerier i Brande mere; han var hovedarrangør ved den første trivselsfest, inspirerede ved udsmykning, musiske og kunstneriske udfoldelser, instruerede skolekomedier osv., medens Kjeldsen lagde mange kræfter i lærerrådet, udvalgsarbejder og feature-dage. Fælles for dem begge var, at de altid

havde tid, opholdt sig meget på skolen og bidrog derved til at binde lærerkollegiet sammen. De udførte på deres egen personlige og diskrete måde et værdifuldt arbejde, som alle var glade for. De søgte begge deres afsked, inden de faldt for aldersgrænsen, Anker-Møller allerede i 1981, Kjeldsen i 1983.

Når skolen fik relativt mange lærerkandidater i disse år, skyldtes det ikke alene, at skolen lå i en universitetsby og havde 2 studieelektorer. Vi fik også i 1970'erne nogle uddannelsestilbud, som kun få skoler havde dengang. Vi fik russisk i 1970 (Lars Storms ansættelse), og i 1971 kunne vi oprette både en samfundssproglig og en samfundsmatematisk gren, idet vi fik fat i en af de første lærere, der blev uddannet i samfundsfag, G.L.'s nuværende formand Lavst Riemann Hansen, og i 1972 fik vi lov til at oprette den fransk-sproglige gren med Annette Lange som hoveddrivkraft.

De mange undervisningstilbud har sikkert været med til at sætte ansøgertallet af elever i vejret. Medens skolen i 1960'erne og endnu i 1970 havde fået mange elever "henvist", fordi der ikke var plads på de skoler, hvor eleverne havde søgt optagelse, passede ansøgertal og kapacitet i 1971, og i de følgende år var der overskud af ansøgere, både i gymnasie- og HF-afdelingen. Det var også et problem. Det er umådelig svært at sige nej til at optage en elev, der gerne vil ind på skolen; men det må gøres, og skolen har i overskudsårene fulgt den linie, at den optog elever efter geografien, altså fra de nærmest liggende skoler. Vi har selvfølgelig også måttet tage hensyn til skolevejen for de elever, der måtte henvises til andre skoler, som havde underskud. Det kunne betyde, at skolens "grænser" kunne flytte sig fra år til år, og det kunne give visse bølgebevægelser i ansøgermængden. Når elever fra en skole, der hidtil havde fået elever ind på Vestre Borgerdydskole, pludselig ikke kom ind, men blev henvist til en anden skole, fordi det transportmæssigt kunne være en rimelig løsning, ja, så kunne det let få følger året efter; hvad ville den pågældende skoles elever nu gøre, søge V. B. igen, eller det andet gymnasium, måske et helt tredje? Vi fik i denne periode visse bølgebevægelser, år med store overskud og år, hvor ansøgertallet passede eller lå lige i underkanten.

Den fransk-sproglige gren havde vi kun et par år; det

var en forsøgsgren, og med de stramninger, der blev foretaget i 1973, blev størrelsen af et forsøgshold sat i vejret. Nu skulle der mindst 16 elever til et hold. Forudsætningen for grenen var derfor tilstrækkelig mange elever på den sproglige linie, og den forudsætning brast i 1974, hvor vi som andre gymnasier mærkede den faldende interesse. Vi fik kun 2 sproglige klasser. Måske kunne vi have bevaret grenen alligevel, men så havde det fået konsekvenser for antallet af faste grenhold på den sproglige linie. Det var første gang, at beskæftigelseshensyn til lærerne spillede ind her på stedet.

Den fransk-sproglige gren fandtes flere steder i landet, men det var alligevel noget helt nyt og et af de første brud med det i 1961 fastlagte mønster. Den idrætsfaglige gren, som vi fik oprettet i 1978 med elever fra både den sproglige og den matematiske linie, var et endnu større pionerforsøg. Vi var det første gymnasium, der prøvede dette. Forsøget var lidt længe om at komme igang. Vi havde nogle diskussioner om det i lærerrådet, hvor der var en vis usikkerhed over for idrætslærernes planer. Måske bundede noget af denne usikkerhed i beskæftigelseshensyn, måske var der modvilje enkelte steder. Der er naturligt mange synspunkter i et lærerkollegium på ca. 60 lærere. Men klasserne var store; der var nu 28 elever i hver 1g., så bekymringen for beskæftigelsen blev mindre. I direktoratet for gymnasieskolerne var der på den ene side en levende interesse i at få startet forsøget, på den anden siden var der også nogle betænkeligheder; kunne en sådan gren på samme tid byde på lige så store intellektuelle udfordringer som de andre grene og tilstrækkelig megen aktiv idræt. Vi havde mange drøftelser med direktoratet herom. Kulturminister Niels Matthiasen var interesseret, og i 1978 åbnede man den mulighed, at vi kunne få lov til at overskride det ellers hellige timetal på 30 og lade de idrætsfaglige få 32 ugentlige lektioner, og så kom vi igang. Grenen blev i sit hovedfag ikke båret af en enkelt lærer; det var en lærergruppe, der bar forsøget igennem i faget idræt: Erik Bagger, Arne Bech, Willy Schneider og Inga Wolf. Ofte deltog flere lærere i den enkelte undervisningstime, hvad enten det var den teoretiske eller praktiske side af faget, der stod på dagsordenen.

Der er ingen tvivl om, at forsøget havde elevernes interesse. Vi fik mange ansøgninger om optagelse i de år, vi havde idrætsgrenen, både fra elever, der gerne ville gå på

grenen, og fra elever, der gerne ville gå på en skole, hvor der var en idrætsgren. Da vi samtidig fik optaget spansk på undervisningsplanen (med Birgit Christiansen som drivkraft), også et forsøg, der kun eksisterede få steder, var det ikke elever og interesse, det skortede på.

Det var derfor en skuffelse, at direktoratet i 1981 meddelte os, at det nu skulle være forbi med idrætsgrenen. Man henviste til, at en 3-års forsøgsperiode var det normale, hvad ubestrideligt var sandt for forsøg. Men da dette var et specielt forsøg, der tilmed skulle vurdere mulighederne for at passe idrætsgrenen ind i det normale 30-timers mønster, virkede det forbavsende, at man ikke ville have os med mere. Der var også skiftet ud på mange poster i ministeriet siden 1978. Heldigvis har man da holdt fast ved ideen. Den er i dag blevet et såkaldt standardforsøg.

Idrætten har også på anden måde spillet en stor rolle på Vestre Borgerdyd siden flytningen til Sjælør Boulevard. Ikke fordi vi fik de helt gode faciliteter; de var dog langt bedre end i Helgolandsgade. Vi har selvfølgelig fortsat samarbejdet med de andre gymnasieskoler - og vi har kunnet gøre os gældende. Men det har ikke været specielt håndboldspillet, vi har dyrket. Volleyball og atletik har nok været de mest fremtrædende idrætsgrene for os; i atletik har vi endda som hidtil eneste skole i landet vundet gymnasieturneringen for drenge 3 år i træk. Det vidner om en stor interesse for den frivillige idræt.

I 1973 gik vi igang med idrætsfesterne, som nu er en årlig tilbagevendende begivenhed. Alle elever deltager i mindst én idrætsgren; det er et vældigt arrangement, idrætslærerne tilrettelægger, og gode kolleger hjælper til, så dagen kan slutte med fællesspisning og fest. I mange år var det store idrætslige punktum det afsluttende 4 gange 1500-meter stafetløb på Sjælør Boulevard. Det kunne næsten skabe trafikkaos, når forbipasserende ville iagttage det underlige fænomen med en ca. 40 løbere (deriblandt et lærerhold) i hast op ad eller ned ad Sjælør Boulevard og en ca. 3-400 heppende tilskuere på den anden side af vejen.

Traditionelle - men ikke årlige - er vore trivselsfester også blevet. De er siden 1973 blevet holdt ca. hvert 3. år. I starten var der et vist profitmotiv med i det. Vi skulle have betalt regningen for udsmykningen på 3. etage, vi ville gerne have et ekstra køleskab i kantinen og automaten for-

nyet. Der blev derfor lagt stor vægt på at skabe underholdning, der kunne tiltrække forældre og søskende - og omkostningerne skulle holdes nede. De første fester udmærkede sig da også ved, at der var optræden i massevis, musik, viser, sketches, film, dukketeater, mannequinopvisning osv., tilrettelagt på en sådan måde, at alle kunne komme rundt og overvære mest muligt. I de senere år har eleverne mere dyrket deres talenter inden for madlavningens kunst - kinesiske, græske, russiske, italienske og franske restauranter er dukket op - der har været lagt mange kræfter i det, og det har givet virkelig gode arrangementer, men udbredt spisning giver færre fællesoplevelser. Så vi må nok se at finde en mellemvej.

At trivselsfesterne har givet overskud, skyldes, at elevers forældre og søskende er mødt op og har betalt for underholdning/mad. Og altså her har været interesserede i, hvad der foregik. I 1963 stiftede interesserede forældre stærkt tilskyndet af rektor Hellner, Forældreforeningen. Denne skulle først og fremmest yde støtte til skolen på områder, hvor det kunne knibe med at få penge af den offentlige kasse. Det kan sådan set undre, at foreningen først blev stiftet i 1963, så mon oprettelsen ikke skal ses som et forsøg på at bevare og cementere noget af den skole-hjem kontakt, som næsten naturligt havde været til stede, mens mellem-skolen eksisterede og det 7-årige undervisningsforløb på skolen dermed var det normale. Fra starten har skolen haft glæde af foreningen - der er altid situationer, hvor en håndsækning ikke alene er velkommen, men ofte direkte påkrævet. Men der har nogle gange været kriser for foreningen. Især var det galt omkring 1970. Årsagen til denne krise lå dels i ungdomsoprøret, dels i den ændrede elevskare, der nu højst kunne gå på skolen i 3 år. Nogle af eleverne var tilmed forældre, der kunne føle det mærkeligt, at de selv kunne være medlem af en forældreforening for deres børn, og nu skulle have deres egne forældre ind i en tilsvarende forening. Myndighedsalderen på 18 år var blevet kraftigt understreget; den 18-årige skulle selv underskrive karakterbogen, kunne på egen hånd søge studielån og havde eget ansvar. Der var mange forhold, der på en måde gik forældrene imod og dermed også mod forældreforeningen. Ikke underligt derfor, at nogle generalforsamlinger havde et punkt på dagsordenen, der hed foreningens ekssi-

stens. Men der var altid forældre, der var parate til at tage endnu en tørn. Det har været til gavn for eleverne. Det fik alle også øjnene op for ved den første trivselsfest. Hvad i alverden skulle vi egentlig have stillet op med den, hvis vi ikke havde haft forældrene?

Foreningen har haft mange energiske formænd, blandt dem Orla Leander Olsen, der virkede i flere perioder. Han var også med til at starte "Trivselskassen" i 1978. Der var i hvert fald fire drivkræfter bag dette initiativ. Vi havde opdaget, at vi havde brug for hinanden, vi havde brug for flere pengemidler, vi havde fået nogle midler at bestyre, og det var det rimeligste at samarbejde om alle disse ting. Vi lavede et repræsentantskab, bestående af 4 elever, 2 lærere, 2 medlemmer fra forældreforeningen, 2 fra Borgerdydskoleselskabet samt skolens rektor. Vedtægterne blev udarbejdet således, at eleverne ikke kunne gennemføre noget alene, omvendt kunne de andre "grene" ikke gennemføre noget uden om eleverne. Kassen har hjulpet os til mange ting: den har været garant for alle mulige arrangementer på skolen, købt automat, køleskab, idrætstrøjer, betalt idrætsrejser, dækket udgifter ved introduktionen og afslutningen, ydet rentefri lån osv. Men den har ikke overflødiggjort Forældreforeningen. Denne har ydet kassen ganske store bidrag, har i de senere år hjulpet elever, der var i økonomisk trængt situation, har ydet tilskud til elevs deltagelse i studierejser i udlandet, til almindelige ekskursioner, hjulpet i boligsituationer og bidraget til festligholdelse af translokationen.

Hermed er det antydnet, at rejseaktiviteterne på skolen ikke ophørte med rejseklubbens ophævelse i 1970. Udenlandsrejser gik en overgang i stå, men ekskursionerne indenlands fortsatte. Og så meldte der sig en dag det spørgsmål, om det ikke kunne være en idé, at den fransksproglige gren tog på studietur til Frankrig, ja, hvorfor ikke tage alle sproglige elever med? Hurtigt var der flere fag, der meldte sig. I begyndelsen skulle vi med lærerrådets tilslutning søge om direktoratets tilladelse - og den kom hver gang. Det har som tidligere i rejseklubben været gode oplevelser ud over det faglige udbytte. Men det er en bekostelig ting, og var det i begyndelsen for såvel elever som lærere. Der blev ikke ydet nogen form for støtte til disse arrangementer - udover turene for idrætsgrenholdene til Norge; her hjalp

Direktoratet for Gymnasieskolerne. Men rejserne kan have og har voldt problemer for mange - nu skal et helt hold eller en hel klasse deltage, for at turen kan gennemføres, og turene skal have et fagligt indhold, der indgår i eksamenspensum. Dertil kommer som sagt, at eleverne skal betale alle udgifter selv, rejse, ophold, entreer mv., og det er det ikke alle, der kan. Så kan de pågældende da bare tage et arbejde og tjene de fornødne penge, siger man. Det er rigtigt, hvis man har råd. Lovgivningen er i dag fortsat indrettet således, at en familie, der modtager boligikring, får denne beregnet efter familieindkomsten. De penge, en elev så skal tjene til studierejsen, skal således ikke alene bruges til udgifterne ved denne, men også til nedslaget i boligydelse - og måske skal skattevæsenet tilmed have sin del af indtægten. Det kan blive en ikke ringe sum, der skal indtjenes, derfor et stort og tidkrævende arbejde, der skal udføres. Her har forældreforeningen hjulpet os med at løse de problemer, vi har kendt. Det er jo ikke sikkert, vi har kendt alle. Der vil ikke være noget mærkeligt i, at man ikke bryder sig om at fortælle om en økonomisk dårlig situation. Men Vestre Borgerdydscoles elever har været i Sovjetunionen, Polen, Tjekkoslaviet, Ungarn, Berlin, Frankrig, England, Norge og Sverige og har været glade for det.

Erhvervsarbejdet hos eleverne er ikke alene noget, vi har mærket i forbindelse med studierejserne. Det er også et stigende problem i hverdagen. Det er svært at klare både skole- og erhvervsarbejde på én gang. Det giver mindre fritid, mere pres og mindre tid til andre udfoldelser. Det stiller elever i situationer, hvor de har vanskeligt ved at klare det hele. Bliver man væk fra arbejdet, risikerer man at blive fyret; måske kan man bringe andre i vanskeligheder ved at blive væk. Man kan måske ligefrem blive savnet på arbejdspladsen. Så kan det umiddelbart være nemmere at blive væk fra skolen en dag eller to - her kommer regningen først senere - både i den retning, at man kan få svært ved at følge med og klare sig mv., og i den retning, at man langsomt glider ud af det fællesskab, man kan have med sine klassekammerater. Nogle elever kan måske have det på en helt anden måde; de bliver nødt til at tage et arbejde for at føle sig på lige fod med kammeraterne. Det er et problem for eleverne, for hjemmene, og det er et problem for skolen.

Hermed er der sat et par spørgsmålstegn ved erhvervs-

arbejdet - ikke at det i sig selv er skadeligt, eller at det er noget, man skal holde sig fra. Det kommer man heller ikke langt med. Men mon elever/hjem/samfund er helt klar over problemet og dets rækkevidde? Skolearbejdet (ligesom de senere studier) kræver i sig selv en fuld arbejdsindsats, hvis det skal passes ordentligt, og hvis man skal føle, at man får noget ud af det. Der kræves mere i dag end nogensinde.

Vi har kunnet mærke elevernes erhvervsarbejde på flere områder end de rent undervisningsmæssige. Det har været svært at holde liv i skolekomedierne - når det er lykkedes, har begejstringen imidlertid været lige så stor som tidligere. Medens skolekomedierne før ligesom bar sig selv frem, skulle der i 70'erne ekstraordinære forhold til at gennemføre dem. I 60'erne vidste eleverne fra mellemskolen eller realafdelingen, at de, når de engang ad åre ville komme i 2.g., så skulle stå for skolekomedien, og det var ikke usædvanligt, at de havde planer klar i løbet af 1.g. Nu startede alle elever i 1.g. eller på 1. HF - 9 klasser om året, med ca. 25 elever, der ikke kendte hinanden; hvem skulle tage initiativet, hvem var egentlig alle de andre? Desuden havde man problemer nok i begynderklassen med alle de tagvalg/grenvalg/tilvalg, man skulle foretage, og de mange sociale og faglige sammenhænge, man skulle finde sig til rette i. Der er derfor grund til at glæde sig over, at vi trods disse vanskeligheder fik skabt sammenhold og samarbejde om skolekomedierne flere gange. Det blev gode komedier alle, også de komedier, hvor der var lidt problemer med at få alle aktører til at forstå, at alle skulle komme til samme tid, for at man kunne spille. Erhvervsarbejdet stillede sig meget i vejen. Men vi kan da nævne, at "Fysikerne", "Barselstuen", "Skærmydsler", "Cirkus Milli" og Woody Allen har været opført med bragende succes, Woody Allen endog i original oversættelse af en af aktørerne.

Skolebladet er en næsten uundværlig ting for os, og det er et enormt arbejde for dem, der vil lave det. Kontinuitet i arbejdet betyder meget. Går bladet ind et stykke tid, skal der bruges ekstra mange kræfter på at få det i gang igen, fordi en praktisk erfaringssum er gået tabt. Et skoleblad skal komme rimelig tit og skal have et rimeligt omfang. Hvad rimeligt er, har de skiftende redaktører haft deres egen opfattelse af, og den har stort set været dikteret af

Lærerkollegiet 1962:

Øverst fra venstre: Frans Handest, Johan Iørgensen, Bent Anker-Møller, Ragnar Bonnichsen, Poul Kjeldsen, Georg Saxild, Ove Gjaldbæk, Erhard Jensen, Rigmor Skaarup Christensen, Valdemar Pedersen, Paul Lie.

Nederst fra venstre: Johannes Lomholt-Thomsen, Emil Harboe, Antoinette Dickmess, W. F. Hellner, Holger Johansen, Frede Lauritzen, Carl Madsen.

den tid, de har ment at kunne afse til arbejdet. Her har vi mødt store udsving. Studenterårgangen 1974 havde en "aviskerne", der producerede 4 numre på et halvt år - med 36 sider pr. nummer. Deres efterfølgere holdt sig tilbage, 4 sider hver anden måned. Det blev kritiseret. Det gennemgående træk ved denne kritik har som regel været, at den har været unfair. Alle kan have private ønsker om, hvordan bladet skal se ud, og hvor ofte det skal udkomme. Det er en lille kerne af elever, der yder arbejdet, og de må først og

fremmest høre kritiske bemærkninger eller se bladet krøllet sammen. Vi har haft mange redaktører, der har skabt blade, der har fungeret godt som kontaktorgan, kritikorgan og meddelelsesmiddel, haft sjove artikler, og som både har rettet blikket mod det helt lokale og mod forhold i skoleverden, byen, film, teater, politik, fremmede miljøer osv. Erhvervsarbejde eller ej. Det er som regel lykkedes, selv om vi oftest har skullet et stykke ind i skoleåret, før skribenterne gik igang. Det kunne være sjovt at se, hvordan et

landsbillede af skoleblade ville se ud. Her er det udelukkende elever, der har gjort arbejdet, og det er godt. Det viser, at eleverne selv har følt et behov.

Brage var nok den del af V.B., der gik mest uanfægtet gennem 1970'erne og ind i 1980'erne. Fortsat blev Brage kaldt en forening, skønt der hverken eksisterede medlemskort eller kontingent. Alle elever blev simpelthen regnet for medlemmer. Hovedopgaven var at arrangere fester; men man forsøgte sig også nogle gange med arrangementer på hverdagsaftener; de var gode og hyggelige, men til slutningen var for lille - ja, det gjaldt ikke, da Brage i skoleåret 1979/80 pludselig kunne tilbyde Eddie Skoller; da blev salen fyldt til sidste plads og stemningen ovenud god, skønt ølsalget var diminutivt. Ellers har Brage haft 3-5 fredagsarrangementer i løbet af skoleåret og med god tilslutning. Rockorkestre og diskotek veksler. Det kan for en ældre generation virke ensformigt og temmelig støjende, men eleverne har tilsyneladende kunnet lide dem. Værdifuldt er det, at skolen kan få samlet elever også med ikke-bøgligt formål, og her har Brage gjort en god indsats. Og i denne periode kan vi heldigvis konstatere, at vi har været forskånet for uheldige episoder i forbindelse med festerne, hvad både elever, Brage og skolen kan være glade for. Den største ændring i denne periode har nok været, at mens alle elever i 1970'ernes begyndelse mødte op, når arrangementet begyndte ved 19-tiden, er fremmødet sparsomt på dette tidspunkt fra midten af årtiet og fremefter. Men når eleverne har afsluttet deres erhvervsarbejde, da begynder trængslen at melde sig.

4. Perioden siden 1982.

Det kan altid virke kunstigt at inddele en periode på 25 år i afsnit. Tidsrummet er kort, og det, der på nedskrivningstidspunktet kan virke som absolut skelsættende, kan nogle få år senere vise sig at være et ganske lille hjørne i helheden. I denne fremstilling er der sat skel ved året 1970; flytningen af skolen, ændringen i lærerkollegiet og i elevsammensætningen både hvad angik alder, køn og antal, samt ændringen af skoletidens længde både i absolut og ugentlig forstand, var baggrunden for dette skel.

1982 kan virke skelsættende på anden måde - for gym-

nasieskolen som helhed og for skolen her. Det var året, hvor antallet af gymnasieelever begyndte at falde. Fra 1981 til 1986 faldt antallet af unge, der var i den årgang, der kunne søge optagelse i gymnasiet fra ca. 88.000 til ca. 72.000. (tallet vil i 1990'erne falde til ca. 52.000). Det er således ikke den store vision, men de tørre tal, der siger, at her må der være et skel. Selv om arbejdsløsheden i 1982 var stor, og især ungdomsarbejdsløsheden var det, kunne enhver, der ville, se, at et billede var ved at blive vendt - der ville nu blive mangel på unge. Så ville spørgsmålet være, om denne mangel ville sætte sig spor i et ændret søgemønster for de unge. Gymnasieskolen havde haft en stigende tilgang siden slutningen af 1950'erne, både målt i absolutte tal og i procenter. Stigningen i absolutte tal ville ophøre, men hvordan med procenten? Ville den fortsat stige, evt. stagnere? eller kunne det tænkes, at der nu ville komme en sådan konkurrence om de unge, at de gymnasiale uddannelser måtte se et fald i procentandelen af en ungdomsårgang? Spørgsmålet er af stor rækkevidde for alle, for erhvervslivet, for uddannelsessektoren og for samfundet; og det føles ekstra stort på den enkelte skole. Her er personalets ansættelsessikkerhed snævert forbundet med, at der er balance mellem antallet af klasser, der forlader skolen, og antallet af begynderklasser. Mindskes antallet af klasser, må antallet af lærere også blive mindre, og det betyder samtidig, at der må/kan blive færre valgmuligheder for eleverne, og dette kan igen påvirke søgningsmønstret til den enkelte skole.

I hovedstadsområdet var der sket nogle ændringer siden 1970. Nye skoler var blevet oprettet: i 1970'erne Avedøre og Herlev statsskoler, Høje-Taastrup og Borupgård amtskoler, Sct. Annæ gymnasium var blevet udvidet og flyttet til nye bygninger på Sjelør Boulevard 135. Uden for hovedstadsområdet var der også sket en hel del. Køge gymnasium var oprettet allerede i 1962, Roskilde fik gymnasium nr. 2 i 1969, Frederikssund fik sit gymnasium i 1970; men så gik det stærkt. I 1970'erne fik Roskilde sit 3. gymnasium (Himmelev), Greve og Solrød fik hver sit gymnasium, Allerød, Stenløse, Frederiksværk, Helsingør blev oprettet, mens Helsingør fik gymnasium nr. 2. Hovedstadsområdet kunne se i øjnene, at selv med en uforandret tilgang til de gymnasiale uddannelser ville presset på sko-

lerne blive mindre, fordi indvandringen fra nord, vest og syd ville aftage, evt. ophøre. Presset havde også været stort; men det havde været til at leve med. Nu kom der lige på falderebet den nyhed, at der i 1982 skulle oprettes to nye gymnasier, i Ishøj og i Albertslund. Altså netop i det år, hvor elevtallet ville begynde at falde.

Umiddelbart kan man få den opfattelse, at det var en forkert disposition at oprette flere gymnasier netop på dette tidspunkt. Skulle der være logik i sagen, måtte man tværtimod nedlægge, hvis man skulle foretage sig noget. I første omgang kunne man måske nøjes med at se tiden lidt an og mindske det pres, der havde været på nogle skoler. På den anden siden kan man godt se en vis mening i, at man bygger gymnasier, hvor befolkningen bor. Det vil da heller ikke være usandsynligt at forestille sig, at befolkningen i en udflytterkommune, der har vokset sig stor, og som normalt har en ganske høj skatteprocent, vil gøre krav på at få samme serviceydelser fra det offentlige som de ældre kommuner. Og politisk set kan et amt komme under særligt pres, hvis det kan godtgøres, at der i de nye kommuner er en meget lav procentdel af en ungdomsårgang, der søger en videregående uddannelse; en amtskommune må her sikre sine borgere i disse distrikter samme muligheder som borgerne i de gamle kommuner. Et amt kan måske blive betragtet som eller føle sig som et foregangsamt ved at oprette et gymnasium ”i tide”.

Nok er det. Man blev ved med at bygge nye gymnasier, selv om man var klar over, at elevtilgangen ville falde, og at man i løbet af kort tid ville stå med ledig gymnasiekapacitet. Så kan man jo stille det spørgsmål, hvorfor man ikke flyttede nogle gymnasier, således som man gjorde i 1960'erne. Derved kunne man have sikret nogle institutioners eksistens, have undgået nogle nedlæggelser og have tilført de nye distrikter etablerede skoler til de nye bygnin- ger. Det hang sammen med, at gymnasieplanlægningen i nogen grad var et stridens æble i ca. 10 år. I 1970 blev kommunalreformen gennemført, og som en konsekvens af denne blev samtlige kommunale gymnasier overdraget amterne i 1973. Så meldte spørgsmålet sig: hvad med statsskolerne? Der er ingen tvivl om, at kommunalreformens fædre havde forestillet sig, at statsskolerne skulle overføres til amtskommunerne. Og der skal da heller ikke være tvivl

om, at partiet Venstre fra starten på dette punkt ønskede at følge kommunalreformen op. I sin tale ved åbningen af folketinget i 1974 bebudede statsminister Poul Hartling (student fra V.B. 1932) da også, at der ville blive fremsat et lovforslag herom. Men inden dette blev fremlagt, var den smalle venstregering faldet, og den nye undervisningsminister Ritt Bjerregaard ville ikke fremsætte noget forslag. Partiet Venstre søgte så på egen hånd at ordne sagen og rejste problemet i folketinget, men kun det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti støttede ideen, der derpå politisk var gemt væk nogle år.

I tilbageblikkets perspektiv kan man konstatere, at der en vis tid rådede en usikkerhed om opfølgningen af kommunalreformen. Fremskridtspartiet tordnede frem på den politiske scene i 1973 og havde nedlæggelse af amterne som et af sine hovedprogrampunkter. Men bloktilskuddene blev indført, således at kommuner og amter fik tildelt tilskud fra statskassen, ikke efter et refusionsmønster, men i forhold til befolkning, dennes sammensætning, kommunens udstrækning mv. Sygehuse og særforplejning overgik til amterne. Det gjorde finansieringen af statsskolerne også. Det var et snørklet system, men det fungerede.

I gymnasiekredse var der stort set ingen tvivl. Man ønskede at bevare statsskolerne. Og så kan man spørge hvorfor? Man var godt tilfreds på flere punkter. For det første havde man en sikkert rigtig fornemmelse af, at der foregik en rimelig ensartet uddannelse på gymnasierne landet over. Dette tilskrev man statsskolernes eksistens. Man kunne i hvert fald se, at ved enhver ændring eller reform blev der sat penge af til dennes gennemførelse, og man kunne iagttage, at amterne fulgte trop. Man kunne således klart fornemme den nære forbindelse mellem pædagogik og økonomi. Det gav en ro over arbejdet. For det andet kunne man føle, at der begyndte at dukke grænser op, hvor amterne fik sagsområder overdraget, f.eks. inden for sygehussektoren. Ville en overdragelse af statsskolerne til amterne ikke komme til at betyde noget tilsvarende her? Det ville i givet fald medføre, at nogle skoler pludselig ville få en ejendommelig placering, lige op ad en ny grænse. Nørre G. er f.eks. placeret i Københavns kommune, ejendommen overfor på Mørkhøjvej ligger i Københavns amt. Sct. Jørgen ligger ca. 100 m. fra Københavns kommune, men på Frederiksberg,

Gl. Hellerup i Gentofte kommune, men ca. 100 m. fra København kommune, og Vestre Borgerdyd henter over halvdelen af sine elever fra Københavns amt, hvad da også havde været hensigten, da man placerede skolen her. Hvad for øvrigt med Tårnby gymnasium, som nok får de fleste af sine elever fra Københavns amt, men henter en god portion af sit klientel i Københavns kommune? Det var den ene side af spørgsmålet - den anden og væsentligere var, hvordan det ville gå med ensartetheden i gymnasiernes arbejde. Her trængte angsten sig frem. Et gymnasium har i dag uendelig lille berøringsflade til offentligheden. Det er et billigt ræsonnement, der siger, at det er gymnasiets egen fejl. Sagen er, at alle hjem på det ene eller andet tidspunkt er i berøring med/frygter at komme i berøring med et sygehus - næsten alle har i 9-10 år eller mere tilknytning til en folkeskole; derfor vil disse institutioner have relativt let ved at få en folkelig opbakning, hvis institutionerne vantrives, eller hvis serviceniveauet er for lavt. Det vil berøre mange hjem. Gymnasiet har ca. 1/3 af en ungdomsårgang i 3 år, og dermed langt mindre berøringsflade til befolkningen. Umiddelbart kan det se lettere ud for et amt at foretage et økonomisk indgreb her, og ville det kunne ske, kunne ensartetheden i uddannelsen hurtigt gå tabt; man kunne få "tyske tilstande", hvor en studentereksamen i et "land" ikke umiddelbart giver adgang til videreuddannelse i et af de andre "länder".

Bag disse synspunkter lå endvidere en frygt for, at det hidtidige frie gymnasievalg (at eleverne og deres hjem frit kunne vælge det gymnasium, de ønskede) ville blive antastet - og at andre faktorer end skolens pædagogiske formåen og forældrenes ønske kunne påvirke søgningsmønsteret.

Vi kan i dag se, at det egentlig var en uholdbar tilstand, der eksisterede på gymnasieområdet. I det ubemærkede foregik en lille kamp mellem stat og amtskommuner. Det er i hvert fald vanskeligt at se det overordnede princip og den store planlægning i placeringen af Albertslund amts gymnasium næsten ved siden af Vallensbæk statskole, og Borupgård amts gymnasium inden for synsvidde af Herlev statskole, for ikke at tale om Sct. Annæ gymnasium ved siden af Vestre Borgerdydskole. En løsning kunne

have været, at staten overtog alle gymnasier; men den mulighed blev slet ikke drøftet på det politiske plan.

1982 var året, hvor den socialdemokratiske mindretalsregering blev afløst af den borgerlige 4-parti-regering, firkloverregeringen. Et af denne regerings hovedmål var at skabe balance på statsregnskabet. Oversat til almindeligt dansk betyder det, at udgifterne ikke må overstige indtægterne. Det havde de gjort i mange år, endda med betydelige beløb. Derfor satte regeringen ind med en lang række forslag til besparelser - også på undervisningsområdet. Det er vist noget nær en naturlov, der dikterer, at alle besparelsesforslag skal mødes med protest, også dem, man kan se noget fornuftigt i. Det skete selvfølgelig også her. 1983 blev et uroligt forår. Nogle af de besparelsesforslag, vores nye undervisningsminister Bertel Haarder fremsatte, blev mødt med voldsom protest. Og det lykkedes gymnasieskolens folk at vinde politisk gehør for noget af kritikken.

Men da Bertel Haarder måtte lade nogle af sine besparelsesforslag erstatte af andre (af næsten samme økonomiske rækkevidde), kom bomben: nu ville han have statsskolerne overført til amterne. Så kunne disse i fremtiden føre de besværlige forhandlinger med gymnasierne. Det virkede overraskende, at spørgsmålet om statsskolernes eksistens som statsskoler skulle rejses på denne baggrund, men sådan blev det. Og et bevæget år fulgte. Der var ikke nogen egentlig diskussion, derimod mange feltråb fra tilhængere og modstandere. Og der skete en lille ændring i argumentationen for statsskolernes overgang. Amterne skulle nu være husværter; det var for øvrigt korrekt; skolerne skulle have et udvidet selvstyre, og det centrale pædagogiske tilsyn (= direktoratet for gymnasieskolerne og HF) skulle styrkes. Man nedsatte da også et udvalg for at bestemme tilsynets karakter. Men man afventede ikke dette udvalgs betænkning, inden beslutningen blev truffet. Loven om statsskolernes overgang blev vedtaget med et snævert politisk flertal, hvilket senere er udlagt som et klart flertal. Det er i øvrigt aldeles uinteressant. Resultatet foreligger. At man så kan undre sig over, at de Konservative og Centrumdemokraterne alle som en har ændret standpunkt siden 70'ernes midte er én sag; tilsvarende kan man undre sig over, at en uenighed i socialdemokratiet udviklede sig til en absolut enighed mod lovens gennemførelse.

Statsskolerne er blevet amtskommunale - og amterne (+ Københavns og Frederiksberg Kommuner) er blevet husværter. Rammerne for det centrale pædagogiske tilsyn er ikke blevet fastlagt. Skolernes selvstyre er ikke blevet udviklet. Bloktilskuddene til amter og kommuner er blevet reduceret, således at den lokale befolkning skal betale en større del af de lokale serviceydelser over den lokale skat. Det vil jo blandt andet sige, at der skal betales mere i amtskommunal skat, også til gymnasieområdet. Det har givet en vis utryghed.

Det har et par andre forhold også. Først og fremmest elevtilgangen.

Ansøgertal. Hovedstadsområdet.

	sproglige	matematiske	i alt	HF
1980	2108	3952	6060	
1981	2343	4182	6525	
1982	2112	4086	6189	2114
1983	2052	3758	5810	2142
1984	1848	3190	5038	2185
1985	1740	3090	4830	1743
1986	1668	3042	4710	1701

Kilde: Kontaktudvalgets beretning 1985,
Kontaktudvalgets ansøgertal pr. 4. marts 1986.

Som det vil ses, toppede ansøgningerne til gymnasiet i 1981 med et ansøgertal på godt 6500, og kurven har været fallende år for år. 1982-tallet var dog større end tallene for 1980, og på en måde gunstigere, fordi der samtidig var en stigning på godt 300 ansøgere til HF. Nedgangen i ansøgertal til gymnasiet dette år bør også sammenholdes med ansøgertallet fra 1979. Da var ansøgertallet præcis 6000. Når nogle skoler mærkede det som et fald, og når klassetallet også faldt på visse gymnasier, hang det sammen med, at Borupgård på dette tidspunkt kunne fyldes helt, og at Ishøj og Albertslund gymnasier startede. Man var altså flere om at dele ansøgertallet.

I 1982 rettede man blikket mod HF-ansøgermængden: var det en ny udvikling eller var det et forbigående fæ-

nomen? Man skulle i hvert fald skaffe plads til flere ansøgere. Man måtte oprette ekstra klasser.

Gl. Hellerup og V.B. blev bedt om at oprette kursus, og det gjorde vi begge. Mest fordi vi syntes, vi ikke kunne sige nej. Det kunne beskæftigelsesmæssigt give en ekstra sikkerhed nogle år. Det kunne se ud til, at der i begge skolers opland kunne være en reserve, der ville melde sig som ansøgere. Hvis oprettelsen ville få held med sig, ville institutionen V.B. på længere sigt også fremvise et bredere uddannelses tilbud, og dermed blive mere sikker som arbejdsplads. Med i overvejelserne var naturligvis, at vi måtte se i øjnene, at oprettelsen af Ishøj amtsgymnasium nok ville fjerne en del ansøgere til os, fra Ishøj, Vallensbæk og Brøndby.

Umiddelbart kunne det se ud til, at Gl. Hellerup og Vestre Borgerdyd som de eneste skoler kom igennem årene 1982-84 uden nedgang i elevtal. Begge skoler fik en klasse ekstra i 1982 og 2 i 1983. Vores elevtal kom op på 637 elever i skoleåret 1983/84. Skolen var presset til bristepunktet. Det kneb specielt med plads på fællesarealerne, kantinen, centralgarderoben, toiletterne, cykelparkeringen mv., men det gik. Efter planen skulle vi i 1984 igen ned på 24 klasser og ca. 580 elever. Vi kom imidlertid ned på 23 klasser og ca. 560 elever. Vi fik kun 2 sproglige og 3 matematiske 1g. klasser. Det var ikke mangel på ansøgere til V.B., der lå bag dette fald. Det var et ønske fra fordelingsudvalget om at fordele den nedgang i klassetal, der fandt sted som følge af det faldende elevtal. I 1983 blev der oprettet 13 klasser færre, end skolerne afleverede som studenter. I 1984 blev tallet 49 mindre og 1985 36 mindre, på tre år 98 klasser. Og det var gået endnu værre, hvis man ikke havde besluttet at sænke klassekvotienten fra 28 til 24. Men med ekstra nedgang i 1986 blev tallet langt over 100, og dertil kom nedgangen i HF med 10 klasser fra 1985 eller knap 20%.

Denne nedgang i ansøgertallet kom til at ramme V.B. meget hårdt. Gl. Hellerup og vi (de to i 1982 nyoprettede kursus) lå klart i bunden, hvad ansøgermængde angik, og det var en naturlig løsning, at man atter ville nedlægge disse kursus og begrænse klassetallet på nogle andre. Men slaget føltes ekstra stærkt, fordi vi i et par år havde måttet sige nej til gymnasieansøgere; vi havde ikke plads til dem alle. Både Gl. Hellerup og vi havde i et par år "vundet mar-

kedsandele" af HF-ansøgermængden, vi havde bare ikke fået ansøgere nok.

Af hensyn til begge skoler gjorde fordelingsudvalget for gymnasieskolerne da det, at man ved tildeling af gymnasieklasser 1985 gav os et antal ansøgere, således at vi kunne oprette en gymnasieklasser mere, end vi ellers ville have kunnet. Det var ikke nogen god løsning, men den eneste mulige, hvis man ikke ville ødelægge for meget for de to skoler. Derved kom der et antal elever her, som ikke havde søgt skolen, og et lidt større antal HF-elever, der havde søgt ind hos os, blev fordelt på andre HF-kursus. Der er sikkert nogle, der har følt, at de ved dette blev ramt af en uheldig skæbne, og derved ikke har fået deres primære ønske om skolevalg opfyldt.

Når denne formodning skal fremhæves, skyldes det, at vi næsten samtidig (sept. 1985) fik en ny bekendtgørelse om optagelse i gymnasiet. Den havde kun én virkelig afgørende nyhed i forhold til de tidligere: ved optagelsen skal elevernes ønske om valg af skole i videst muligt omfang respekteres. Er der plads på den skole, en elev har ønsket optagelse på, skal eleven optages på denne skole.

Denne bekendtgørelse blev første gang taget i brug i året 1986, og vi fik så mange ansøgere, at vi kunne oprette 6 klasser. Vi har plads til flere. Skolen har ved starten af skoleåret 1986/87 18 klasser og 387 elever. Det er en nedgang fra 1970'ernes traditionelle 24 klasser og ca. 550 elever, som kan mærkes, og som kan føles ekstra hård, fordi vi undervejs havde været ekstra presset med 26 klasser og 637 elever (skoleåret 1983/84). Denne nedgang fik selvfølgelig også konsekvenser i lærerkollegiet; her var nedgangen i første omgang blevet imødegået ved, at antallet af deltidsansatte blev reduceret, således at vi i dag kun har to deltidsbeskæftigede, der er ansat for et skoleår. Ved afslutningen af skoleåret 1985/86 skulle lærerkollegiet indskrænkes. To kolleger søgte og fik en stilling, de gerne ville have, Inga Wolf i Viby ved Århus og Niels Larsen på Risø, medens to andre, dem med den laveste anciennitet, Per Aasbjerg Andersen og Sybille Reventlow, blev afskediget, fordi der ikke var timer til dem. Det var en både ubehagelig og belastende kendsgerning; vi havde været glade for dem, og de havde passet deres arbejde godt; de havde det uheld, at der ikke var kolleger i deres fag med lavere anciennitet;

det skal understreges, at afskedigelser ikke kan foregå, uden at det øvrige lærerkollegium føler sig skidt tilpas; men det er ikke og kan ikke være følelser, der kan tåle sammenligning med de afskedigedes. Det er kun et plaster på såret, at vi i dag ved, at de har fået beskæftigelse andetsteds - det vidste hverken de eller vi før sommerferien 1986.

Skolen har meget at takke de fratrådte kolleger for, men det er klart, at en sådan tak ikke kan blive modtaget med samme varme eller siges med samme oprigtighed som en tak, der fremsættes i forbindelse med en afskedsansøgning.

Ved afslutningen af skoleåret 1982/83 kunne vi sige tak og hylde skolens pedelpar, hr. og fru Vest, der trak sig tilbage på grund af alder efter 21 års godt og trofast arbejde på skolen. Alle på V.B. har haft gavn af deres indsats, i skolebygning, lærerværelse og kantine - på hverdage og helligdage. Efter en overgangsperiode har Hanne og Flemming Rasmussen overtaget deres funktioner, hvad vi ikke alene er glade for, men også trykke ved. Medens vi længe havde vidst, at fru og hr. Vest måtte holde op, kom det bag på os, at skolens dygtige og meget kompetente sekretær gennem 15 år, overassistent Birthe Gammelholm i sommeren 1985 søgte væk herfra, inden vi overgik til kommunalt regi. Samtidig med hende fratrådte hendes søster sekretær Inge Gleist, som efter godt 8 års virke her ønskede at komme på førtidspension. Det samme gjorde pedelmedhjælper Villy Højgaard Madsen i oktober 1985. For alle gælder det, at de har været dygtige, arbejdsomme og loyale medarbejdere, varetagende skolens interesse. De har sørget for, at ingen detalje, der kunne have betydning for skolens helhed og funktion, lå upågtet hen. Det er med udelt og megen glæde, vi ser tilbage på den tid, hvor de var vores medarbejdere, og med varme kan vi sige tak for den tid.

I november 1985 fyldte lektor Georg Falck Saxild 70 år og måtte fratræde sin stilling. Han havde da været tilknyttet skolen i mere end 40 år og må have været kendt af alle elever i denne periode. Han var den korrekte, formelle, nøjagtige, præcise, til tider ordknappe lærer, der rummede et lune, et vid og en viden, der kunne live op i lærerkredsen og inspirere de elever, der helt forstod ham, i en sådan grad, at de ved grenvalget ikke vidste, om de skulle følge det, de mente, var deres interesse eller vælge det mindre interes-

sante - og bevare det Saxildske lune i endnu et par år. 4 rektorer har kunnet trække på lektor Saxilds administrative evner og ekspertise. Skolen fejrede ham ved en sammenkomst den sidste skoledag i november.

Siden august 1985 har Lene Jensen været skolens eneste sekretær. Hun har derfor rigeligt at lave - vi beroliger hende med, at Københavns kommune har givet tilsagn om, at hun kan få endnu mere assistance end den, hun i dag får på duplikeringsområdet af Højgaard, som vi derved stadig har lejlighed til at møde på skolen.

1. januar 1986 blev skolen overtaget af Københavns kommune. Det foregik lige så stille. På selve dagen var den eneste forskel, man kunne iagttage, denne, at et almindeligt flag gik til tops på flagstangen. Splitflaget havde været oppe for sidste gang. En række administrative rutiner har skullet og skal omlægges, nye organer oprettes (f.eks. skoleråd), bevillingssystemet er ændret (de velgørende ekstrabevillinger er forsvundet); men i det daglige har eleverne næppe mærket, at der er sket nogensomhelst ændring.

Borgmester, skoledirektør og mange af kommunens embedsmænd har besøgt og beset skolen. De har udtrykt begejstring for meget og er på det nærmeste blevet bragt i en choktilstand ved synet af vores vinduer. Ja, ikke alene de punkterede ruder; den manglende vedligeholdelse af det udvendige træværk og basketball-banens tilstand gjorde indtryk. Den nye borgmester virkede engageret, og hvem ved? vi kunne måske være kommet igang med noget virkningsfuldt, hvis ikke asbestproblemet var dukket op i marts måned 1986. Det skulle løses og løses til bunds. Borgmester Tom Ahlberg var ikke et sekund i tvivl. Vi lukkede øjeblikkeligt den store sal - translokationen 1986 måtte foregå i kantinen - og i skrivende stund skulle asbesten være fjernet. Så skal reetableringen af salen til at begynde. Vi håber, at kommunen, når dette projekt er færdiggjort, vil følge istandsættelsen af bygningen op, således at dagslyset atter kan trænge ind i alle lokaler. Det kunne jo tænkes, at det forhold, at vi er kommet tættere på vores umiddelbart overordnede myndighed, kunne betyde, at vi kunne vinde større forståelse for vores situation, end vi kunne hos staten.

Sommeren og efteråret 1986 har i øvrigt haft to store

diskussionsemner. Optagelsesbekendtgørelsen og spørgsmålet om ændring af gymnasiet. Så kan man spørge hvorfor?

Den nuværende bekendtgørelse om optagelse i gymnasiet er som omtalt et år gammel. Den har understreget, at elevernes ønske om valg af skole skal have højeste prioritet, når optagelse skal finde sted. Vi har på dette tidspunkt således kun et års erfaring med den, og den erfaring går ud på, at vi for hovedstadsområdet kan konstatere, at godt 94% af alle ansøgere har fået opfyldt deres 1. eller 2. ønske, mens godt 5% er blevet henvist til et tredje gymnasium, fordi der ikke var plads på de skoler, der var søgt. Det er i øvrigt en procentdel, der nøje svarer til de procenter, man kunne opnå med den foregående bekendtgørelse. Det vil med andre ord sige, at fordelingsudvalget i sit hidtidige arbejde nøje har fulgt de retningslinier, man fra politisk side har ønsket at fremme. Således skulle alt jo være godt.

Det synes det bare ikke at være. Københavns amt har ønsket bekendtgørelsen ændret, fordi mange elever med bopæl i Københavns amt søger optagelse på et gymnasium i Københavns eller Frederiksberg kommune. Man fik jo også sat byggeri igang efter at tilgangen var begyndt at falde. Hvad man forøvrigt havde kunnet forudse i 15 år. Men den vandring vil man have stoppet. Den koster penge. Ca. 40.000 kr. pr. elev. Man må gå ud fra, at undervisningsminister Bertel Haarder vil afvise ønsket og vil fastholde det frie valg af skole, som hidtil har eksisteret, og som ministeren har givet den stærkest mulige politiske understregning. Kan/vil han ikke det, vil kritikere af loven om statskolernes overgang til amtskommunerne få ret i deres påstand om, at ministeriet ikke kan styre gymnasieområdet uden at være ejer af et vist antal gymnasieskoler. Vi vil altså få de sygehuslignende tilstande på gymnasieområdet, vi frygtede. Men det virker nu for paradoksalt at tænke sig, at det vil kunne ske. Regeringen har endog bebudet, at vi vil få et frit sygehusvalg. Og hvorfor skulle Københavns amt få ministeren til at sætte grænsepæle op på gymnasieområdet af hensyn til Københavns amt, når samme amt ønsker at bevare den frie bevægelighed for elever på HF-området. Her går vandringen ganske vist den anden vej: fra Københavns kommune til Københavns amt og Frederiksberg.

Her følger også penge med. Ca. 40.000 kr. pr. elev. Til Københavns amt. Som indtægt.

Det er klart, at en skole som Vestre Borgerdydskole, der en overgang fik 2/3 af sine elever fra Københavns amt og i dag fortsat modtager godt halvdelen af sine elever derfra, følger udviklingen i dette politiske spil ganske nøje og i spænding.

Tilsvarende er vi optaget af diskussionerne om en gymnasireform. Igen hviler øjnene på Bertel Haarder. Hvad vil ministeren egentlig? Og hvad kan han få politisk dækning til?

Gymnasiets stilling, indhold og placering må naturligvis tages op, vurderes og revideres/reformeres. Der er gået mere end 25 år, siden vi fik den sidste afgørende ændring. Der er sket meget siden dengang. Det nuværende gymnasiums målsætning, opbygning mv. blev skabt i årene op til 1961. Dengang havde gymnasiet ca. 5% af en ungdomsårgang som elever. Ingen havde forestillet sig noget i retning af de godt 30%, vi har i dag. Elevernes undervisningstid er forkortet dramatisk siden da. Verden er forandret siden da. Vi har bl.a. fået EDB i skolerne, endda i undervisningen fra 1984. På en noget kejtet, stedmoderlig og ikke gymnasial måde. Man har sendt lærerne på et 40-timers kursus. Så skal de derefter være i stand til at indføre eleverne i datalærens forunderlige mysterier på et 30-timerskursus i 1g. - og i løbet af 2. og 3. skal det så opfølges af mindst 100 lektioners undervisning, som det så smukt hedder, i og om EDB.

Der er lavet og laves en mængde forsøg. Vi har således i 1986 fået lov til at tilbyde idrætsgrenen påny, nu hedder det som standardforsøg; i år har vi også fremsendt ansøgning om at måtte oprette en sproglig gren med naturfag. Tilsvarende gør mange andre gymnasier. Gymnasiet som helhed fremviser efterhånden et meget alsidigt, måske noget broget billede. Der kommer ca. 700 ansøgninger om forsøg pr. år til gymnasiedirektoratet. Over halvdelen bliver godkendt.

Der er således grunde nok til at se nøjere på gymnasiet, også fordi det brogede billede og beskæftigelsessituationen tangerer hinanden. Betyder mange forsøg øget elevtilgang? Kan en skole med mange forsøg bedre trække elever til sig end en skole med få? Kan små gymnasier over-

leve situationen? Hvad siger for øvrigt aftagerne og vi selv egentlig til denne situation?

I skrivende stund er intet afklaret. Der har heller ikke været nogen god debat. Diskussionerne har været præget af tal. Timetal for de forskellige fag. Ved universitetsuddannelserne er det pengebeløb til de forskellige uddannelser, man diskuterer. Begge fremgangsmåder er ufrugtbare, og nye tal og nye forslag giver ny uro. Der har tidligere været en god tradition for, at man kun lavede reformer på undervisningsområdet, når man kunne få et bredt flertal i folketinget bag reformerne. Det ville være ønskeligt, at denne tradition kunne blive bevaret. Vi kan dårligt leve med at få en reform, der kan tænkes slettet ved et regerings skifte. Nok er vilkårene for en undervisningsminister vanskelige i dag; de er langt vanskeligere, end de var for Jørgen Jørgensen i 1950'erne. Vi har fået mange politiske partier; de har specielt op til et valg behov for at markere deres særpræg. Det kræver således særlig politisk duelighed at føre en reform igennem, der kan holde århundredet ud.

Ved afrundingen af denne skildring må det være tilladt at kaste blikket et par århundreder tilbage. I årene 1751-72 udkom det store franske leksikon "Encyclopédie". Bidragsydere til leksikonnet var de mest kendte af oplysningstidens filosoffer. I forordet til værket skrev Diderot (1713-84. En af værkets to redaktører), at man udgav encyklopædien "for at de forløbne århundreders anstrengelser ikke skal være spildte for de århundreder, der vil følge efter, for at vore efterkommere samtidig med at være blevet mere oplyste kan blive dydigere og lykkeligere". En af bidragsyderne (som dog senere brød med kredsen) var Jean-Jacques Rousseau (1712-78). Han udgav i 1762 en bog: "Emile, ou de l'éducation", hvor han understregede, at barnealderen ikke blot var en forskole til det voksne liv, men at den havde en selvstændig værdi; børn måtte under opdragelsen betragtes som børn og ikke som formindskede voksne. "Emile" blev dømt til bålet, men få bøger har virket stærkere på eftertiden; den kom til helt at ændre børneopdragelsen.

I de sidste årtier af 1700-tallet blev borgerskabet i København påvirket af disse ideer. Der åbnedes - under den økonomiske højkonjunktur - muligheder for at søge disse

ideer realiseret. Samtidig opstod en trang hos borgerskabet til at hævde sin ret til og pligt til at deltage i statens liv, til gavn for almenvellet. Tydeligst viste denne bevægelse sig i landboreformerne, der dog også havde en lang række andre årsager; men i de ganske mange tidsskrifter, der udgjorde en væsentlig del af det dannede borgerskabs læsning, drøftedes talrige andre offentlige anliggender, og ikke mindst opdragelse og skoler stod på dagsordenen.

1700-tallets sidste årtier var præget af den optimistiske tro på, at man ved at gennemføre, hvad man anså for fordomsfrie og fornuftsbestemte grundsætninger i undervisningen, kunne forbedre menneskene og gøre dem til nyttige (dydige) borgere og lykkelige mennesker. Det var et udslag af dette franskinspirerede samfundssind, der prægede mange af tidens bedste mænd, og som lå bag dannelsen af "Selskabet for Borgerdyd" i 1785 (og de udbrydere, der dannede "Selskabet for Efterslægten").

Det er let at forestille sig, at det københavnske borgerskab kunne få pædagogiske forestillinger, der var anderledes end dem, enevælden støttede sig til. Det er straks vanskeligere at forstå, at "Modarbejdelsen af Overdaadighedens usalige Virkninger" kunne være program for en næsten revolutionær bevægelse (Selskabets formålparagraf). Men det var det. At man så hurtigt blev uenige om, hvordan denne overdådighed skulle bekæmpes og skolen fungere, er en anden sag. Nok så vigtigt er det at erindre, at bl.a. dannelsen af Efterslægten i 1786 og Borgerdydskolen i 1787 var med til at fremme nedsættelsen af Den store Skolekommission i 1789. Denne udarbejdede efterhånden forslag til en fuldstændig omlægning af den offentlige undervisning. 1805 og 1809 reformeredes de lærde skoler, og i 1814 nåede reformerne deres højdepunkt med den lov for almueskolen, der gennemførte 7 års undervisning for alle børn.

En skole grundlægges i en tid - og den kommer til at fungere i en anden.

Vestre Borgerdydskole er i dag et kommunalt gymnasium og har siden 1919 været et led i det offentlige skolevæsen. Derfor må skolen følge de bestemmelser, folketinget vedtager for gymnasiet. Det har vi været glade for, at vi har kunnet og skullet. Der er i dag - som i 1780'erne - behov for reform af det eksisterende gymnasium. Så langt er de politiske partier enige. Man er også enige om, at den danske ungdom skal have lige så gode uddannelsesmuligheder som ungdommen i andre vesteuropæiske lande. Men som skildret ovenfor, rækker enigheden ikke meget længere. Uddannelsesdebatten er i dag præget af tal: for gymnasieuddannelserne af tal for time- og fagfordeling for en 3-årig gymnasieuddannelse, og for de videregående uddannelser af tal for de beløb, man vil afsætte til videnskab og forskning. Det kunne være ønskeligt for det danske uddannelsessystem - og ved et 200 års jubilæum for denne skole -, at politikerne ville lade sig inspirere til en diskussion, der talte sammenligning med den, der foregik for 200 år siden. Det burde være muligt at skabe et bredt flertal i folketinget for en reform, der kan holde længere end til århundredskiftet. Det forudsætter en politisk vilje hos mange partier. Det kunne måske lykkes at fremme denne vilje, hvis man forlod diskussionen om tal, og i stedet drøftede de bagved liggende synspunkter grundigt. Ved de lejligheder, man har gjort dette i dansk politik, har man altid kunnet skabe et bredt flertal for undervisningsreformer, og det har været til gavn for det danske skolesystem.

Så vil Vestre Borgerdydskole også kunne få en sikker kurs at sejle efter - ved begyndelsen af det næste sekel.

22. december 1986.

Skolens lærere 1962-1987

Navn	Fødselsdato	Fag	Ansættelses periode	Bemærkninger
<i>Lærerkollegiet 1/5 1962:</i>				
Anker-Møller, Bent	22/9 - 1921	da/fra	1955 - 81	Tidligere Ingrid Jespersen; pensioneret
Bonnichsen, Ragnar	13/9 - 1922	musik	1954 -	
Christensen/Knudsen, Rig- mor S.	1/4 - 1935	idræt	1957 - 68	Frederiksberg G. fra 1968
Dickmeiss, Antoinette	1/11 - 1886	mat/fys/kem	1956 - 65	1919 - 56 rektor ved Aurehøj; død 1973
Gjaldbæk, Ove	17/6 - 1918	mat/fys/kem	1942 -	
Handest, Frans	29/11 - 1927	mat/fys/kem	1952 - 67	Rektor for Metropolitanskolen fra 1967
Harboe, Emil	22/11 - 1896	eng/gymn	1928 - 66	Tidligere Ordrup Gymn; død 1987
Hellner, W. F.	7/3 - 1905	nat.hist/geo	1960 - 69	1956 - 60 rektor for Gladsaxe G. Skolens rektor. Død 1975
Iørgensen, Johan	27/3 - 1915	da/hist/old	1961 - 71	Tidligere Statens Kursus; 1971 Lyngby Statsskole
Jensen, Erhard	14/3 - 1927	da/kri/old	1957 - 66	1966 til Frederiksborg Statsskole
Johansen, Holger	5/1 - 1898	ty/lat/fra	1925 - 62	1962 professor ved Lærerhøjskolen. Død 1970
Kjeldsen, Poul	8/8 - 1916	eng/da/ty	1947 - 83	Pensioneret
Lauritzen, Frede	4/9 - 1905	nat.hist/geo	1933 - 70	Pensioneret
Lier, Paul	23/12 - 1907	fra/da	1935 - 72	Pensioneret
Lomholt-Thomsen, Johannes	3/4 - 1909	hist/lat/old	1934 - 74	Pensioneret
Madsen, Carl	27/11 - 1899	lærerudd.	1925 - 69	Død 1969
Pedersen, Valdemar	7/3 - 1911	gy/nat.hist/geo	1941 - 80	Død 1980
Saxild, Georg Falck	27/11 - 1915	ty/da/lat/old	1943 - 85	Pensioneret
<i>1962:</i>				
Melsvik, Tonny	22/7 - 1937	tysk	1962 -	

<i>1963:</i>				
Tingleff, Kirsten	30/4 - 1941	matematik	1963 - 72	1972 til Nørre G.
<i>1966:</i>				
Juul, Harald	4/2 - 1929	mat/fy/kem	1966 -	Tidligere Kildegård G.
Sørensen, Asger	1/4 - 1939	da/kri	1966 - 68	1968 til Birkerød Statsskole
<i>1967:</i>				
Kryger, Inge	3/6 - 1937	engelsk	1967 - 71	1971 til Københavns Universitet
<i>1968:</i>				
Frederiksen, Ole	13/7 - 1935	rel/old	1968 - 72	Vikar. 1972 sognepræst i Rårup-Skjold
Petersen, Jytte Brostrup	16/3 - 1936	eng/fra	1968 -	Tidligere Toftegårds Statskursus
<i>1969:</i>				
Appel, Jacob	9/12 - 1929	hist/gymn/old	1969 -	Tidligere Frederiksberg G. Skolens rektor
Brandt, Paul	20/12 - 1919	kemi	1969 - 83	Tidligere Danm.Tek.Højsk. Pensioneret
Temler, Birthe	14/11 - 1926	da/gymn	1969 - 70	Tidligere Zahles Seminarium. Emigreret 1970
<i>1970:</i>				
Brodersen, Ove	24/4 - 1934	mat/fys	1970 -	Tidligere Øregaard G.
Christensen, Birthe	26/9 - 1941	fra/idræt	1970 - 82	Orlov 1976 - 78, 1981 - 82. Død 1982
Egenfeldt-Nielsen, Fin	14/12 - 1942	hi/rel/old	1970 -	Orlov 1974 - 75, 1982 - 83, 1985 - 86
Friis, Hanne	30/1 - 1942	da/ty	1970 -	
From, Niels	31/3 - 1936	biologi	1970 -	
Heje, Johan	20/12 - 1932	eng/da	1970 - 75	Tidligere Holstebro G. 1975 Greve Amtsg.
Holst, Grethe	28/4 - 1929	formning	1970 - 73	1973 til Efterslægten
Jacobsen, Grethe	25/8 - 1947	idræt	1970 - 83	Vikar
Lange, Annette	10/7 - 1924	fra/lat	1970 -	Tidligere Gladsaxe G. og Københavns Universitet
Refsgaard, Steen	13/7 - 1944	fy/mat	1970	Død 1970
Storm, Lars M.	29/12 - 1941	da/russ	1970 -	
Trangbæk, Kurt	15/5 - 1943	idræt/geo	1970 - 75	1975 til Sct. Annæ G.
<i>1971:</i>				
Fuglsang, Jørgen G.	6/8 - 1933	mat/fys/kemi	1971 -	
Handest, Hanne	29/6 - 1930	da/ty	1971 -	Tidligere Frederiksberg G.
Hansen, Lavst Riemann	10/5 - 1940	samf/hist	1971 - 75	Vikar på VB 1970 - 71, 1975 til Herlev

Jensen, Jørgen Thorup	10/3 - 1943	fy/mat	1971 -	
Jensen, Karen	17/10 - 1939	fra/da	1971 - 75	Orlov 1974 - 75. Forlagsredaktør 1975
Lyngholt, Aase	21/9 - 1925	eng/psyk	1971 - 75	Tidligere Vigerslev Allés skole. Vikar på VB 1970 - 76. Død 1975
Mortensen, Lone	21/11 - 1944	da/ty	1971 - 74	1974 til Esbjerg Gymnasium
Nielsen, Birgit Lohmann	9/3 - 1944	biologi	1971 - 78	1970 - 71 vikar på VB. 1978 til Gl. Hellerup G.
Noes, Per Ivar	23/9 - 1944	hist/lat	1971 -	
Olesen, Jørgen	19/8 - 1942	matematik	1971 -	
Svendsen, Karen Nordahl	6/7 - 1940	eng/ty	1971 - 83	Orlov 1982 - 83. 1983 sognepræst i Havdrup
Sørensen, Ole Bach	3/7 - 1940	formning	1971 - 85	
<i>1972:</i>				
Bech, Arne	29/10 - 1943	da/idræt	1972 -	
Jacobsen, Inger Grete	2/1 - 1945	eng/lat	1972 -	
Jensen, Finn	21/4 - 1946	da/rel	1972 -	
Petersen, Hanne Helveg	6/3 - 1936	mus/fra	1972 - 74	Tidligere Ballerup G. 1974 til EF
Winding, Jørgen	14/2 - 1947	samf/hist	1972 -	
Aastrup, Finn	1/9 - 1944	matematik	1972 -	
<i>1973:</i>				
Wolf, Inga	11/6 - 1941	bio/idræt	1973 - 86	1986 til Viby Amtsgymn.
<i>1974:</i>				
Hamann, Betty	17/5 - 1946	ty/engelsk	1974 -	
Schneider, Willy	16/8 - 1945	idræt/mat	1974 -	
Waldorff, Sonja	12/6 - 1937	da/rel	1974 -	
Mathiesen, Anne Marie	28/9 - 1938	psykologi	1974 - 75	Vikar
Hyldebrandt, Axel	1/7 - 1948	eng	1974 - 79	Vikar
Silberbrandt, Gunnar	12/6 - 1944	idræt	1974 - 83	Vikar
<i>1975:</i>				
Bagger, Erik A.	13/10 - 1948	idræt/samf	1975 -	Vikar på VB fra 1969
Christiansen, Birgit	7/2 - 1946	fra/spa	1975 -	Vikar på VB fra 1973
Færgemann, Lisbet V.	14/5 - 1946	da/eng	1975 -	Tidligere Haslev G.
Heurlin, Kirsten	3/12 - 1935	da/idræt	1975 -	Tidligere Skanderborg G.
Husted, Ester	21/5 - 1948	psykologi	1975 - 77	Vikar
Isenbecker, Kim	25/3 - 1947	hist/fra/old	1975 -	Vikar på VB 1972 - 73 og 1974 - 75
Nielsen, Jørgen Aagren	25/6 - 1949	fys/mat	1975 - 86	Orlov 1982 - 86. 1986 til Herlev G.

Schønemann, Anette Vindekilde, Jens	17/12 - 1945 1/3 - 1946	geografi hist/rel/old	1975 - 1975 -	Tidligere Frederiksberg G. Vikar på VB fra 1969
<i>1976:</i> Jelved, Karen	19/3 - 1944	eng/fra	1976 -	
<i>1977:</i> Nielsen, Helge Petersen, Aase	1/9 - 1947 7/4 - 1941	tysk psykologi	1977 - 81 1977 - 79	Vikar Vikar
<i>1980:</i> Jensen, Lise Mernøe Nielsen, Martin O.	3/2 - 1952 7/2 - 1925	bio/kem nat.hist/geo	1980 - 1980 - 81	Tidligere Toftegårds Statskursus. 1981 rektor på Fyns Studenter- kursus
Weincke, Peter	13/8 - 1951	musik	1980 -	Tillige organist ved Vedbæk kirke
<i>1981:</i> Jensen, Klaus Olsbjerg Madsen, Lillan	2/8 - 1954 14/3 - 1949	fys/mat idræt/bio	1981 - 1981 - 83	Orlov 1982 - 83. 1983 inspektør på DHL
Nielsen, Claus Niller	1/6 - 1953	geo/samf	1981 -	Tidligere Roskilde Katedral- skole
Petersen, Birgit Schaumburg-Müller, Birthe Têtevide, Anne Marie	8/10 - 1952 26/1 - 1950 8/10 - 1947	geo/idræt da/fra da/fra	1981 - 1981 - 1981 - 84	Vikar
<i>1982:</i> Larsen, Niels	19/11 - 1952	fys/mat	1982 - 86	Orlov fra 1. nov. 1985. 1986 til Risø
Reventlow, Sybille	19/3 - 1948	mus/ty	1982 - 86	Tidligere museumsass. 1986 til Langkjær Gymn.
Bertelsen, Andreas	6/5 - 1951	hist/idræt	1982 -	Vikar
<i>1983:</i> Andersen, Per Aasbjerg	19/3 - 1933	hist/rel/old	1983 - 86	Vikar på VB fra 1979. 1986 til Schneekloths G.
Geckler, Per Hansen, Janette Jensen, Nina Lykkegaard, Inge	9/9 - 1946 5/5 - 1952 26/7 - 1947 20/8 - 1942	bio/idræt bio/idræt fra/eng psykologi	1983 - 1983 - 1983 - 1983 - 86	Tidligere Tørring G. Vikar på VB fra 1982 Vikar på VB fra 1979 Vikar

Afdøde kolleger:

Jensen, Egon Borup	13/6 - 1901	dansk	1931 - 59	Død 1973
Lunding, N. C.	16/8 - 1867	fys/mat	1912 - 37	Død 1966
Mogensen, Poul	4/1 - 1895	mat/fys	1929 - 37	Død 1980. 1937 - 65 rektor ved Odense Katedralskole og Lyngby Statsskole
Pihl, Mogens	22/4 - 1907	fys/mat	1945 - 57	Død 1966. Tidligere Kolding G. 1957 professor ved Københavns Universitet
Schiøtz, Aksel	1/9 - 1906	eng/da/mus	1933 - 40	Død 1975. Operasanger. Professor i musik ved Danm. Lær. Højsk. 1968
Schousboe, Carl	6/3 - 1913	musik	1940 - 54	1954 til Lyngby Statsskole Død 1979
Sejersen, Alfred	24/9 - 1899	da/eng	1927 - 57	Død 1979
Sikjær, Søren	25/11 - 1904	fys/mat	1948 - 60	Død 1983. Skolens rektor. 1960 professor ved Danm.Lær.Højsk.

Skolens teknisk-administrative personale 1962 - 87

Pedeller:

Frantzen, Carl	1928 - 1962
Vest, Børge	1962 - 1983
Eriksen, Sv. J.	1983 - 1985
Rasmussen, Flemming	1985 -

Pedelmedhjælper:

Madsen, V. Højgaard	1971 - 1985
---------------------	-------------

Sekretærer:

Dietz, Lilli	1961 - 1966
Christensen, Helene	1966 - 1971
Gammelholm, Birthe	1970 - 1985
Gleist, Inge	1977 - 1985
Jensen, Lene	1985 -

Skolens personale februar 1987:

Øverst fra venstre: Per Geckler, Klaus Olsbjerg Jensen, Jens Vindekilde, Birgit Christiansen, Jytte Brostrup Pedersen, Kim Isenbecher, Ove Gjaldbæk, Jørgen Fuglsang, Inger Grete Jacobsen, Jørgen Vinding.

2. række fra venstre: Finn Aastrup, Nina Jensen, Peter Weincke, Fin Egenfeldt-Nielsen, Birthe Schaumberg-Müller, Erik Bagger, Claus Niller Nielsen, Anette Schönemann, Janette Hansen, Betty Hamann.

3. Række fra venstre: Hanne Rasmussen, Flemming Rasmussen, Finn Jensen, Jørgen Thorup Jensen, Karen Jelled, Annette Lange, Per Ivar Noes, Jørgen Olesen, Arne Bech, Birgit Petersen, Hanne Friis.

Forreste række fra venstre: Ragnar Bonnichsen, Tonny Melsvik, Ove Brodersen, Lisbet Færgemann, Jacob Appel, Willy Schneider, Kirsten Heurlin, Lars Storm, Lene Jensen, Hanne Handest, Harald Juul.

